

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม

และวิธีเรียกประชุมมาตรา 1175

The Guideline of The Law Development Regarding The Meeting
And Conference Call Under Section 1175

โดย

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

แนวทางการพัฒนานาฏหมายเกี่ยวกับการประชุม

และวิธีเรียกประชุมมาตรา 1175

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

รายงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

ชื่อเรื่อง : แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีเรียกประชุม

มาตรา 1175

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี สถาบัน : คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์

ปีที่พิมพ์ : 2559 สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แหล่งที่เก็บรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวนหน้างานวิจัย : 183 หน้า

: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

บทคัดย่อ

บริษัทจำกัดเป็นรูปแบบการจัดการองค์กรทางธุรกิจ ที่มีผู้นิยมจัดตั้งมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้ถือหุ้นในบริษัทต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงิน ที่ตนส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ เป็นการจำกัดความรับผิดชอบ หรือความเสี่ยงในการทำธุรกิจ อีกทั้งกฎหมายยังกำหนดให้กรรมการของบริษัทมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการต่างๆ แทนบริษัท ดำเนินงานตามข้อบังคับ ตามขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท และที่สำคัญการดำเนินงานของกรรมการต้องอยู่ในความดูแลของที่ประชุมใหญ่ อย่างไรก็ตามอำนาจทุกอย่างมิได้ตกอยู่แก่กรรมการแต่เพียงผู้เดียวโดยไร้การควบคุม ผู้ถือหุ้นทุกคนมีอำนาจในการควบคุมจัดการงานของกรรมการ โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ดังนั้นการประชุมผู้ถือหุ้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ แม้กฎหมายจะได้กำหนดรูปแบบและวิธีการประชุมไว้อย่างครบถ้วน ประกอบกับได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เพื่อแก้ไขในเรื่องการประชุม โดยวิธีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ในกรณีไม่อยู่ในสถานที่เดียวกันเป็นการประหยัดทุนและเวลาในการจัดการประชุม

อย่างไรก็ตามยัง พบว่ามีปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุม ในบริษัทอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการรับรองสถานะของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ในการเป็นกฎหมายและการใช้บังคับ วิเคราะห์เรื่องการนำวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ หรือ ปัญหาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยเฉพาะในมาตรา 1175 เรื่องการพิมพ์โฆษณาและใน

เรื่องระยะเวลาในการโฆษณาซึ่งมีผลสอดคล้องกับความเป็นจริงเช่นใด ปัญหาในเรื่องการตีความใน
ความหมายของคำว่า “วาระอื่นๆ หรือเรื่องอื่น ๆ” รวมทั้งปัญหาในเรื่องสถานที่การจัดประชุม โดย
วิเคราะห์ว่ามีความเหมาะสมตามกฎหมายหรือไม่

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าประกาศคณะรักษาความสงบ
เรียบร้อยแห่งชาติ มีสถานะเป็นกฎหมายแต่จากที่มีกฎหมายออกมาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะ
ประกาศฉบับที่ 74/2557 ในเรื่องการประชุมแม้เป็นสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้
การยอมรับแต่จากการที่มีกฎหมายออกมาเป็นจำนวนมากทำให้กรรมการหรือผู้ใช้กฎหมายไม่ทราบ
ฝ่ายนิติบัญญัติ จึงดำเนินการต่างๆ กล่าวคือควรจัดพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติมในกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกและให้ความรู้แก่ประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ยกเลิกการพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งชาติ โดย
เพิ่มช่องทางการโฆษณาผ่าน Website หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขยายระยะเวลานัดประชุมซึ่งจากเดิม
ไม่น้อยกว่า 7 วัน กำหนดคำจำกัดความคำว่า วาระอื่นๆ หรือเรื่องอื่นๆ ให้ชัดเจนว่าเรื่องใดไม่ควร
กำหนดอยู่ในวาระดังกล่าว และจำกัดสถานที่ในการประชุม ดังเช่นในกฎหมายมหาชนจำกัด เพื่อให้
กฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการรักษาสีที่มือน้อยของผู้ถือหุ้นเพื่อให้
ได้รับประโยชน์สูงสุด

Title: The Guideline of The Law Development Regarding The Meeting And Conference Call Under Section 1175

Researcher : Associate Prof. Pinit tipmanee **Institution :** Pridi Banomyong Faculty of Law

Year of Publication : 2016

Publisher: Dhurakij Pundit University

Sources: Dhurakij Pundit University

No. of pages: 183 pages

Abstract

Company A Limited Company is the most popular pattern of business organization because the liability of the shareholders is limited to the amount, if any, unpaid on the shares respectively held by them which is the limit the liability or risk in doing business. In addition, the law still provide that the committee of company has a power to manage any activity instead of company, operate according to regulation or objective of company. Moreover, the management of committee have to dependent under the general meeting. However, every power did not belong to only the committee by without controlling, every shareholder has a power to control the managing of committee through the general meeting of shareholder. Therefore, the general meeting of shareholder is the important issue. Although the law specify the form and method of meeting completely consist of the National Council for Peace and Order no. 74/2557 which edit the method of meeting by the meeting through electronic media could be adapted in case of did not stay in the same place. It resulting to economic for capital and time in managing of meeting.

On the other hand, this paper found that there are many the legal problem regarding the meeting in company for example; the problem of acceptance on the status of the National Council for Peace and Order to be law, the analysis of the method of meeting via electronic media or the problem of section 1175 under Civil and Commercial Code that is the publication of advertisement and duration of advertisement which accord with the fact. Furthermore, the problem of interpretation of meaning of “any agenda or any issue” including the problem the status of place of meeting by analysis whether it is suitable or not.

In conclusion, this study reveals that most respondents understand that the National Council for Peace and Order has a status as law. Nevertheless, there are many laws which promulgate especially the Order no.74/2557 in part of the meeting which most of these respondents agree and accept. Conversely, there are many laws enact, it resulting to all of committee and law’s user did not perceive. Thus, the legislative section should edit the law in order to make a convenience and educate to related people. The law should also revoke the publication in local newspaper by increase the way of publication through website or electronic media, should extend the duration of appointment of meeting not less than 7 days, should clearly specify the definition of any agenda or any issue that which issue did not provide in such agenda and should limit the place of meeting likewise the public limited company law in order that the law regarding the meeting to achieve more efficient and protect the right of shareholder to achieve maximum benefit

กิตติกรรมประกาศ

ก่อนอื่นต้องกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่มีอาจเอ่ยนามได้ เพราะมีจำนวนมาก ในความกรุณาที่ทุกท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการชี้แนะ ให้ความรู้ ตลอดจนให้สัมภาษณ์ และให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย โดยผู้วิจัยได้เสียมารยาทอย่างที่สุดที่หลายครั้งได้เข้าขอความรู้โดย มิได้นัดหมายล่วงหน้า

ผู้วิจัย ต้องขอขอบพระคุณกรรมการบริษัท เลขานุการ พนักงานบริษัทในทุกบริษัท ที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม ส่งข้อมูลกลับ และสัมภาษณ์ในหลายๆ ประเด็น ที่ผู้วิจัยมีข้อสงสัยเป็นอย่างดีเยี่ยม แม้จะนอกเวลางานก็ตาม และหลายท่านยังให้เกียรติมาให้ข้อมูลถึงที่ทำงาน ของผู้วิจัย

ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณ ท่านคณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.โกเมศ ขวัญเมือง อาจารย์สิริกานต์ อยู่เรือง คุณปณิตา จิงหะรานนท์ และคุณวรรณุช ปัญจะวัตร ที่ช่วยแนะนำ และให้ข้อมูลต่างๆ ช่วยเหลือวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงบรรยาย ต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยทุกท่าน สำหรับคำแนะนำ ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ มีหลายท่าน พร่ำถามว่าทำงานเหล่านี้เพื่ออะไร ผมมักตอบว่าทำตามเป้าหมาย และ ทำในเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น หากงานวิจัยมีข้อผิดพลาด หรือบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ เพื่อปรับปรุงในการทำวิจัยครั้งต่อไป

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	(1)
สารบัญตาราง.....	(2)
สารบัญรูปภาพ.....	(3)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
1.7 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	8
1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	9
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 ทฤษฎีในการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และผลของการตีความในกฎหมาย.....	10
2.2 หลักการกำกับดูแลกิจการ.....	13
2.3 รูปแบบของการประกอบธุรกิจ.....	18
2.4 หลักการบังคับใช้กฎหมาย.....	20
2.5 หลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์.....	20

	หน้า
2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและบริษัท.....	22
2.7 สิทธิของผู้ถือหุ้นในการครอบงำการบริหารจัดการงานของกรรมการบริษัท..	23
2.8 ลักษณะและชนิดของการประชุม.....	25
2.9 ระเบียบวาระในการประชุม.....	28
2.10 ลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ.....	30
2.11 คุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR Model.....	32
3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุมของไทย และต่างประเทศ.....	35
3.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุมของประเทศไทย.	35
3.1.1 ลักษณะของบริษัทจำกัด เปรียบเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด.....	35
3.1.2 วิธีการเรียกประชุมสามัญ และประชุมใหญ่วิสามัญ.....	37
3.1.3 รายละเอียดของคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่.....	39
3.1.4 ผลและสภาพบังคับทางกฎหมายของการไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอก กล่าวและไม่ส่งไปรษณีย์ตอบรับ เพื่อเรียกประชุมใหญ่.....	39
3.1.5 คำวินิจฉัยข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา.....	41
3.1.6 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557.....	42
3.1.7 มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2557.....	44
3.1.8 สถานที่ในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ตามกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัด	44
3.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุมของต่างประเทศ...	45
3.2.1 ปัญหาในการใช้การดำเนินการประชุมที่สะดวกและทันสมัย.....	45
3.2.2 ปัญหาในการลงพิมพ์โฆษณา เพื่อเรียกประชุมใหญ่สามัญ.....	52
3.2.3 ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา เพื่อเรียกประชุมสามัญ.....	56
3.2.4 ปัญหาในการกำหนดวาระอื่นๆ ในการประชุมและเรื่องกำหนด.... สถานที่ในการประชุม	58

	หน้า
3.3 บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม.....	59
3.3.1 นายความประจำบริษัท	59
3.3.2 ศาสตราจารย์ ดร. ด้านกฎหมายมหาชน.....	60
3.3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ด้านรัฐศาสตร์.....	61
3.3.4 ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน.....	64
3.3.5 นักวิชาการอิสระ.....	65
3.3.6 กรรมการผู้จัดการบริษัทโฆษณาและนักกฎหมาย.....	66
3.3.7 คณบดี ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ดร. เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย กฎหมายมหาชน.....	68
3.3.8 รองศาสตราจารย์ ดร. เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนเศรษฐกิจ.....	69
3.3.9 ที่ปรึกษากฎหมายบริษัทจำกัด.....	72
4 บทวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากฎหมาย เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียก ประชุมตามมาตรา 1175 ในเชิงปริมาณ.....	74
4.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	75
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
5 ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาแนวทางการพัฒนากฎหมาย เกี่ยวกับการประชุมและ วิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175.....	118
5.1 ปัญหาการวิเคราะห์สถานะของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ.....	118
5.2 ปัญหาในเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	131
5.2.1 ปัญหาในการลงพิมพ์โฆษณา.....	131
5.2.2 ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา.....	140
5.3 ปัญหาในเรื่องสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน.....	144
5.4 ปัญหาในเรื่องสถานที่ในการประชุม.....	150

	หน้า
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	155
6.1 บทสรุป.....	155
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	163
บรรณานุกรม.....	167
ประวัติผู้วิจัย.....	170

DU
P
U

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศชาย และเพศหญิง.....	84
2. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพ.....	85
3. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพตามกลุ่มนักกฎหมาย.....	86
4. กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น.....	87
5. ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	89
6. แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่.....	91
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น.....	93
8. ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมหรือไม่.....	95
9. ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่.....	97
10. ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่.....	98
11. กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่.....	99
12. ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่.....	101
13. ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่.....	102
14. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือไม่.....	104
15. ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่.....	105
16. ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่..	106

ตารางที่	หน้า
17. การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญทันหรือไม่.....	107
18. สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด.....	108
19. ท่านสะดวกหรือมีจะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน.....	110
20. ระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่.....	111
21. วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่.....	113
22. กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่.....	114
23. การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด.....	116

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศชาย และเพศหญิง.....	86
2. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพ.....	85
3. ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพตามกลุ่มนักกฎหมาย.....	86
4. กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น.....	88
5. ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).....	89
6. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่.....	91
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น.....	93
8. ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมหรือไม่.....	95
9. ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่.....	97
10. ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่.....	98
11. กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่.....	100
12. ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่.....	101
13. ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่.....	103
14. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือไม่.....	104
15. ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่.....	105
16. ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่..	106

ภาพที่	หน้า
17. การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญทันหรือไม่.....	107
18. สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด.....	109
19. ท่านสะดวกหรือมีจะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน.....	110
20. ระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่.....	112
21. วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่.....	113
22. กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่.....	115
23. การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด.....	116

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

บุคคลหมายถึงสิ่งที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่ได้หมายรวมถึงแต่เฉพาะบุคคลที่เป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เป็นบุคคลด้วย ซึ่งตามกฎหมายเรียกบุคคลประเภทนี้ว่านิติบุคคล เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน จำกัด มูลนิธิ ฯลฯ

ในงานวิจัยมุ่งกล่าวถึงนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาเฉพาะในส่วนของบริษัทจำกัด แม้บริษัทจำกัดจะเป็นบุคคลตามกฎหมายที่มีสิทธิ และหน้าที่ได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา แต่การดำเนินงาน หรือบริหารงานนั้น เป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทซึ่งเป็นทั้งตัวแทนและผู้แทนของบริษัทนั้น ซึ่งการดำเนินธุรกิจต่างๆ ของบริษัทต้องดำเนินกิจการภายในขอบเขตหรือรอบวัตถุประสงค์ของบริษัทที่กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ¹

อย่างไรก็ตาม แม้อำนาจในการบริหารงานจะตกอยู่ในมือของกรรมการบริษัท แต่ผู้ถือหุ้นซึ่งถือเป็นเจ้าของบริษัทที่ร่วมลงทุน แม้ไม่มีสิทธิเข้าไปบริหารเช่นเดียวกับกรรมการบริษัทแต่กฎหมายให้สิทธิในการแสดงความเห็น และโต้ถามเกี่ยวกับกิจการบริษัท ซึ่งกรรมการบริษัทเป็นผู้ดำเนินการ โดยกฎหมายให้สิทธินี้โดยผ่านทางการประชุมใหญ่ อันถือเป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุมการทำงานของกรรมการบริษัทและความเป็นอยู่เป็นไปต่างๆ ของบริษัท

การใช้อำนาจควบคุมดูแลของผู้ถือหุ้นนั้น ทำโดยผ่านการลงมติของผู้เข้าร่วมประชุมในการประชุมใหญ่ โดยในการประชุมใหญ่แต่ละครั้ง มีเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณาเช่น การให้ความยินยอมในเรื่องต่างๆ รับรองหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ วางนโยบายการค้าของบริษัท ให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติการกระทำของกรรมการ จากมตินั้นๆ มีผลให้กรรมการกระทำหรืองดระทำการบางอย่าง

---

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1098

ได้ ตลอดจนผลของการประชุมจะเป็นการแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการและตั้งผู้สอบบัญชี และให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญๆ ซึ่งไม่ใช่กิจการประจำ² ดังนั้นการประชุมจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานทางอ้อมของผู้ถือหุ้น เพราะทำให้ผู้ถือหุ้นยังมีสิทธิในการควบคุมการบริหารงานของกรรมการ ปรีกษาหรือ ทำการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นมาเป็นไปในบริษัทซึ่งยากที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขหากมีการดำเนินการไปแล้ว

จากการศึกษาถึงกฎหมายว่าด้วยการประชุม และวิธีเรียกประชุมผู้วิจัยพบว่ายังมีปัญหาในเรื่องการการประชุม และวิธีการเรียกประชุมดังนี้

ปัญหาที่ 1. ปัญหาในเรื่องการใช้วิธีการดำเนินการประชุมที่สะดวกและทันสมัย เช่น ใช้การประชุมทางโทรศัพท์ หรือการประชุมผ่านจอภาพ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีกฎหมายรองรับถึงการประชุมในลักษณะนี้ มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 3362/2532 รวมถึงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา (เรื่องเสรีที่ 75/2536) เห็นว่ามติเวียนโดยไม่จัดประชุมคณะกรรมการ ไม่อาจรับจดทะเบียนได้เนื่องจากส่งผลให้เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีความเห็นว่า บริษัทไม่สามารถกำหนดข้อบังคับให้มติกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดประชุมคณะกรรมการบริษัทได้ นำมาเทียบเคียงกับปัญหาที่ตั้งไว้ได้ว่าการประชุมหากกฎหมายไม่ได้รองรับจะดำเนินการเป็นอย่างอื่น โดยระบุไว้ในข้อบังคับให้ผิดจากกฎหมาย ย่อมใช้บังคับไม่ได้ ดังนั้นการที่บริษัทจะใช้วิธีการดำเนินการประชุมที่สะดวกและทันสมัย เช่น ใช้การประชุมทางโทรศัพท์ หรือการประชุมผ่านจอภาพ เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับจึงไม่อาจทำได้

แต่ต่อมา ได้มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้อำนาจบริษัทสามารถปรึกษาหารือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้ และมีประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่องมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2557 ให้อำนาจประชุมได้ หากประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ระบุไว้ชัดเจนแล้ว ก็ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นประมวล

²โสภณ รัตนกร ,หุ้นส่วน-บริษัท (กรุงเทพมหานคร,นิติบรรณการ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2539) หน้า 378.

กฎหมายหลักที่ใช้มานาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาและการใช้บังคับและผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าวิธีการเดียวกันนี้มีการนำมาใช้ในต่างประเทศหรือไม่ อย่างไร และมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพียงใด

ปัญหาที่ 2. ปัญหาในการลงพิมพ์โฆษณา ปัจจุบันกฎหมายบัญญัติให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ และจดหมายลงทะเบียน รวมถึงปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 7 วันแยกพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นแรก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 ได้บัญญัติว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการดังกล่าวนี้ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน ...”

ผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว จะมีความผิด 2 ประการ คือ

ประการแรก ตามพระราชบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ.2499 มาตรา 17 บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดใด ไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ไม่ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้น หรือไม่ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันในคำบอกกล่าวตามมาตรา 1175 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท” และกฎหมายได้บัญญัติให้ผลของมติที่ประชุมจากการประชุมที่ไม่ได้ลงประกาศเชิญประชุมผู้ถือหุ้นทางหนังสือพิมพ์ท้องที่ มีผลให้ศาลอาจเพิกถอนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น” ซึ่งจะเห็นว่าผลของการไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่โดยเฉพาะในหนังสือพิมพ์ท้องที่นั้นมีความผิดร้ายแรงมาก มีทั้งโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และศาลอาจเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้น

ในความเป็นจริงการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้น ถ้าสมัยไม่เหมาะสมกับความเป็นจริงในปัจจุบัน แทบไม่มีผลในทางปฏิบัติ เพราะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นไม่เป็นที่รู้จัก ไม่มีจำหน่ายทั่วไป วิทยุชุมชนไม่มีผู้ใดซื้อเข้ามาอ่าน ส่วนใหญ่จะจัดส่งให้เพียงเฉพาะบริษัทที่จ้างลงโฆษณาเท่านั้น ไม่ได้ทำให้ผู้ถือหุ้นทราบข้อมูลตามคำบอกกล่าวจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่กฎหมายกำหนด กลับยังเป็นการสร้างอาชีพและเกิดรายได้ให้แก่สำนักพิมพ์ท้องถิ่นที่เท่านั้น หากนำมาลงในหนังสือพิมพ์ชื่อดังจะมีประโยชน์ในการเผยแพร่ให้แก่ผู้ถือหุ้นและประชาชนที่สนใจได้มากกว่า แต่ต้องใช้งบประมาณมากในการลงพิมพ์ครั้งหนึ่ง เป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ

สืบเนื่องจากปัญหาข้อแรกหากนำการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางกฎหมายมากกว่า เช่น ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ประการที่สอง การกำหนดให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ระยะเวลา 7 วัน ถือเป็นระยะเวลาที่น้อยเกินไป เนื่องจากประโยชน์จากการส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมกำหนดเวลาเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสศึกษา หาข้อมูล และพิจารณาประเด็นในการประชุม เตรียมตัวเพื่อเข้าประชุมอย่างรอบคอบ เพื่อเป็นการรักษาสิทธิที่มีอยู่น้อยของผู้ถือหุ้น แต่หากเป็นการประชุมเรื่องสำคัญเพื่อลงมติพิเศษ กฎหมายจึงระบุให้ใช้เวลาถึง 14 วัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วในการบริหารงานทั้งสองเรื่อง ผลที่แท้จริงจะไม่ต่างกัน แต่กฎหมายกลับให้ความสำคัญในเรื่องที่ต้องลงมติพิเศษเท่านั้น ซึ่งในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาใน Model Business Company Act หรือในกฎหมายเยอรมัน ได้ระบุถึงระยะเวลาการลงพิมพ์โฆษณา และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ โดยให้เวลาไวกว่านานกว่านี้ อีกทั้งความเห็นของนักกฎหมาย เช่น โสภณ รัตนกร ได้ให้ความเห็นกรณีนี้ว่า กรณีส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ น่าจะกำหนดให้ส่งลงล่วงหน้าสัก 15 วัน เพื่อให้ผู้ถือหุ้นจะได้มีโอกาสทราบก่อนวันประชุมและมีเวลาเตรียมตัวเข้าประชุมพอสมควร³

³โสภณ รัตนกร, เล่มเดิม หน้า 385.

ปัญหาที่ 3. ปัญหาในการกำหนดวาระอื่นๆ ในการประชุมซึ่งอาจนำเรื่องสำคัญเข้ามาในการประชุมได้สืบเนื่องจากมาตรา 1175 วรรคสอง การประชุมต้องมี “คำบอกกล่าวเรียกประชุมนั้นให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษา...” ในการประชุมทุกครั้งบริษัทมักเขียนวาระสุดท้ายในหนังสือนัดประชุมว่า “ วาระที่ ... เรื่องอื่นๆ ” อาจเนื่องจาก เป็นวาระปิดท้ายเพื่อไว้สำหรับการเพิ่มเติมในการประชุม ดังนั้นวาระอื่นๆ จะเป็นเป็นวาระสำคัญได้หรือไม่ หรือให้คำจำกัดความไว้เช่นไรกฎหมายไม่ได้ระบุ หรืออธิบายเพิ่มเติมถึงคำๆ นี้ อาจด้วยเหตุผลเนื่องมาจาก

- 1) ความจำเป็นเร่งด่วนนำเรื่องเข้าวาระไม่ทัน (ต้องการให้ผ่านเร็ว)
- 2) บางครั้งไม่ต้องการระบุให้เห็นชัด จึงนำมาใส่ไว้เป็นวาระอื่น ๆ เนื่องเหตุผลว่าการประชุมเกิดความเหนียวล่า ประชานมักดำเนินการประชุมให้รวบรัด จึงนำมาใส่เป็นวาระอื่นๆ

ปัญหาที่กล่าวมาวาระอื่นๆ จึงไม่ควรเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติมักใช้จังหวะนี้นำเรื่องสำคัญมาใส่ในวาระอื่นๆ เช่น ให้เงินสมนาคุณแก่กรรมการคนละ 30,000 บาท ซึ่งเป็นวาระจรเข้ามาในการประชุมและต้องการให้เสียงส่วนใหญ่ที่เข้าประชุมเห็นชอบ เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความชัดเจนหรือโปร่งใสในการบริหารจึงควรมีคำจำกัดความได้ว่า วาระอื่น ๆ ควร มีลักษณะอย่างไร ซึ่งความเห็นของความเห็นของนักกฎหมาย เช่น โสภณ รัตนกร⁴ กล่าวว่า “เรื่องอื่นๆ” ในที่นี้คงหมายถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่สำคัญไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นผู้ไม่เข้าประชุมโดยตรงเท่านั้น ซึ่งถือเป็นความเห็นหนึ่งที่น่าสนใจ

ปัญหาที่สี่ ปัญหาในการเรื่องการกำหนดสถานที่ ในการประชุม

มาตรา 1175 วรรคสอง “คำบอกกล่าวเรียกประชุมนั้น ให้ระบุสถานที่...” แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ระบุสถานที่ควรเป็นที่ใด หรือลักษณะใดต้องห้ามเป็นสถานที่ใช้ประชุม ดังนั้นกรรมการจะกำหนดสถานที่ประชุมที่ใดก็ได้ ซึ่งอาจทำให้ผลการลงมติเปลี่ยนไป อาจเกิดความเสียหายแก่บริษัทได้ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการประชุมตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ในมาตรา 101 วรรคสอง “สถานที่ที่จะใช้ในการประชุมตามวรรคหนึ่ง ต้องอยู่ในท้องที่อันเป็น

⁴โสภณ รัตนกร, เล่มเดิม หน้า 386.

ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” ทำให้เห็นได้ชัดว่าในการประชุมในบริษัทมหาชนจำกัดในเรื่องสถานที่ค่อนข้างชัดเจนซึ่งต่างจากในบริษัทจำกัดเปิดกว้างเกินไป ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาความโปร่งใสในการประชุมได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด ความมุ่งหมายของการประชุมบ่อเกิด และศักดิ์ ของกฎหมาย

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการประชุม โดยศึกษาจากแนวความคิดของนักวิชาการ และเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาในการประชุม และวิธีเรียกประชุม ตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาจากผู้บริหารบริษัทจำกัด

1.2.4 เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ แนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่เสนอ

1.2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้มาตรา 1175 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ.2551 ไปแล้ว แต่ยังคงพบว่ามีปัญหาในเรื่องวิธีการดำเนินการประชุมระยะเวลาในการโฆษณาการกำหนดสถานที่ในการประชุม และปัญหาในการตีความบทบัญญัติทางกฎหมาย จึงจำเป็นต้องแก้ไขมาตรา 1175 เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175 โดยเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ในส่วนของการประชุม ศึกษาโดยสัมพันธ์ถึงแนวคิดของนักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกาและอินเดียเพราะมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่นำวิธีการประชุมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาบังคับใช้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ความมุ่งหมายของการประชุม บ่อเกิดและศักดิ์ของกฎหมาย

1.5.2 ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประชุม แนวความคิดของนักวิชาการและเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อเป็นฐานในการปรับปรุงกฎหมาย

1.5.3 ทำให้ทราบถึงผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ศึกษาเรื่องการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175

1.5.4 สามารถเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 เพื่อนำไปใช้กับหน่วยงานภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัทจำกัด และประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษา : ประกอบด้วย 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นนักกฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ นักวิชาการกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท โดยแบ่งตามกลุ่มอาชีพ ได้แก่

1. กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร เช่น ธุรกิจการเกษตรอาหารและเครื่องดื่ม
2. กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคเช่น แพ้ชั้นของใช้ในครัวเรือนและสำนักงานของใช้ส่วนตัว และเวชภัณฑ์
3. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม เช่น สินค้ายานยนต์วัสดุอุตสาหกรรมและเครื่องจักรกระดาษ

และวัสดุการพิมพ์ ปีโตรเคมีและเคมีภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เหล็ก

4. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง เช่น จำหน่ายวัสดุก่อสร้าง

5. กลุ่มบริการ เช่น ทำธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว และสันตนาการขนส่ง และโลจิสติกส์

6. กลุ่มเทคโนโลยี เช่น ทำธุรกิจเครื่องมือสื่อสาร คอมพิวเตอร์

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา : ได้แก่ ส่วนแรกใช้วิธีการสัมภาษณ์นักกฎหมาย (ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ นักวิชาการด้านกฎหมายทั้งภาครัฐและเอกชน) ประมาณ 20 คน และในส่วนที่สองสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่กรรมการบริษัท ผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม ประมาณ 150 คน

การสุ่มตัวอย่าง : ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการแจกแบบสอบถาม กับผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม

เมื่อได้ผลจากการวิจัย เชนคุณภาพและเชิงปริมาณ แล้วจึงนำผลที่ได้จากวิเคราะห์ เพื่อสรุปและเสนอแนะ โดยให้ตัวแทนจาก 3 กลุ่ม เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น นักวิชาการ มาร่วมวิเคราะห์เพื่อนำผลมาใช้ในการเสนอแนะแก้ไขกฎหมาย

1.7 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแยกดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีรวบรวมเอกสาร และกฎหมายโดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ส่วนที่สอง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ถือเป็น การสนับสนุนส่วนแรก โดยใช้แบบสอบถามสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่จะทำการศึกษา

ส่วนที่สาม เป็นการวิจัยโดยวิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เช่นผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย

เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสนับสนุนข้อมูลในส่วนแรกให้ได้ผลของการวิจัยที่ถูกต้องแม่นยำที่สุด

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งจะเสนอให้เห็นในลักษณะของค่าความถี่ และร้อยละของแต่ละข้อคำถาม ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมมาตรา 1175 ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีในการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และผลของการตีความในกฎหมาย

การตีความกฎหมาย¹ (Interpretation of Law) หมายถึง การค้นหา หรืออธิบาย ความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏในตัวบท โดยอาศัยการใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยาและสามัญสำนึก ให้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้น เพื่อที่จะนำกฎหมายนั้นไปใช้บังคับแก่กรณีที่มีปัญหาได้อย่างถูกต้องและ เป็นธรรม

หลักการใช้กฎหมาย หากผู้ใช้กฎหมายต้องการรู้หรือเข้าใจความหมายที่แท้จริงตามตัวบท เพื่อนำมาปรับใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายนั้นอาจบัญญัติไว้โดยมีถ้อยคำไม่ชัดเจน เข้าใจได้ในหลายความหมาย เกิดความเคลือบคลุมสงสัย จนอาจแปลความหมายผิดได้ การใช้ กฎหมายจึงต้องอาศัยหลักการตีความกฎหมายควบคู่ไปด้วยเสมอ การตีความกฎหมายเกิดจากทฤษฎี ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีในการตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นมี 2 ทฤษฎี ดังนี้²

1. ทฤษฎีอำเภोजิต (Subjective Theory) คือว่าจะค้นหาเจตนารมณ์ของกฎหมายจาก เจตนา ของผู้บัญญัติกฎหมายนั่นเองในทางประวัติศาสตร์ เช่น พิจารณาจากต้นร่างของกฎหมาย

¹ธานีรินทร์ กรวิชัย, แนวในการตีความกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์ พ.ศ. 2548) หน้า 1.

²หยุด แสงอุทัย, การศึกษาวิชากฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง พ.ศ.2537 พิมพ์ครั้งที่สี่) หน้า 115-116.

รายงานการประชุมการพิจารณาร่างกฎหมาย เป็นต้น(เป็นการชี้ให้เห็นว่าตัวบทกฎหมายใช้ถ้อยคำ เช่นนั้นเป็นเพราะผู้บัญญัติกฎหมายมีเจตนารมณ์เช่นไร)

ข้อดีของทฤษฎีอำเภोजิต มีดังนี้

- (1) ส่งเสริมเสถียรภาพในทางกฎหมาย เพราะเจตจำนงของผู้บัญญัติกฎหมายย่อมไม่เปลี่ยนแปลงไป
- (2) ทำให้คดีที่ฟ้องร้องกันที่ศาลยุติธรรมลดน้อยลง เพราะความแน่นอนของกฎหมาย

ข้อเสียของทฤษฎีอำเภोजิต มีดังนี้

- (1) ไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาในทางสังคม ซึ่งต้องสร้างสรรค์กฎหมาย
- (2) ทำให้กฎหมายแข็งกระด้าง ไม่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสังคมซึ่งก้าวหน้าโดยไม่หยุดหย่อน

2. ทฤษฎีอำเภอการณ (Objective Theory) ถือว่าไม่ต้องค้นเจตนาของผู้บัญญัติกฎหมาย ในทางประวัติศาสตร์ แต่ต้องค้นคว้าเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นเองว่ามีความหมายอย่างไร เป็นการตีความของกฎหมายโดยคำนึงถึงคุณค่าแห่งกฎหมายนั้นเอง การตีความตามทฤษฎีอำเภอการณ นี้มีจึงผลในทางที่อาจนำกฎหมายมาใช้ให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางพาณิชย์และในทางวิชาการต่างๆ ที่กฎหมายยังมีข้อความอยู่อย่างเดิม การตีความทางทฤษฎีอำเภอการณจึงทำให้กฎหมายก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่(เป็นการตีความโดยคำนึงถึงคุณค่าแห่งคำพิพากษา โดยบทกฎหมายยังมีถ้อยคำเหมือนเดิม)

ข้อดี ของทฤษฎีอำเภอการณ มีดังนี้ สามารถทำให้กฎหมายเหมาะสมกับการปฏิรูปหรือการปฏิบัติเหตุการณ์ในทางสังคมต่อๆ มาได้ โดยไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่

ข้อเสีย ของทฤษฎีอำเภอการณ มีดังนี้

- (1) ทำให้กฎหมายขาดเสถียรภาพ เพราะไม่เป็นการแน่นอนว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์อย่างไร
- (2) ส่งเสริมให้คู่กรณีเป็นความที่ศาลยุติธรรม เนื่องจากความไม่แน่นอนของกฎหมาย

ดังนั้นการใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงทฤษฎีเดียวจะทำให้การตีความกฎหมายไม่สมบูรณ์ ควรนำสองทฤษฎีมาใช้ประกอบกันซึ่งจะทำให้ค้นพบเจตนารมณ์ของกฎหมายได้จากสิ่งดังต่อไปนี้

- (1) พระราชปรารภของกฎหมาย
- (2) บันทึกลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติ
- (3) ฐานะที่เป็นอยู่ก่อนวันใช้บังคับกฎหมาย ทั้งนี้เพราะกฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อ (ก) แก้ไขข้อบกพร่องหรือความไม่ยุติธรรมต่างๆ ที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและ (ข) ส่งเสริมหรือจัดให้มีสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่มีให้มีขึ้น หรือปรับปรุงสิ่งที่อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น
- (4) การอ่านกฎหมายหลายฉบับในเรื่องเดียวกันหรืออ่านบทมาตราหลายๆ บทในกฎหมายฉบับเดียวกันเทียบเคียงกัน
- (5) ต้องถือว่ากฎหมายมีความมุ่งหมายในทางที่จะใช้บังคับได้
- (6) ต้องถือว่ากฎหมายมีบทบัญญัติเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไป หรือที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรไม่มีความมุ่งหมายจะให้ขยายความออกไป

ตัวอย่างการตีความศึกษาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 95/2484 ชายมีภริยาอยู่แล้ว ได้ขอหญิงมาเลี้ยงดูเป็นภริยาน้อย และได้ทำสัญญากับฝ่ายบิดาหญิงว่าจะให้ทรัพย์สินจำนวนหนึ่งแก่หญิงและบิดาหญิง ดังนี้สัญญานั้นเป็นการอุดหนุนให้ชายมีภริยาอีกคนหนึ่ง ต้องห้ามตามกฎหมายใช้บังคับไม่ได้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว ใช้ระบบฟัวเดียวเมียเดียว แทนระบบหลายเมียแต่เดิม โดยกำหนดไว้ในกฎหมายว่าชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนาของทฤษฎีอำเภोजิต (Subjective Theory) คือว่าจะค้นหาเจตนาของกฎหมายจากเจตนาของผู้บัญญัติกฎหมาย และใช้ตามทฤษฎีอำเภอการณ (Objective Theory) โดยไม่ต้องค้นหาเจตนาของผู้บัญญัติกฎหมายในทางประวัติศาสตร์ แต่ต้องค้นคว้าเจตนาของกฎหมายนั่นเองว่ามีความหมายอย่างไรกล่าวโดยสรุปการตีความควรนำทั้งสองทฤษฎีมาประกอบกันจะได้ประโยชน์มากที่สุด

2.1.2 ผลของการตีความในกฎหมาย

การตีความกฎหมายต่างๆ ไป และการตีความกฎหมายพิเศษ ไม่ว่าจะตีความตามตัวอักษรหรือตีความตามเจตนาหรือทั้งสองอย่างประกอบกันย่อมจะได้ผล 3 ประการ ดังต่อไปนี้³

³ โปยม จันทร์คคะ ,คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย(กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2527) หน้า 311 .

(1) ความหมายที่หยั่งทราบ กว้างกว่า ถ้อยคำที่เข้าใจกันอยู่ตามธรรมดา หรือเรียกกันว่า “การตีความโดยขยายความ” (Extensive Interpretation)

(2) ความหมายที่หยั่งทราบ แคบกว่า ถ้อยคำที่เข้าใจกันอยู่ตามธรรมดา ซึ่งเรียกกันว่า “การตีความโดยจำกัดความ” (Restrictive Interpretation)

(3) ความหมายที่หยั่งทราบ เท่ากับ ถ้อยคำที่เข้าใจกันอยู่ตามธรรมดาเพื่อนำผลที่ได้จากการตีความมาใช้วิเคราะห์เพื่อนำมาเสนอแนะต่อไป

2.2 หลักการกำกับดูแลกิจการ

การกำกับดูแล (Governance) เป็นแนวคิดและกระบวนการที่องค์กรพึงปฏิบัติ มีส่วนปลีกย่อยแตกต่างกันไปตามรูปแบบของการจัดตั้งองค์กร เช่น บริษัทมหาชน บริษัทเอกชน เป็นไปตามลักษณะของความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจในการที่จะทำให้องค์กรธุรกิจนั้น มีความโปร่งใส ต้องมีระบบกำกับดูแลกิจการ มีการจัดระบบการบริหาร และควบคุมการดำเนินงานภายในของบริษัท เพื่อให้บริษัทสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น

โดยเฉพาะการดำเนินกิจการบริษัทจำกัด หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีหลักการดังนี้

2.2.1 หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

การใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล” นั้น สะท้อนมุมมองของวัฒนธรรมไทยในเรื่องของหลักศาสนา ที่ว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดี คือการปกครองโดยยึดหลักธรรมเป็นที่ตั้ง

คำว่า “ธรรมาภิบาล” เกิดจากการสนธิของคำว่า “ธรรม” และ “อภิบาล” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความนิยามของคำว่า “ธรรม” และ “อภิบาล” ไว้ว่า “ธรรม” หมายถึง “คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย” ส่วนคำว่า “อภิบาล” หมายถึง “การบำรุงรักษา การปกครอง”

ดังนั้นคำว่า “ธรรมาภิบาล” จึงสามารถแปลได้ว่า การจัดระบบการปกครอง การบริหาร

ศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรม ความดี กฎ

ระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มขององค์กร

ในส่วนของภาครัฐมักใช้คำว่า ธรรมาภิบาล อันหมายถึง การบริหารของภาครัฐที่มุ่งความดีงาม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ และประชาชนอย่างทั่วถึงและยุติธรรม แนวคิดของธรรมาภิบาลในภาครัฐ ได้ริเริ่มในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการบรรจุแนวคิดของธรรมาภิบาลไว้ในเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งหมายถึง ธรรมาภิบาลของรัฐ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หลักการธรรมาภิบาลของรัฐ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า⁴

ดังนั้น ธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียและพร้อมรับผิดชอบ หลักธรรมาภิบาล มุ่งหวังให้ทุกคนมีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจดำเนินการ และประเมินผลตลอดจนร่วมรับผิดชอบจากการตัดสินใจร่วมกัน

หลักการต่างๆ ที่รวมเป็นหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี มีหลักและรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้⁵

1. หลักคุณธรรม เป็นการทำงานโดยปลอดจากอคติ และมีความเป็นกลางของผู้บริหาร ทำตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ
2. หลักนิติธรรม มีการแบ่งแยกอำนาจ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ผู้มีอำนาจตัดสินใจมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ถูกครอบงำทางความคิด ยึดหลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีความโทษโดยไม่มีความผิด” และการทำงานภายใต้กฎหมายระเบียบสูงสุด
3. หลักความโปร่งใส เป็นการตัดสินใจที่ดำเนินการไปแล้ว ไปปฏิบัติและดำเนินการตาม

⁴ที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/535005> 6 กุมภาพันธ์ 2559

⁵ถวิลวดี บุรีกุล,คู่มือประกอบการจัดประชาเสวนาหาทางออก (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า ,2555) หน้า 33-35.

ระเบียบที่วางไว้ หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลและสามารถทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจ และบังคับใช้นโยบายหรือแผนเข้าถึงข้อมูลได้โดยตรง ยังหมายถึงมีข้อมูลเพียงพอที่จะให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้าถึงข้อมูล และการเข้าถึงต้องทำได้โดยง่าย ข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและการใช้สื่อ ต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ต้องสร้างความโปร่งใสด้านโครงสร้าง และความโปร่งใสด้านระบบ การให้คุณ ให้อภัย

4. หลักการมีส่วนร่วม เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหาร เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งการจัดสรรทรัพยากรของประชาชนและของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้ คำแนะนำ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดถึงการควบคุมโดยตรงจากประชาชน รวมทั้งการ พัฒนาศักยภาพ ในการมีส่วนร่วม หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เพียงใดก็ช่วยให้มีการ ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็น การป้องกันนักการเมือง จากนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของ ประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือ ความปรารถนาของประชาชนจะได้รับการตอบสนอง

5. หลักสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมหรือการยอมรับ ถือเป็นกุญแจสำคัญของธรรมาภิบาลหรือ การบริหารจัดการที่ดี ไม่เพียงแต่สถาบันของรัฐเท่านั้น แต่ภาคเอกชนและองค์กรประชาสังคมต่างๆ ต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคม ไม่สามารถ บังคับได้โดยปราศจากการมีความโปร่งใสและนิติธรรม

6. หลักความคุ้มค่า เป็นการคำนึงถึงผลที่ได้รับทางบวกและทางลบจากการใช้ทรัพยากรทั้ง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยความคุ้มค่าประกอบด้วย การประหยัด การใช้ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุด การมีความสามารถในการแข่งขันได้

ทุกหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี ที่กล่าวมาถือเป็นหลักที่สำคัญ แม้จะ นำมาใช้ในภาครัฐแต่หากมองในมุมมองของเอกชนการนำมาใช้นั้นย่อม มีผลให้ในการบริหารกิจการของ บริษัทเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกทั้งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเรื่องการประชุม

หากจะถือว่าเป็นการประชุมที่ดีได้ จะทำให้ผู้ถือหุ้นทุกคนในบริษัทได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผิดชอบจากการตัดสินใจร่วมกันได้อย่างแท้จริง

2.2.2 หลักบรรษัทภิบาล (Corporate Governance)

คำว่า “บรรษัทภิบาล” เป็นหลักที่มักนำมาใช้ในภาคเอกชน ในเรื่องการค้ากับดูแลกิจการที่ดี เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย กรณีการล่มสลายของบริษัท ENRON และ WORLDCOM เป็นต้นมา และให้ความสำคัญกับองค์กรที่เป็นบริษัทมหาชน เนื่องจากต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้เสีย) มากมายหลายฝ่าย เช่น ผู้ถือหุ้นภายนอก (Outside shareholders) พนักงานลูกจ้าง ชุมชน สังคมส่วนรวม นั่นคือ ผู้ถือหุ้นภายนอก ต้องได้รับความคุ้มครองในการลงทุน

บรรษัทภิบาล (CG) มาจากคำว่า บริษัท + อภิ (แปลว่า เฉพาะ ช่างหน้า ยิง) + บาล (แปลว่า การปกครอง การรักษา) หมายถึง การกำกับดูแลกิจการให้เจริญรุ่งเรืองอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขของความถูกต้องโปร่งใส การมีจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียในกิจการเป็นหลัก

พิจารณาจากตัวอย่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2549 ตามที่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประธานคณะกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์การดำเนินการเกี่ยวกับบรรษัทภิบาลในประเทศไทย ได้ประกาศเผยแพร่ นั้น เป็นการนำข้อพึงปฏิบัติจากหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ ที่ได้ประกาศใช้เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เทียบเคียงกับหลักการกำกับดูแลกิจการ ของ The Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD Principles of Corporate Governance ปี 2004) และข้อเสนอแนะของธนาคารโลกจากการเข้าร่วม โครงการ Corporate Governance - Reports on the Observance of Standards and Codes (CG-ROSC) โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนไทย มีอยู่ด้วยกัน 5 หมวด ได้แก่ สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ

หมวดที่ 1 สิทธิของผู้ถือหุ้น - ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในความเป็นเจ้าของโดยควบคุมบริษัทผ่านการ แต่งตั้งคณะกรรมการให้ทำหน้าที่แทนตนและมีสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ของบริษัท บริษัทจึงควรส่งเสริมให้ผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิของตน

หมวดที่ 2 การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน - ผู้ถือหุ้นทุกราย ทั้งผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่ไม่เป็นผู้บริหาร รวมทั้งผู้ถือหุ้นต่างชาติ ควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยที่ถูกละเมิดสิทธิควรมีโอกาสได้รับการชดเชย

หมวดที่ 3 บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย - ผู้มีส่วนได้เสียควรได้รับการดูแลจากบริษัทตามสิทธิที่มีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการควรพิจารณาให้มีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบริษัทกับผู้มีส่วนได้เสียในการสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของกิจการ

หมวดที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส - คณะกรรมการควรดูแลให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ

หมวดที่ 5 ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ - คณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการเพื่อประโยชน์สูงสุดของบริษัท คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้นและเป็นอิสระจากฝ่ายจัดการ

หลักการกำกับดูแลกิจการทั้ง 5 หมวดนี้ หมวด 1 และหมวด 2 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ถือหุ้น หมวด 4 และหมวด 5 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ ซึ่งทั้งผู้ถือหุ้นและคณะกรรมการถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการ ขณะที่หมวดที่ 3 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียนอกกิจการ ซึ่งเป็นการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมขั้นพื้นฐานของกิจการ⁶ โดยเฉพาะในหมวดแรกที่กำหนดสิทธิของผู้ถือหุ้นนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักนี้ คือ “ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในความเป็นเจ้าของโดยควบคุมบริษัทผ่านการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ทำหน้าที่แทนตนและมีสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญของบริษัท บริษัทจึงควรส่งเสริมให้ผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิของตน” ดังนั้นบริษัทต้องมีการส่งเสริมให้ผู้ถือหุ้นได้ใช้สิทธิการบริหารบริษัทของตนเอง ด้วยหลักข้อนี้ บริษัทจดทะเบียนไม่มีทางที่จะไม่จัดประชุมผู้ถือหุ้นไม่ว่าการประชุมผู้ถือหุ้นในครั้งที่ผ่านมาจะมีความวุ่นวายด้วยเหตุการณ์ใดๆ ก็ตามในบริษัทจดทะเบียนบางแห่ง มี

⁶ที่มา <http://faq.thaicrs.com/2006/11/csr-cg.html?m=0> 6 กุมภาพันธ์ 2559

ประสบการณ์ ในการเผชิญหน้าความวุ่นวายในการจัดประชุมผู้ถือหุ้นทุกครั้ง บางบริษัทนั้นมีการประชุมผู้ถือหุ้นที่ใช้เวลานานกว่า 6 ชั่วโมง โดยที่มีความยินดีว่า 6 ชั่วโมงนั้นถือว่าดีกว่าปีที่ผ่านมา เพราะก่อนหน้านี้ ใช้เวลาถึง 9 ชั่วโมง และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการอธิบายให้พนักงานของบริษัทซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นด้วย⁷ ดังนั้นการจัดการประชุมถือเป็นเรื่องสำคัญที่บริษัทต้องดำเนินการเป็นการใช้สิทธิ ที่สำคัญของผู้ถือหุ้นตามหลักการบริหารบริษัทและการกำกับดูแลกิจการที่ดี

หลักการที่กล่าวมาข้างต้นเชื่อว่านำมาใช้ได้เฉพาะแต่การกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น แต่การนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัท โดยเฉพาะในเรื่องของการประชุม ถือเป็นการบริหารจัดการโครงสร้างและกระบวนการภายในกิจการ ที่ใช้กำหนดทิศทางและสอดส่องดูแลผลการปฏิบัติงานของกิจการ หากนำไปเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด อาจนำหลักการในหมวดที่ 1 สิทธิของผู้ถือหุ้น และหมวดที่ 4 การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อกิจการ และส่งเสริมการเติบโตในองค์กรธุรกิจได้อย่างมั่นคงและเป็นธรรม

2.3 รูปแบบของการประกอบธุรกิจ (Forms of Business)

การประกอบธุรกิจในประเทศไทยมีรูปแบบการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของผู้ประกอบธุรกิจนั้น อาจแตกต่างกันในเรื่องความเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบ การบริหาร การลงทุน ฯลฯ ในประเทศไทยกฎหมายได้แบ่งแยกองค์กรธุรกิจที่มุ่งแสวงหากำไร เป็น 3 รูปแบบใหญ่ ดังนี้

1. ร้านค้าหรือธุรกิจคนเดียว (Sole Proprietorship) เป็นการดำเนินธุรกิจที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน การจัดตั้งทำได้โดยง่าย มีเจ้าของเพียงคนเดียว เกิดความคล่องตัวสูงในการทำงาน มักเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ดำเนินธุรกิจโดยมีอำนาจการตัดสินใจโดยอิสระกำไรหรือรับความเสี่ยงที่จะขาดทุนทั้งหมดเพียงคนเดียว
2. ห้างหุ้นส่วน (Partnership) มีผู้ร่วมดำเนินการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการตกลงที่จะลงทุนร่วมกัน เพื่อหวังผลกำไรจากการดำเนินกิจการนั้น เป็นการจัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

⁷ สันติ กิระนันท์ “สิทธิของผู้ถือหุ้นกับการประชุมผู้ถือหุ้น” วารสารการเงินธนาคาร 34,4.6 (กพ.2559) หน้า 197

ก. ห้างหุ้นส่วนสามัญ (Ordinary Partnership) เป็นห้างหุ้นส่วนซึ่งผู้มีส่วนเป็นเจ้าของหุ้นส่วนทุกคนในห้างต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัด นั่นคือต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

ข. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล (Ordinary Registered Partnership) คือห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไปจดทะเบียน มีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วน ทุกคนยังต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน แต่เมื่อจดทะเบียนแล้วจะทำให้มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการชัดเจน

ค. ห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) คือห้างหุ้นส่วนที่มีหุ้นส่วนอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรกรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินที่ตนรับจะลงหุ้น ประเภทที่สองรับผิดชอบไม่จำกัด กล่าวคือต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้ทั้งปวงของห้างโดยไม่จำกัดจำนวน หุ้นส่วนประเภทนี้มีความรับผิดชอบเหมือนหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ แต่กฎหมายบังคับให้ต้องไปจดทะเบียนให้มีสภาพเป็นนิติบุคคล

3. บริษัทจำกัด (Company Limited) ตามกฎหมายกำหนดแยกบริษัทจำกัด ออกเป็น 2 ประเภทตามการจัดตั้งของกฎหมาย ประเภทแรกจัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกว่าบริษัทเอกชนจำกัด ประเภทที่สองจัดตั้งตามพระราชบัญญัติมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 เรียกว่าบริษัทมหาชนจำกัด

ก. บริษัทเอกชนจำกัด (Private Company Limited) เป็นกิจการที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร แบ่งทุนออกเป็นหุ้น หุ้นแต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน โดยผู้ถือหุ้นรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ เป็นรูปแบบธุรกิจที่ได้รับความนิยมและมีความน่าเชื่อถือในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากในมุมมองของผู้ทำธุรกิจกับบริษัทจะรู้ได้ว่าบริษัทมีความมั่นคงเพียงใดโดยดูจากทุนจดทะเบียนที่สามารถตรวจสอบได้ ในส่วนของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นทุกคนรับผิดชอบจำกัดจำนวนรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ไม่ครบ

ข. บริษัทมหาชนจำกัด (Public Company Limited) เป็นกิจการที่ตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน (Public Offering) เป็นการระดมทุน โดยผู้ถือหุ้นทุกคนรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระ มีคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์เป็นผู้กำกับดูแลเกี่ยวกับการขายหุ้นต่อประชาชน

งานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาแต่เฉพาะในรูปแบบของบริษัทเอกชนจำกัดเป็นหลัก ซึ่งจัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น โดยอาจนำบริษัทมหาชนจำกัดมาเปรียบเท่าที่เกี่ยวข้อ

2.4 หลักการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Principle)

กฎหมายเป็นสิ่งนำมาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กฎหมายจึงมีข้อห้าม สำหรับพฤติกรรมบางชนิดที่กระทบกระเทือนความสงบและมั่นคงของสังคม เช่น การฆ่าคน ลักทรัพย์ การประทุษร้ายต่อเสรีภาพ หรือชื่อเสียง การฉ้อฉลหลอกลวง ตลอดจนการห้ามขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การห้ามแข่งรถในทางโค้งหรือที่คับขัน เป็นต้น และมีข้อบังคับให้ปฏิบัติ เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร การไปเป็นพยานศาล เป็นต้น หากใครฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังจะถูกกฎหมายบังคับ⁸ (Sanction) กฎหมายจึงเป็นกฎ กติกา ที่ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีระเบียบเรียบร้อยและอยู่ในศีลธรรมอันดี ภายใต้กรอบแห่งกฎหมายโดยชอบธรรม (Legitimacy) ดังนั้นการใช้กฎหมายจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ จุดมุ่งหมายของสภาพบังคับอย่างถูกต้อง จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความยุติธรรม อย่างเช่นการจะบังคับใช้มาตรา 1175 ในเรื่องการประชุมได้อย่างถูกต้อง ถึงขนาดที่จะวิพากษ์ได้ ต้องเข้าใจถึงหลักกฎหมายเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บังคับกฎหมาย รวมถึงการลงโทษผู้ฝ่าฝืนบทกฎหมายนั้น

2.5 หลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest)

แนวคิดนี้เกิดขึ้นได้หากกรรมการ หรือผู้มีอำนาจบริหารบริษัท ดำเนินกิจการของบริษัท โดยตนเองเป็นผู้มีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของตนเอง (Personal Interest) ถือเป็น การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หากกรรมการหรือผู้บริหารของบริษัทนั้นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ใช้เครื่องมือในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการประชุม โดยอาศัยโอกาสจากความไว้วางใจของผู้ถือหุ้นมาแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทได้โดยง่าย เป็นการสะท้อนถึงการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการกิจการของบริษัท

⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ,สังคมกับกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา 2552) หน้า 13.

สมบัติ พงศพิงคภัก ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา มีความเห็นว่า⁹
 “หลักผลประโยชน์ขัดกับเรื่องหรือผลประโยชน์ใด บุคคลนั้นไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือตัดสินใจใน
 เรื่องหรือผลประโยชน์นั้น ผลก็คือเมื่อบุคคลใดมีผลประโยชน์หลายอย่าง หรือผลประโยชน์เหล่านั้น
 ขัดแย้งกัน บุคคลนั้นไม่ควรเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือตัดสินใจในเรื่องหรือผลประโยชน์นั้นเลยไม่ว่าจะ
 มีเหตุผลดีหรือเหมาะสมเพียงใดก็ตาม มีนัยต่างจาก “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ซึ่งเป็นกรณีบุคคลใดมี
 ผลประโยชน์หลายอย่างทับซ้อนกันอยู่โดยผลประโยชน์หลายอย่างนั้นอาจจะไม่ได้ขัดแย้งกัน ดังนั้น
 บุคคลผู้มีผลประโยชน์ทับซ้อนจึงอาจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือตัดสินใจได้ในเรื่องหรือผลประโยชน์
 นั้นได้ แต่จะต้องให้เหตุผลที่สมควรทำให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าใจและเป็นที่ยอมรับได้”

ยุทธ วรรณธรร ประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการตรวจสอบ (กรรมการอิสระ) มี
 ความเห็นว่า¹⁰ “การขัดกันระหว่างผลประโยชน์มีความหมายเดียวกับความขัดแย้งทางผลประโยชน์
 และผลประโยชน์ทับซ้อน คือ การขัดกันระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับความต้องการของผู้มีส่วน
 เกี่ยวข้องหรือส่วนรวม หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมนั่นเอง
 ผลประโยชน์ส่วนตัวในที่นี้หมายถึงผลประโยชน์ของผู้บริหารรวมถึงญาติหรือ ผู้กำกับดูแลองค์กรที่มี
 อำนาจตัดสินใจและมีความรับผิดชอบต่อองค์กร”

กล่าวโดยสรุปการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นการขัดแย้งในเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อหา
 ประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ระหว่างประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ของตน ซึ่งเกิดขัดกันหรือทับ
 ซ้อน จะนำไปสู่ความเสียหายแก่บริษัทได้ ตามหลักเรื่องนี้ควรยึดถือประโยชน์ส่วนรวมก่อน

หากพิจารณาถึงผลประโยชน์ขัดกันและผลประโยชน์ทับซ้อนนั้น มีองค์ประกอบที่นำมา
 พิจารณาได้ 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบตามตำแหน่งราชการสาธารณะ หรือมีหน้าที่และ

⁹สมบัติ พงศพิงคภัก, “หลักผลประโยชน์ขัดกันหรือผลประโยชน์ทับซ้อน” วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ ,1,6 หน้า
 119-123.

¹⁰ยุทธ วรรณธรร, “หายนจากผลประโยชน์ทับซ้อน” Money and Wealth (M&W) นิตยสารเพื่อการบริหารการ
 งานส่วนบุคคล, 4, 47 หน้า 88 อ้างจาก ธารทิพย์ ปิยะธีรสวัสดิ์, ความรับผิดชอบในทางกฎหมายของกรรมการเงาต่อ
 บริษัทจำกัด: ศึกษากรณีการขัดกันระหว่างผลประโยชน์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2552 หน้า 35.

บทบาทที่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติงานให้มีความเป็นกลาง โดยยึดถือผลประโยชน์สาธารณะหรือผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญเหนือกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

2. การมีผลประโยชน์ส่วนตัวเกี่ยวเนื่อง ทับซ้อนหรือขัดแย้งกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งอาจเป็นทั้งตัวเงินและมีใช้ตัวเงินก็ได้ และอาจเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นก็ได้

3. มีการเข้ามาแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจอย่างเป็นกลาง กล่าวคือ สภาพความขัดแย้งดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจที่เป็นกลางของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น จนทำให้มีการตัดสินใจเบี่ยงเบนออกจากมาตรฐานวิชาชีพหรือมาตรฐานการปฏิบัติงานนั้น ๆ

จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาผู้มีวิจัยจะได้นำมาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาในการนำเรื่องในวาระต่างๆ ของการประชุมที่อาจมีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือมุ่งแสวงหาประโยชน์จากผลการประชุม อาจเนื่องมาจากผู้เสนอวาระในการประชุมนั้นอาศัยบทบาท ชั่วเวลา หรือมีอิทธิพลต่อการออกเสียงลงคะแนน ใช้โอกาสในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องนำมาวิเคราะห์ในงานวิจัย โดยนำหลักที่กล่าวถึงมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปและนำมาเสนอแนะต่อไป

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นและบริษัท

ในบริษัทผู้ถือหุ้น ถือนายทุนแก่บริษัทเป็นผู้ลงทุนทำให้บริษัทดำเนินกิจการได้ เป็นเสมือนเจ้าของกิจการ โดยแต่งตั้งให้กรรมการบริษัท เป็นตัวแทนหรือผู้แทนในการดำเนินกิจการแทนผู้ถือหุ้นทุกคน ตามกรอบกิจการงานของบริษัท มีวัตถุประสงค์หลักในการแสวงหากำไร

แต่อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้ถือหุ้น แม้ได้มอบสิทธิทั้งหมดให้แก่กรรมการบริษัทเป็นผู้ทำหน้าที่แทน แต่สิทธิของผู้ถือหุ้นยังไม่หมดสิ้นไป ยังมีสิทธิตามกฎหมายในการดูแลครอบงำการจัดการงานของบริษัท

สิทธิในการดูแลครอบงำการจัดการในบริษัทที่สำคัญคือการใช้สิทธิที่จะลงमतออกเสียงลงคะแนน ในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการโดยใช้สิทธินั้นจากประชุม เป็นการควบคุมการดำเนินงานต่างๆ ใช้สิทธิออกเสียงโดยผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

ในการประชุมหรือมีมติใดๆ ที่ประชุมใหญ่ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ และมติของที่ประชุม จะต้องไม่ขัดกับหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทและกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย โดยมีอำนาจแก้ไข เปลี่ยนแปลงหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับต่างๆ ได้ กำหนดนโยบาย รวมทั้งแต่งตั้งและถอดถอน ผู้จัดการได้ ถือเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดโดยผ่านการประชุม

2.7 สิทธิของผู้ถือหุ้นในการครอบงำการบริหารจัดการงานของกรรมการบริษัท

สิทธิของผู้ถือหุ้น นอกเหนือจากจะมีสิทธิได้รับเงินปันผลเมื่อบริษัทมีกำไรและที่ประชุมใหญ่อนุมัติให้จ่ายเงินปันผลตามส่วนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินค่าหุ้นไว้แล้วนั้น ผู้ถือหุ้นยังมีสิทธิในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัทด้วย กล่าวคือ สิทธิในการเข้าร่วมประชุมและสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น สิทธิในการเรียกประชุม สิทธิตรวจสอบรายงานการประชุมกรรมการ และรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น สิทธิในการซักถามและขอเอกสารต่างๆ เพื่อรับทราบข้อมูลต่างๆ ของบริษัท สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย และสิทธิในการฟ้องกรรมการผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท เมื่อบริษัทไม่ยอมฟ้องร้องดำเนินคดี

หากจำแนกสิทธิในการจัดการงานบริษัทของผู้ถือหุ้น อาจแยกได้เป็นรายบุคคลและกระทำร่วมกันได้ดังนี้¹¹

1) การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นในลักษณะที่เป็นรายตัวบุคคล

การใช้อำนาจจัดการในลักษณะที่เป็นรายตัวบุคคลนั้น กฎหมายกำหนดให้กระทำโดยผู้ถือหุ้นคนเดียว หรือในบางกรณีอาจกำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนที่กำหนดไว้หลายคนร่วมกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

ก. สิทธิในการตรวจสอบเอกสารของบริษัท เช่น รายงานการประชุม

คณะกรรมการ รายงานการประชุมผู้ถือหุ้น สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น สมุดบัญชี ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดประเภทเอกสารที่ผู้ถือหุ้นสามารถตรวจสอบได้ คือ สมุดทะเบียนผู้

¹¹ปณิตา จิงหะรานนท์, ปัญหาเกี่ยวกับการประชุมของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ.2556 หน้า 22-23.

ถือหุ้น บันทึกรายงานการประชุม งบดุล และเอกสารอื่นๆ ของบริษัทที่อยู่สำนักงานทะเบียนของทางราชการ¹² ในกฎหมายบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ผู้ถือหุ้นมีสิทธิขอตรวจสอบสัญญาจดหมายโต้ตอบ เอกสารทางภาษี และเอกสารทางการเงินต่างๆ ของบริษัท เพื่อพิสูจน์ความทุจริตของกรรมการหรือเจ้าหน้าที่บริหารได้ โดยการขอตรวจจะต้องทำตามเวลาที่เหมาะสมและมีวัตถุประสงค์ที่ชอบ

- ข. สิทธิไต่ถาม ซักถาม การดำเนินงานของบริษัทจากกรรมการ
- ค. สิทธิร้องขอให้ทางราชการตั้งผู้ตรวจบริษัทในกรณีที่เป็น¹³
- ง. สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย
- จ. สิทธิฟ้องกรรมการผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท

2) การจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นในลักษณะกระทำร่วมกัน

การจัดการบริษัทในลักษณะกระทำร่วมกันนี้ คือ การจัดการในรูปของการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (Shareholders' Meeting) และการออกเสียงลงคะแนนโดยการลงมติในที่ประชุม

กิจการที่มักจะกระทำในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น คือ การลงมติแต่งตั้งถอดถอนกรรมการ การรับรองหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ การวางนโยบายการค้าของบริษัทการให้ความยินยอมในเรื่องต่างๆ ซึ่งไม่ใช่กิจการบริษัท รวมทั้งการมีมติให้กรรมการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการบางอย่าง

เนื่องจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจแต่งตั้ง ถอดถอนกรรมการ วางนโยบายการค้า และตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อกิจการของบริษัท สิทธิในการจัดการบริษัทของผู้ถือหุ้นที่สำคัญที่สุดก็คือ การจัดการโดยผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นนั่นเอง ซึ่งกฎหมายบริษัทของแต่ละประเทศต่างมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ทั้งสิ้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1176 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะประชุมชนิดใดคราวใด ซึ่ง

¹²ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1139, 1140, 1197, 1199 วรรคหนึ่ง และ 1207 วรรคสอง.

¹³ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1215-1219.

แสดงให้เห็นว่า กฎหมายไทยได้รับรองสิทธิในการเข้าประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิพื้นฐาน ของผู้ถือหุ้นทุกคน

2.8 ลักษณะและชนิดของการประชุม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้กรรมการจะเป็นผู้บริหารกิจการในฐานะเป็นตัวแทนหรือผู้แทนของบริษัท แต่กรรมการจะบริหารกิจการตามอำเภอใจตนเองไม่ได้ โดยกฎหมายกำหนดให้การจัดการบริษัทจะทำได้ ในมาตรา 1144 ว่า “บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง” จึงทำให้เห็นได้ว่าที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นอยู่เหนือกรรมการอีกชั้นหนึ่ง¹⁴ เป็นการให้อำนาจผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งมีส่วนได้เสียในกิจการแต่ไม่อาจเข้าไปบริหารบริษัทได้ ใช้สิทธิในการดูแลครอบงำการบริหารกรรมการโดยใช้เครื่องมือที่สำคัญผ่านมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น ถือเป็นการบริหารโดยทางอ้อม

ที่ประชุมใหญ่จึงมีอำนาจควบคุมการจัดการของกรรมการบริษัท ตามมาตรา 1168 (4) บัญญัติว่า “กรรมการต้องรับผิดชอบร่วมกันในประการต่างๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ...(4) บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่” หากกรรมการไปเรียกประชุมลงมติขัดกับมติที่ประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นย่อมร้องขอให้เพิกถอนมติของกรรมการได้¹⁵

คำพิพากษาฎีกาที่ 3747/2526 คณะกรรมการต้องอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1144 และต้องรับผิดชอบร่วมกันในการบังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่ ตาม มาตรา 1168 (4) กรณีแต่งตั้งผู้จัดการแทนในการจัดการธุรกิจของบริษัทนั้น แม้ข้อบังคับของบริษัทจะได้ให้อำนาจคณะกรรมการไว้อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อกรรมการแต่งตั้งผู้จัดการแทนรายนี้ได้มีการนำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นมาแล้ว 2 ครั้ง ในการประชุมครั้งที่ 3 มีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิออกเสียงของผู้ถือหุ้นบางราย ประธานที่ประชุมจึงได้ขอเลื่อนการประชุมไป ซึ่งเท่ากับว่าที่ประชุมมีมติให้เลื่อนการประชุมไป โดยปัญหาดังกล่าวยังถือว่าค้าง

¹⁴ ประเสริฐ ประภาสโนบล ,คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ.2519) หน้า 208

¹⁵ ทิพย์ชนก รัตโนสถ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ.2556) หน้า 370.

พิจารณาเพื่อรอการลงมติอยู่ ที่ประชุมผู้ถือหุ้นหาได้มอบหมายให้คณะกรรมการบริษัทนำเรื่องนี้ไป ประชุมพิจารณาลงมติกันเองแต่อย่างใดไม่ อำนาจของกรรมการเกี่ยวกับเรื่องนี้เห็นได้ว่าถูกจำกัดให้อยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นดังกล่าวตลอดมาแต่ต้น คณะกรรมการจำต้องดเว้นการกระทำเพื่อรอปฏิบัติทำให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่ซึ่งจะมีขึ้นในคราวต่อไป การที่คณะกรรมการถือโอกาสรวบรัดประชุมลงมติเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นการกระทำที่ฝืนเจตนารมณ์ของที่ประชุมผู้ถือหุ้น และขัดต่อกฎหมายดังกล่าวอย่างชัดเจน นับเป็นมติที่ไม่ชอบอันอาจทำให้ผู้ถือหุ้นเสียหาย ผู้ร้องเป็นผู้ถือหุ้นชอบที่จะขอให้เพิกถอนเสียได้

ดังนั้นคำพิพากษาศาลฎีกาจึงเห็นว่าที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นจึงมีอำนาจควบคุมการจัดการบริษัทของกรรมการบริษัทได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งผู้ถือหุ้นอำนาจร้องขอให้เพิกถอนมติของกรรมการที่ฝืนเจตนารมณ์ของที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้อีกด้วย

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ในมาตรา 1171 ว่า “ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นประชุมใหญ่ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท และต่อนั้นก็ให้มีการประชุมเช่นนี้ครั้งหนึ่งเป็นอย่างน้อยทุกระยะเวลาสิบสองเดือน

การประชุมเช่นนี้ เรียกว่าประชุมสามัญ

การประชุมใหญ่คราวอื่นบรรดามีนอกจากนี้ เรียกว่าประชุมวิสามัญ”

เห็นได้ว่าการประชุมใหญ่นั้นแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือการประชุมสามัญ และการประชุมวิสามัญ¹⁶

1.การประชุมใหญ่สามัญ (General Meeting) กฎหมายได้บัญญัติให้กระทำไว้เป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

(1) การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก ตามมาตรา 1171 บัญญัติว่า “ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นประชุมใหญ่ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท” กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการประชุมใหญ่ครั้งแรกนับแต่วันจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดแล้ว เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสรับรู้การดำเนินการของบริษัทในระยะแรกว่าจะทำอะไรบ้าง กรรมการได้ดำเนินการเรียบร้อยหรือไม่อย่างไร

¹⁶พินิจ ทิพย์มณี ,หลักกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท (บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พ.ศ.2553 พิมพ์ครั้งที่ 6) หน้า 241-245.

การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกต้องเรียกประชุมภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท

(2) การประชุมใหญ่สามัญครั้งต่อไป กฎหมายบังคับว่าต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น ปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย เป็นการนำเสนอและขออนุมัติที่ประชุมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรายงานกิจการของบริษัท อนุมัติงบดุลประจำปี การจ่ายเงินปันผล เลือกตั้งกรรมการใหม่ ตั้งผู้สอบบัญชี ปรีกษาในเรื่องกิจการต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้กิจการดังกล่าวดำเนินการไปได้ เรื่องนี้กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนหากกรรมการจะกำหนดข้อบังคับให้เป็นอย่างอื่น เช่นให้มีการประชุมใหญ่ 3 ปี ต่อครั้งข้อบังคับดังกล่าวไม่มีผล และมีความผิดตามกฎหมาย

2.การประชุมวิสามัญ (Extraordinary Meeting) กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 1171 วรรคสามว่า “การประชุมใหญ่คราวอื่นบรรดามีนอกจากนี้ เรียกว่าประชุมวิสามัญ” อาจเกิดเนื่องจากกรรมการต้องการความเห็นหรือขออนุมัติในบางเรื่องจากที่ประชุมใหญ่ หากรอให้ถึงวันประชุมใหญ่สามัญจะไม่ทันการ เป็นเรื่องเร่งด่วนต้องให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัย อาจเกิดความเสียหายจากการบริหารได้ อาจมีขึ้นได้ 3 ประการ ดังนี้

ก. เมื่อกรรมการเห็นสมควรเรียกประชุม (มาตรา 1172 วรรคหนึ่ง) หากเกิดจากความจำเป็นที่ต้องทำหรือนอกเหนืออำนาจของกรรมการจำเป็นต้องอาศัยมติจากที่ประชุมใหญ่เพื่อให้อำนาจ เช่นมีการตั้งข้อบังคับว่าหากกรรมการต้องการประมูลงานที่เกินกว่า 10 ล้านบาท ต้องขออนุมัติจากที่ประชุมใหญ่เสียก่อน จะรอให้ถึงการประชุมสามัญประจำปี คงไม่ทันการกรรมการจึงอาจเรียกประชุมวิสามัญเพื่อให้กิจการของบริษัทดำเนินการไปได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 452/2518 ข้อบังคับกำหนดว่าการประชุมวิสามัญจะเรียกเมื่อใดก็ได้เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควร ฉะนั้นการประชุมซึ่งเรียกโดยกรรมการเพียงคนเดียวโดยกรรมการคนอื่นมิได้รู้เห็นด้วย จึงเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ

ข. เมื่อบริษัทขาดทุนถึงครึ่งจำนวนทุนของบริษัท ถือเป็นการประชุมที่กฎหมายบังคับให้ต้องกระทำกรรมการจะใช้ดุลยพินิจไม่ได้ หากไม่ทำกรรมการมีความผิดตามกฎหมายเพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบการขาดทุนนั้น (มาตรา 1172 วรรคสอง) เหตุผลเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบผลการดำเนินงานของบริษัท เพื่อร่วมคิดว่าจะเลิกหรือจะดำเนินธุรกิจต่อไปในลักษณะใดตามที่ที่ประชุมใหญ่มติ

ค. เมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 แห่งจำนวนหุ้นของบริษัท เข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุม โดยในหนังสือร้องขอต้องระบุว่าต้องการเรียกประชุมเพื่ออะไร อาจเนื่องจากผู้ถือหุ้นเห็นว่ากรรมการบริหารงานมีปัญหาหรือมีเหตุกระทบกับกิจการของบริษัท ที่ต้องแจ้งให้ที่ประชุมทราบเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาเร่งด่วนนี้ ผู้ถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นของบริษัทร้องขอให้กรรมการเรียกประชุมได้ แต่หากกรรมการเพิกเฉยหรือไม่สนใจคนร้องขอเรียกประชุมภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ยื่นคำร้อง ผู้ร้องทั้งหลายหรือผู้ถือหุ้นคนอื่นๆ รวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 แห่งจำนวนหุ้นของบริษัทจะเรียกประชุมเสียเองก็ได้ (มาตรา 1173 และ 1174)

ง. ถ้ามีตำแหน่งว่างลงในจำนวนผู้สอบบัญชีให้กรรมการนัดเรียกประชุมวิสามัญ เพื่อให้เลือกตั้งขึ้นใหม่ให้ครบจำนวน (มาตรา 1211) อาจเนื่องจากผู้สอบบัญชีตายหรือลาออก กฎหมายบังคับให้ต้องเรียกประชุม เพื่อให้มีการเลือกผู้สอบบัญชีคนใหม่

2.9 ระเบียบวาระในการประชุม

ในการประชุมเชื่อว่าจะนำเรื่องใดเข้ามาประชุมกันได้ ต้องมีการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ของการประชุมเป็นข้อๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการประชุมที่ตั้งไว้

เรื่องที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาในที่ประชุม เรียกว่า “ระเบียบวาระการประชุม” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Agenda แต่ในภาษาอเมริกันใช้คำว่า Order of Business เพื่อให้เป็นภาษาของตนเองที่ต่างไปจากภาษาอังกฤษ

ในการเตรียมการประชุม ประธานต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการประชุม และเตรียมระเบียบวาระการประชุมในทางราชการจะมีรูปแบบที่กำหนดไว้แน่นอน แต่ในทางธุรกิจจะไม่มีรูปแบบเคร่งครัด โดยถือเอาความสะดวกของผู้เข้าประชุมเป็นข้อพิจารณา โดยจะพิจารณาว่าใครจะเข้าประชุมในแต่ละวาระ ถ้าบางคนจะไม่เข้าประชุมในบางเรื่องก็จะจัดระเบียบวาระให้เหมาะสม หรือบางทีจะมีผู้เข้าประชุมบางคนจะออกจากที่ประชุมหลังจากได้อภิปรายความเห็นไปแล้ว ตามวาระที่ต้องการมีส่วนร่วม

ในบางกรณี บุคคลบางคนต้องการประชุมเพียงวาระเดียว ก็อาจจะจัดให้เป็นวาระแรก หรือจะขอให้ “รอพร้อม” เพื่อจะเชิญเข้าประชุมเมื่อถึงวาระดังกล่าว ซึ่งวิธีนี้จะมีประโยชน์มากในการลดเวลาที่จะเสียเวลาในที่ประชุมกับบางเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่สนใจ

ระเบียบวาระการประชุม เปรียบเสมือนหัวใจของการประชุม เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการประชุม เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น หรือข้อตกลงร่วมกัน การบรรจุเรื่องที่จะเสนอเพื่อพิจารณาเข้าเป็นระเบียบวาระการประชุม เป็นอำนาจของประธานในทางปฏิบัติเลขานุการมักได้รับมอบหมายให้เขียนระเบียบวาระการประชุมเพื่อให้ประธานตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงควรวีตหลักการเขียนดังนี้คือ

1. พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมให้ถ่องแท้เพื่อที่จะได้กำหนดวาระการประชุมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. จัดวาระการประชุมให้ถูกต้องโดยเรียงลำดับอย่างมีเหตุผลต่อกัน เพื่อให้การประชุมเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งตามปกติจะมีอยู่ด้วยกัน 5 วาระ ดังต่อไปนี้

วาระที่ 1 เรื่องที่ประธานจะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ประธานอาจแจ้งให้ทราบถึงเหตุผลที่จัดประชุม หรือมีเรื่องอื่นใดก็ตามที่เห็นว่าเป็นประโยชน์และที่ประชุมควรรับทราบ เช่น แนะนำสมาชิกใหม่ การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยอัคคีภัย เป็นต้น

วาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ซึ่งควรจะต้องระบุว่าเป็นรายงานการประชุมครั้งที่เท่าไร พร้อมทั้งวัน เดือน ปี ด้วยการรับรองรายงานการประชุมนั้น อาจกระทำได้โดยให้ที่ประชุมมีเวลาอ่านชั่วคราว หากไม่ได้อ่านมาล่วงหน้า หรือประธานอาจให้เลขานุการอ่านให้ที่ประชุมฟัง โดยที่ถ้ามีสิ่งใดซึ่งมิได้เป็นไปตามข้อตกลงของที่ประชุมครั้งที่แล้ว ก็สามารถทักท้วงเพื่อแก้ไขได้ แต่ว่ามีใช้การนำเรื่องที่ตกลงกันแล้วมาอภิปรายใหม่ เมื่อที่ประชุมลงมติรับรองรายงานการประชุมแล้วโดยไม่มีการแก้ไข ประธานและเลขานุการจะลงลายมือชื่อและวันที่ในตอนท้ายของรายงานการประชุม

วาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง หนังสือเวียนสำนักนายกรัฐมนตรีให้ใช้คำว่า “เรื่องแจ้งเพื่อทราบ” ได้แก่ เรื่องที่ค้างพิจารณาจากการประชุมครั้งที่แล้ว ซึ่งอาจมีสาเหตุจากต้องเลื่อนการพิจารณามาเป็น

ครั้งนี้ หรือต้องปิดประชุมหรือเป็นเรื่องที่มีผู้ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมให้ไปดำเนินการและนำมา รายงานต่อที่ประชุม

วาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา ได้แก่ เรื่องที่เป็นหัวข้อสำคัญที่ต้องจัดให้มีการประชุมขึ้น เช่น การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ใหม่ การแต่งตั้งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

วาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) บางครั้งอาจมีเรื่องที่เหมาะสมต้องการแจ้งให้ที่ประชุมทราบ โดยไม่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประชุมหรืออาจจะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถบรรจุในวาระการประชุมได้ทันที ก็จะนำมาเสนอในวาระเรื่องอื่นๆ แต่ทั้งนี้ ต้องเป็นเรื่องที่ไม่มีประเด็นข้อโต้แย้งในเนื้อหา¹⁷

ดังนั้น ระเบียบวาระการประชุมในวาระที่ 4 ถือเป็นหัวข้อสำคัญที่ทำให้ต้องมีการจัดการประชุมขึ้น ควรต้องกำหนดและแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อน เพื่อให้ที่ประชุมนำมาพิจารณาโดยผ่านการตัดสินใจของที่ประชุมว่า เรื่องดังกล่าวจะมีแนวทางปฏิบัติหรือมีการเสนอเพื่อพิจารณาว่าที่ประชุมจะตัดสินใจให้ดำเนินการอย่างไรส่วนในวาระอื่นๆ นั้น การนำวาระเข้าพิจารณาในที่ประชุมจะเป็นที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประชุมหรืออาจจะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถบรรจุในวาระการประชุมได้ทันที ไม่ใช่เรื่องสำคัญเหมือนดังเช่นวาระการประชุมในวาระที่ 4 จึงจะนำเรื่องนี้มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต่อไป

2.10 ลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

เมื่อวิเคราะห์และสรุปได้ว่า¹⁸ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีสภาพบังคับเป็นกฎหมายแล้ว นำมาสู่การพิจารณาเรื่องการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จากการพิจารณาแนวการจัดลำดับชั้นของไทย พบว่าเป็นการจัดลำดับชั้นโดยอาศัยการพิจารณาจากองค์กรผู้บัญญัติกฎหมายเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามจะนำแนวทางการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายในภาวะปกติมาพิจารณาจากองค์กรผู้บัญญัติกฎหมายนั้นไม่อาจนำมาทำการวินิจฉัยได้ในกรณีคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ตราขึ้นในระหว่างสถานการณ์ปฏิวัติ เนื่องจากการยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ทำให้คณะปฏิวัติเป็นผู้ใช้อำนาจทั้งทางบริหาร และทางนิติ

¹⁷ สมิต สัจฉกร, เทคนิคการจัดประชุม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร พ.ศ.2547) หน้า 104-105.

¹⁸ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, ปัญหาทางกฎหมายบางประการเกี่ยวกับการปฏิวัติ วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2539 หน้า 128.

บัญญัติ การตรากฎระเบียบ คำสั่งต่างๆ ขึ้นใช้บังคับไม่อาจแยกแยะได้ว่าเป็นการใช้อำนาจขององค์
ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในฐานะฝ่ายบริหาร การนำเอาแนวทางการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายในยามปกติ
มาใช้ในการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายของคำสั่งหรือประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีอาจ
กระทำได้

แนวทางการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีความ
คิดเห็นของนักกฎหมายให้พิจารณาจากเนื้อหาในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น กล่าวคือ
“ศักดิ์ (Hierarchy) ทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อาจพิจารณาได้จาก
จากเนื้อหาของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 (ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520) มีศักดิ์เท่ารัฐธรรมนูญ
เพราะให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่
10 (ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2520) มีศักดิ์เท่าประมวลรัษฎากร เพราะมีข้อความแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลรัษฎากร”

การพิจารณาถึงลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ต้อง
พิจารณาหาคำสั่งแต่ละฉบับๆ ไป คือการพิจารณาว่าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่ละฉบับมี
เนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายในลำดับใดก็จะมีสถานะทางกฎหมายเช่นเดียวกัน เช่น ประกาศคณะ
รชช. ฉบับที่ 3 เรื่องการสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญ
ประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ก็มีฐานะเทียบเท่ารัฐธรรมนูญ ประกาศคณะ รชช.ฉบับที่ 35 เรื่องปรับปรุง
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 เป็นการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติ
ประกาศฉบับนี้ก็มีฐานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 42 เรื่องกำหนด
ประเภท ขนาด เงื่อนไขอุตสาหกรรมที่จะได้รับการส่งเสริม มีเนื้อหาใกล้เคียงกับพระราชกฤษฎีกาตาม
พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ.2497 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้จึงมีสถานะเป็นพระราช
กฤษฎีกาตามแนวทางพิเคราะห์ดังกล่าว แนวทางการวินิจฉัยลำดับชั้นทางกฎหมายของคำสั่งที่ตราขึ้น
โดยคณะปฏิวัติ ด้วยวิธีการพิเคราะห์จากเนื้อหาของคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับนั้นๆ ส่วนหนึ่งเป็นผลมา
จากการที่ระบบกฎหมายของไทยไม่มีการแบ่งแยกเนื้อหาของกฎหมายว่าลักษณะเช่นใด จึงจะต้อง
ตราเป็นกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรองแต่พิจารณาจากองค์กรผู้บัญญัติ
กฎหมายเป็นสำคัญ

ผลจากการจัดลำดับชั้นทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ด้วยการพิเคราะห์จากเนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้นๆ ว่ามีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายลำดับใด ก็ให้ถือว่าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีลำดับชั้นทางกฎหมายเช่นเดียวกัน ส่งผลให้การแก้ไข ปรับปรุงหรือยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติในภายหลังต้องดำเนินไปโดยการบัญญัติกฎหมายในลำดับชั้นเดียวกันหรือสูงกว่ามาทำการยกเลิกจึงจะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย เช่น ถ้าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีเนื้อหาเทียบเท่ากับกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ การแก้ไขปรับปรุงประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติต้องกระทำเป็นกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ ถ้าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีเนื้อหาเทียบเท่ากฎกระทรวงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็สามารถทำได้ ด้วยการตรากฎกระทรวงขึ้นมาแก้ไขเนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น

2.11 คุณลักษณะผู้เรียนแบบแบบ CCPR Model

การศึกษาในงานวิจัยเล่มนี้ต้องการนำไปสู่ปรัชญาการศึกษาจิตวิเคราะห์และจิตสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาไปสู่ทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ต่อไป เพื่อให้บรรลุผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในทางปรัชญาทางการศึกษาได้จำแนกไว้¹⁹ ดังนี้

1. จิตวิเคราะห์ ผู้ที่มีจิตหรือจิตวิเคราะห์นี้เขาควรต้องมองสังคมให้รอบด้านรู้ที่มาที่ไปของปัญหาในสังคมและเข้าใจเหตุผลที่มาจากสิ่งนั้นอย่างชัดเจน ต้องใช้ทักษะที่จำเป็น
  - ทักษะการจับประเด็น
  - ทักษะการแยกแยะ
  - ทักษะการจัดหมวดหมู่
  - ทักษะการสรุป
  - ทักษะการประยุกต์ใช้
2. จิตสร้างสรรค์ ผู้มีจิตสร้างสรรค์นั้นคำนึงถึงความคิดใหม่และการต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่

¹⁹ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ ,ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพ.ศ.2559) หน้า 12-13.

มองเห็น และมองเห็นประโยชน์ และการใช้สอยได้ รวมถึงการมองของใหม่เพิ่มเติม ต้องใช้ทักษะที่จำเป็น

- ทักษะการสงสัย
- ทักษะการมองเห็นอะไรใหม่ๆ
- ทักษะการตั้งคำถาม
- ทักษะการแก้ปัญหา/แก้ไข
- ทักษะการเปลี่ยนแปลง

ลักษณะคนรุ่นใหม่ : CCPR

ลักษณะแรกคือ การคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) ในสังคมบริโภคนิยมเราจะต้องให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ให้ได้เพื่อเขาจะได้เข้าใจ เรียนรู้ และเข้มแข็งและไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อทั้งเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมก็ตาม

ลักษณะที่สองคือ การคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) เมื่อวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งใดแล้วก็ควรจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคมด้วย เพราะถ้าเพียงแต่วิเคราะห์วิจารณ์ก็จะมีอะไรเกิดขึ้นใหม่

ลักษณะที่สามคือ การมีผลิต (Productive Mind) เมื่อคิดสิ่งใหม่ๆ แล้วก็ต้องนำเอาความคิดนั้นไปสู่รูปธรรมคือ การมีผลิตผลใหม่ๆ ด้วยค่าของคนต้องให้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ลักษณะที่สี่คือ การมีความรับผิดชอบ (Responsible Mind) ไม่ว่าจะคิดจะวิเคราะห์จะสร้างสิ่งใหม่อะไรก็ตามจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

การสอนเชิงก้าวหน้า : CCPR MODEL

เมื่อเป้าหมายของการสอนเน้นที่ CCPR แล้ว กระบวนการสอนก็ต้องเปลี่ยนไปด้วยนั่นคือการสอนต้องสอดคล้องกันกับจุดมุ่งหมายด้วยพร้อมกันไป นั่นคือ ถ้าอยากให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เราจะต้องจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมให้เขาได้วิเคราะห์กันตลอดเวลา (Criticality-Based Instruction) ไม่ใช่ครูวิเคราะห์ให้ดูเท่านั้น เช่นเดียวกัน ในระบบการศึกษาแนวผลผลิตนิยมเชิงสร้างสรรค์และการเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ CCPR นี้ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด และวิถีดำเนินทางการศึกษา เป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ โดยการทำให้การศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น ว่าเราจะจัดการศึกษาเพื่ออะไร ซึ่งเป้าหมายของเราคือ การที่จะให้การศึกษาเป็นไปเพื่อ

การวิเคราะห์วิจารณ์แล้วนำไปสู่การสร้าง การพัฒนา การได้มาซึ่งผลผลิตใหม่ๆ และต้องเป็นผลผลิตที่มีความคิดใหม่ และความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวด้วย

นอกจากนั้นการสอนยังรวมถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนและเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้ผลิตหรือสร้างผลงานออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (Productivity-Based Instruction) ในส่วนของความรับผิดชอบ การฝึกความรับผิดชอบ ที่ผู้สอนจะต้องฝึกให้เขามีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมในสภาพที่เป็นจริง (Responsibility-Based Instruction) และหล่อหลอมให้เกิดเป็นตัวตนของเขาเอง ด้วยการเรียนการสอนในแนวนี้นั้นนอกจากแบบอย่าง ของผู้สอนแล้วยังควรต้องสอดแทรกในกิจกรรมการดำเนินการต่างๆ ทั้งในชั้นเรียนและในชีวิตประจำวันด้วย

บทที่ 3

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมของไทย และต่างประเทศ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุมของประเทศไทย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ มีการเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอินเดีย ประเทศอังกฤษ รวมทั้งบทสัมภาษณ์นักวิชาการ กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น นักกฎหมาย และผู้เกี่ยวข้องกับการประชุมทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

3.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมของประเทศไทย

เสรีภาพของบุคคลในการทำงาน ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองแก่พลเมืองของรัฐ รัฐไม่สามารถออกกฎหมายใดๆ มาขัดกับสิทธิเด็ดขาดได้ จะทำให้กฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ แม้ในการดำเนินการในการทำงานหรือประกอบธุรกิจนั้น พิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 เรื่องแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ ส่วนที่ 7 มาตรา 84 บัญญัติว่า “รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด... โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ... ส่งเสริม สนับสนุน การรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ตลอดจนทั้งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ” ดังนั้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารงานในบริษัทนั้น รัฐต้องให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดความคล่องตัว และเกิดความยุติธรรม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบในการดำเนินงานสอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ โดยอาจออกกฎหมายเพื่อให้กิจการนั้นดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1 ลักษณะของบริษัทจำกัด เปรียบเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด

รูปแบบการประกอบธุรกิจแบบ “บริษัทจำกัด” เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด มีความเหมาะสมหลายอย่างในการเลือกประกอบธุรกิจในรูปแบบนี้ เช่น ดำเนินการในนามกลุ่มบุคคล ตั้งแต่การยึดถือ จำหน่ายจ่ายโอนผลประโยชน์ และดำเนินการต่างๆ รวมทั้งการดำเนินคดี ซึ่งทำให้

บุคคลที่รวมตัวกันนั้นมีสภาพเป็นนิติบุคคล โดยมีบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบ แทนที่จะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

บริษัทจำกัดจัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ในบริษัทมีการแบ่งทุนเป็นหุ้น มีมูลค่าหุ้นเท่าๆ กัน ผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ หากบริษัทประกอบธุรกิจมีผลกำไร ผู้ถือหุ้นจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผล แต่เมื่อใดบริษัทขาดทุน ผู้ถือหุ้นไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในหน้าที่บริษัทก่อขึ้น แต่ต่างจากการจัดตั้งองค์การธุรกิจในรูปแบบของบริษัทมหาชนจำกัด ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน และประชาชนผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระ ทั้งนี้ การดำเนินกิจการเป็นไปตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ในบริษัทมหาชนจำกัด ต้องมีผู้จัดตั้งตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้ต่อเมื่อผู้เริ่มจัดตั้งได้จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิแล้วจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ โดยจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นหน่วยงานควบคุมการเสนอขายหุ้นต่อประชาชน

ลักษณะของบริษัทจำกัดนั้น เป็นไปตามมาตรา 1012 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น”

มาตรา 1096 บัญญัติว่า “อันว่าบริษัทจำกัดนั้นคือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่าๆกันโดยมีผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ”

มาตรา 1097 บัญญัติว่า “บุคคลใดๆตั้งแต่สามคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้โดยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิและกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”

แยกเป็นลักษณะสำคัญได้ดังนี้

- 1) เป็นกิจการที่ตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่าๆ กัน หุ้นหนึ่งต้องมีราคาไม่ต่ำกว่า

5 บาท

- 2) ผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ (ลงทุนเท่าที่ได้รับผิดเท่านั้น) จึงเป็นเหตุผลให้บริษัทต้องมีคำว่า “จำกัด” ไว้ท้ายชื่อ ซึ่งหมายถึงจำกัดความรับผิดชอบนั่นเอง
- 3) ต้องมีผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
- 4) คุณสมบัติของผู้ถือหุ้นไม่เป็นสาระสำคัญ หมายถึงผู้ถือหุ้นจะเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าผู้ถือหุ้นตาย ล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ไม่กระทบถึงสถานะของบริษัท
- 5) เป็นกิจการที่มุ่งจะทำกำไร
- 6) ต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเสมอ (มาตรา 1111)

3.1.2 วิธีการเรียกประชุมสามัญ และประชุมใหญ่วิสามัญ

การเรียกประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญ หรือการประชุมใหญ่วิสามัญก็ตาม เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 บัญญัติว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการตั้งวั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน”

มาตรานี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551 มาตรา 10 ให้ยกเลิกความในมาตรา 1175 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากเดิมให้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมทางหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อย 1 ฉบับ และต้องลงไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน กฎหมายให้ทำอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่ในกฎหมายปัจจุบัน ให้ปฏิบัติดังนี้

- (1) ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน (กฎหมายเดิมต้องลงโฆษณาไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง) และ
- (2) ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

กฎหมายกำหนดให้ต้องทำทั้งวิธีลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างน้อย 1 ครั้งและต้องส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ตอบรับด้วย

มาตรานี้เป็นการประกันสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นในการที่จะได้รับหนังสือแจ้งการประชุมสามัญหรือวิสามัญตามแต่กรณี เป็นการล่วงหน้าในเวลาตามสมควร เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบว่าตนจะมาเข้าประชุมในเรื่องอะไร จะต้องลงคะแนนเสียงในเรื่องอะไร เป็นมติธรรมดาหรือมติพิเศษ¹

พิจารณาจากหลักเกณฑ์ในข้อแรก “หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น” นั้นมีความหมายเพียงใด จะต้องเป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นในท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะ หรือหมายความว่าหนังสือพิมพ์นั้นมีจำหน่ายในท้องถิ่นนั้นเท่านั้น เช่น บริษัทจำกัดที่จดทะเบียนที่จังหวัดเชียงใหม่จะเรียกประชุมใหญ่โดยการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ จะลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นที่กรุงเทพฯ แต่ส่งไปจำหน่ายในเชียงใหม่ด้วยได้หรือไม่ หรือจะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์ทางเหนือซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นที่เชียงใหม่เองโดยเฉพาะเท่านั้น ปัญหาถ้าพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งต้องการเพียงการประกาศให้ผู้ถือหุ้นทราบว่าจะมีการประชุมใหญ่เท่านั้นแล้ว คำว่าหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นน่าจะหมายถึงหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องถิ่นที่ก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องจำกัดลงไปถึงว่าต้องเป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นในท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะ² นั่นคือไม่จำกัดว่าต้องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของภูมิภาคใด หรือหนังสือพิมพ์ชนิดไหน กฎหมายเปิดกว้างขอให้เป็นการประกาศทางหนังสือพิมพ์เท่านั้นเพียงพอ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 384/2506 มาตรา 1175 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่บริษัทจำกัด เพียงแต่บังคับให้ส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วันเท่านั้น และไม่มีกฎหมายใดบังคับว่าต้องให้ถึงผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วันด้วย ฉะนั้นเมื่อจำเลยเป็นผู้ชำระบัญชีได้ส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วันและโจทก์ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นก็ได้รับ ย่อมถือว่าจำเลยส่งถูกต้องตามกฎหมายแล้ว โจทก์จะได้รับวันใดหาเป็นข้อสำคัญไม่

¹ทิพย์ชนก รัตโนสถ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท อ้างแล้ว หน้า 411.

²ประเสริฐ ประภาสะโนบล ,คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท อ้างแล้ว หน้า 215.

โดยสรุป ขอให้ส่งคำบอกกล่าวหรือประกาศครบ 7 วัน ผู้ถือหุ้นจะได้รับหรือไม่ ถือว่าได้ส่งถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

3.1.3 รายละเอียดของคำบอกกล่าวคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 วรรคสองบัญญัติว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน และให้กรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

กฎหมายยังกำหนดรายละเอียดของคำบอกกล่าวคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ต่อไปอีกว่า จะต้องระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน

คำว่า “สภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน” หมายถึงเรื่องต่างๆ ที่จะนำเข้าปรึกษากันในที่ประชุมซึ่งนิยมเรียกกันว่าระเบียบวาระการประชุมนั่นเอง³

3.1.4 ผลและสภาพบังคับทางกฎหมายของการไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวและไม่ส่งไปรษณีย์ตอบรับ เพื่อเรียกประชุมใหญ่

(1) ผลของการนัดเรียกประชุมที่ผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1195 บัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกันหรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดีหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดีเมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้วให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสียแต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น” นั่นคือหมายรวมถึงการไม่เรียกประชุมตามมาตรา 1175 มีผลให้มติของที่ประชุมใหญ่นั้นอาจถูกศาลเพิกถอนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623-3624/2527 หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุม ก็คือคำบอกกล่าวประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 เมื่อหนังสือลงวันที่ 18 มกราคม 2523 แต่ฝากส่ง ณ ที่ทำการไปรษณีย์เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2523 นับถึงวันประชุมใหญ่คือวันที่ 27 มกราคม ได้เพียง 4 วัน คำบอกกล่าวนัดเรียกประชุมใหญ่จึงส่งให้แก่ผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่ครบ 7 วัน เป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 การนัดเรียกประชุมใหญ่จึงไม่

³ ประเสริฐ ประภาสะโนบล ,คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท อ้างแล้ว หน้า 216.

ชอบและเป็นผลให้มติของที่ประชุมใหญ่ในวันดังกล่าวเป็นมติอันผิดระเบียบตามมาตรา 1195 โจทก์ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นร้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ 27 มกราคม 2523 อันเป็นวันประชุมใหญ่ของบริษัทจำเลย ศาลจึงต้องเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ ดังกล่าวเสียตามมาตรา 1195

(2) ตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดใดไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไม่ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นหรือไม่ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันในคำบอกกล่าวตามมาตรา 1175 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

กล่าวคือหากบริษัทจำกัดใดไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไม่ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นหรือไม่ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมถือเป็นความผิด มีระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(3) ตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 25 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ในกรณีที่บริษัทจำกัดใดกระทำความผิดตามมาตรา 7 ถึงมาตรา 24 กรรมการของบริษัทนั้นหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทนั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท”

กล่าวคือหากบริษัทจำกัดใดไม่ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไม่ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นหรือไม่ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมถือเป็นความผิดตามมาตรา 17 แล้วกรรมการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทยังมีระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทอีกด้วย

3.1.5 คำวินิจฉัยข้อกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกา ตามบันทึกเรื่องการรับจดทะเบียนข้อบังคับและการควบบริษัทตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 เลขเสรีจที่ 75/2536

เนื้อหาในประเด็นที่สอง กำหนดว่า ข้อบังคับจะกำหนดว่า "คณะกรรมการอาจมีมติโดยไม่มีการประชุมได้ถ้ากรรมการทุกคนเห็นชอบด้วยกับมติเช่นนั้นและลงลายมือชื่อของตนไว้ในเอกสารซึ่งแสดงถึงมตินั้น" ได้หรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาประเด็นที่สองเห็นว่าความมุ่งหมายของการที่กฎหมายกำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการนั้นต้องการให้กรรมการแต่ละคนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อดำเนินกิจการของบริษัทให้เป็นไปโดยเหมาะสมณั้กรณีที่จะถือว่าเป็นการประชุมคณะกรรมการจะต้องดำเนินการให้กรรมการได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นก่อนมีมติเรื่องใดเรื่องหนึ่งและโดยที่มาตรา 80*(12) แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ได้กำหนดว่าการประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดและการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมากของที่ประชุมประกอบด้วยบทบัญญัติมาตรา 96*(13) ก็ได้กำหนดให้บริษัทมหาชนจำกัดต้องจัดให้มีรายงานการประชุมคณะกรรมการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานใหญ่โดยคณะกรรมการต้องจัดทำให้แล้วเสร็จภายในสิบสี่วันนับแต่วันประชุมด้วยแล้วกรณียอมเห็นได้ว่าการมีมติของคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจการของบริษัทจะต้องจัดให้มีการประชุมเพื่อให้กรรมการได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและมีมติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เสมอส่วนวิธีการประชุมจะจัดให้มีขึ้นโดยวิธีการเช่นใดยอมเป็นไปตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของบริษัทแต่การที่จะกำหนดในข้อบังคับของบริษัทว่าคณะกรรมการอาจมีมติโดยไม่มีการประชุมได้ถ้ากรรมการทุกคนเห็นชอบด้วยกับมติเช่นนั้นโดยลงลายมือชื่อของตนไว้ในเอกสารซึ่งแสดงถึงมตินั้นเป็นการกำหนดไว้ในลักษณะที่ยืนยันว่าคณะกรรมการสามารถมีมติในเรื่องใดๆ ได้ทุกเรื่องโดยไม่ต้องจัดให้มีการประชุมก็ได้จึงเป็นข้อบังคับที่ไม่ตรงต่อความประสงค์ของมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

กล่าวโดยสรุปเห็นว่ามติเวียนโดยไม่จัดประชุมคณะกรรมการไม่อาจรับจดทะเบียนได้ เนื่องจากส่งผลให้เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และ บริษัทไม่สามารถกำหนดข้อบังคับให้ มติกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดประชุมคณะกรรมการบริษัทได้

3.1.6 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557 เรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์⁴

โดยที่เทคโนโลยีปัจจุบันทำให้ผู้ร่วมประชุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรึกษาหารือกัน ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกแม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันทั้งยังเป็นการประหยัดต้นทุนและ ระยะเวลาในการจัดการประชุมและการเดินทางไปร่วมประชุมด้วยและปัจจุบันมีการใช้วิธีการประชุม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจกันอย่างแพร่หลายแต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยัง ไม่เปิดช่องให้ดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายสมควรมี กฎหมายกลางเพื่อกำหนดให้การประชุมบางอย่างที่กฎหมายต่างๆบัญญัติให้ต้องประชุมสามารถ กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายได้อีกทางหนึ่งด้วยคณะรักษาความสงบ แห่งชาติจึงมีประกาศดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินี้

“การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้อง อยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกันและผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุมแม้ จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันและสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ผู้ร่วมประชุม” หมายความว่า รวมถึงกรรมการอนุกรรมการเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

ข้อ 2 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(1) การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาและรัฐสภา

⁴ราชกิจจานุเบกษา หน้า 11 เล่ม 131 ตอนพิเศษ 124 ง 4 กรกฎาคม 2557

(2) การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(3) การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการราชการส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจองค์การมหาชนและหน่วยงานอื่นของรัฐ

(4) การประชุมอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ 3 การประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมนอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้วผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้และให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายห้ามมิให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องที่มีการกำหนดชั้นความลับตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติและเรื่องอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ 4 การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ 5 การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมจะส่งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ในการนี้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องจัดเก็บสำเนาหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมไว้เป็นหลักฐานโดยจะจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

ข้อ 6 ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้อง

(1) จัดให้ผู้ร่วมประชุมแสดงตนเพื่อร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนร่วมการประชุม

(2) จัดทำรายงานการประชุมเป็นหนังสือ

(3) จัดให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพแล้วแต่กรณีของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มีการประชุมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เว้นแต่เป็นการประชุมลับและให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม

ข้อ 7 ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หากมีกรณีที่ต้องจ่ายเบี้ยประชุมให้แก่ผู้ร่วมประชุมให้จ่ายเบี้ยประชุมแก่ผู้ร่วมประชุมซึ่งได้แสดงตนเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

ข้อ 8 ให้ถือว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้เป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมายและห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่งคดีอาญาหรือคดีอื่นใดเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 9 การกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ 4 ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้ใช้บังคับโดยคำนึงถึงความสะดวกในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

3.1.7 มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ตามประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โดยที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557 เรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2557 กำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนด (รายละเอียดตามภาคผนวก) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงออกเป็นประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดเป็นมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.1.8 สถานที่ในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ตามกฎหมายบริษัทมหาชนจำกัด พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน มาตรา 101 วรรคสองบัญญัติว่า “สถานที่ที่จะใช้เป็นที่ประชุมตามวรรคหนึ่งต้องอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียงเว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” ในการประชุมของบริษัทมหาชนจำกัดในเรื่องสถานที่ค่อนข้างกำหนดไว้อย่างชัดเจน

3.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุมของต่างประเทศ

3.2.1 ปัญหาในการใช้การดำเนินการประชุมที่สะดวกและทันสมัย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกล่าวถึง “virtual-only shareholder meeting”⁵ ซึ่งหมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นที่จะจัดขึ้นโดยใช้ออนไลน์เทคโนโลยีไม่ต้องมีการประชุมพบปะตัวตนกัน (without a corresponding in-person meeting) ส่วนการประชุม “hybrid shareholder meeting” เป็นการร่วมประชุมผู้ถือหุ้นจะได้รับอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นโดยทางออนไลน์

Delaware General Corporation Law (DGCL) ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการประชุมประจำปี โดยนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ มาใช้กับกระบวนการกำกับดูแลกิจการของบริษัท สมาชิกสภานิติบัญญัติเดลาแวร์นำการแก้ไขมาตรา 211 ใน DGCL ที่จะอนุญาตให้ บริษัท ใช้วิธีการ virtual-only shareholder meeting และ hybrid shareholder meeting มาใช้ได้

โดยเฉพาะตามมาตรา 211 (DGCL)⁶ คณะกรรมการโดยอาศัยอำนาจตามกฎบัตร หรือกฎหมายอาจกำหนดสถานที่ประชุมของผู้ถือหุ้น หรือจะเป็นดุลยพินิจว่าจะจัดให้มีการประชุมระยะไกล (remote communication) นอกจากนี้ในมาตรา 211 แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นสามารถใช้อินเทอร์เน็ตหรือรูปแบบการประชุมระยะไกลได้ ถ้าเป็นเรื่อง (1) การเข้าร่วมประชุม (participate) (2) การนำเสนอ (be deemed present) และ (3) การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี ถ้าเป็นสามเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นนี้สามารถทำได้ โดย

- บริษัทนำมาเป็นมาตรการที่เหมาะสมเพื่อตรวจสอบว่าการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน และรับผลของการออกเสียงลงคะแนนของการประชุมผู้ถือหุ้นหรือผู้ได้รับคะแนนสูงสุดจากผู้ถือหุ้นของบริษัท

⁵Online Shareholder Participation in Annual Meetings อ้างจาก

<https://corpgov.law.harvard.edu/2012/07/19/online-shareholder-participation-in-annual-meetings/>

⁶Online Shareholder Participation in Annual Meetings อ้างแล้ว p.2/6

- บริษัทนำมาเป็นมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ถือหุ้นที่มีคะแนนสูงสุดได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุม รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการหรือได้ยื่นกระบวนการประชุมที่เกิดขึ้น และอยู่ในกระบวนการนั้นพร้อมๆ กัน และยังมีสิทธิออกเสียงในเรื่องนั้นส่งไปยังผู้ถือหุ้นได้ และบริษัทยังคงบันทึกคะแนน และดำเนินการอื่น ๆ ในที่ประชุมได้

Specifically, under Section 211, a board, if authorized by its charter or by laws, may determine the place of a meeting of shareholders, or, in its sole discretion, determine that the meeting should be held solely by means of remote communication. In addition, Section 211 provides that shareholders can use the Internet or another form of “remote communication” to (1) participate, (2) be deemed present, and (3) vote at an annual shareholder meeting if the following three conditions are met:

- The company takes reasonable measures to verify that each person deemed present and permitted to vote at the meeting is a shareholder or the holder of a valid proxy from a company shareholder;
- The company takes reasonable measures to provide such shareholders and proxy holders a reasonable opportunity to participate in the meeting— including an opportunity to read or hear the proceedings as they happen substantially and concurrently with such proceedings—and to vote on matters submitted to the shareholders; and
- The company maintains a record of votes and other actions taken at the meeting.

อีกทั้งใน DGCL ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่ากรรมการสามารถเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการหรือคณะกรรมการได้โดยวิธีการประชุมทางโทรศัพท์ (Conference telephone) หรือโดยอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารอื่นๆ (Other communication equipment) ที่สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนสามารถได้ยินซึ่งกันและกันได้ “...may participate in a meeting of such board, or committee by means of which all persons participating in the meeting can hear

each other...”⁷ โดยบัญญัติว่า ภายใต้หนังสือจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทหรือกฎหมายบังคับสมาชิกของ คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการสามารถมีส่วนร่วมในการประชุม โดยวิธีการประชุมในหลาย รูปแบบไม่ว่าโดยทางโทรศัพท์ หรือเครื่องมือติดต่อสื่อสารอื่นใดที่ให้กรรมการทุกคนที่มีส่วนร่วมในการประชุมสามารถได้ยินซึ่งกันและกัน และมีส่วนร่วมในที่ประชุมดังที่กล่าวมานี้ให้ถือเป็นการประชุม ต่อหน้ากัน จะเห็นได้ว่า การกำหนดรูปแบบของเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการประชุมตาม DGCL ที่ต้อง สามารถทำให้กรรมการทุกคนที่เข้าร่วมประชุมสามารถได้ยินซึ่งกันและกันได้

เดิมก่อนที่จะมีการแก้ไขบทบัญญัติของ DGCL ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น DGCL ได้กำหนดรูปแบบของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้กับการประชุมคณะกรรมการได้ โดยการประชุม ทางโทรศัพท์ (Conference telephone) หรือโดยอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน (Similar communication equipment) การใช้คำว่า “คล้ายคลึง” (Similar) ตามบทบัญญัติ เดิมนั้น ทำให้รูปแบบของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้กับการประชุมมีข้อจำกัดที่ต้องมีลักษณะคล้ายคลึง กับการประชุมทางโทรศัพท์เท่านั้น ซึ่งทำให้เทคโนโลยีรูปแบบอื่นๆ เช่น การประชุมผ่านทางจอภาพ (Videoconference) ไม่สามารถนำมาใช้กับการประชุมได้ ดังนั้น จึงได้มีการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยเปลี่ยนจากคำว่า “คล้ายคลึง” (Similar communication equipment) เป็น “อื่นๆ” (Other

---

⁷ Delaware Code Annotated (2004)§141 (i) “Unless otherwise restricted by the certificate of incorporation or bylaws, members of the board of directors of any corporation, or any committee designated by the board, may participate in a meeting of such board, or committee by means of conference telephone or other communications equipment by means of which all person participating in the meeting can hear each other, and participation in a meeting pursuant to this subsection shall constitute presence in person at the meeting.” Delaware Code Annotated (2004).Retrieved July 7, 2012, from <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/sc04>.อ้าง จาก ปณิดา จิงหระรานนท์ “ปัญหาและผลทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมกรรมการบริษัทจำกัด ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ.2556 หน้า 65-66.

communication equipment) เพื่อให้กรรมการสามารถนำเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการประชุมได้มากขึ้น⁸

อย่างไรก็ตามถ้อยคำที่ว่า “เทคโนโลยีที่นำมาใช้ต้องสามารถทำให้กรรมการทุกคนที่เข้าประชุมสามารถได้ยินซึ่งกันและกัน” (By mean so which all persons participating in the meeting can hear each other) ยังคงเป็นข้อจำกัดรูปแบบของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการประชุมอยู่ ด้วยเหตุนี้บทบัญญัติของ DGCL ที่แก้ไขใหม่จึงยังไม่ยอมรับการประชุมโดยการ Chat-room หากกรรมการไม่สามารถได้ยินซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Chat-room โดยพิมพ์ข้อความผ่านทางคอมพิวเตอร์เพื่อสื่อสารโต้ตอบกัน โดยผู้ที่สนทนาไม่สามารถเห็นหน้าและได้ยินเสียงซึ่งกันและกันได้⁹

ส่วนในกฎหมายบริษัทต้นแบบ (Model Business Corporation Act: MBCA.) ได้บัญญัติยอมรับการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการสามารถอนุญาตให้กรรมการแต่ละคนสามารถเข้าร่วมประชุมหรือจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารใดๆได้ โดยกรรมการไม่จำเป็นต้องประชุมในสถานที่เดียวกัน¹⁰ MBCA ได้กำหนดลักษณะของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการประชุม ซึ่งต้องทำให้กรรมการทุกคนที่เข้าร่วมประชุมสามารถได้ยินซึ่งกันและกันอย่างพร้อมๆกัน ระหว่างการประชุม “...the board of directors may

⁸ James I. Holzman and Thomas A Mullen. (2001). A new Technology frontier for Delaware corporations. Delaware Law Review 4. Retrieved July 7, 2012, from <http://www.lexis.com>. อ้างจาก ปณิตา จิงหะรานนท์

⁹ Ibid. อ้างจาก ปณิตา จิงหะรานนท์

¹⁰ Model Business Corporation Act 2000 §8.20 (b) “Unless the articles of incorporation or bylaws provide otherwise, the board of directors may permit any or all directors to participate in a regular or special meeting. by, or conduct the meeting through the use of, any means of communication by which all directors participating may simultaneously hear each other during the meeting. A directors participating in the meeting by this means is deemed to be present in person at the meeting.” The American Bar Foundation. Model Business Corporation Act 2000/01/02 Supplement (2000).p.74.

permit any or all directors to participate in a regular or special meeting by, or conduct the meeting through the use of, any means of communication by which all directors participating may simultaneously hear each other during the meeting...”

วิธีการติดต่อสื่อสารตามรูปแบบที่กฎหมายดังกล่าวกำหนด และนำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การประชุมผ่านทางจอภาพ (Videoconference) และการประชุมทางโทรศัพท์ (Conference telephone call)

และนอกจากนี้ Section 145 ของ Model Business Corporation Act ได้ยอมรับให้มีการลงมติในที่ประชุมได้ ซึ่งหลายมลรัฐได้นำหลักนี้ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายบริษัทของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐเดลาแวร์ ตาม Delaware Corporation Law Section 228 ยังกำหนดให้การลงมติโดยไม่มีการประชุมนี้สามารถทำได้โดยไม่ต้องให้ผู้ถือหุ้นทุกคนเห็นพ้องต้องกันโดยมีเงื่อนไขเพียงแต่ให้ผู้ถือหุ้นที่หุ้นไม่น้อยกว่าจำนวนหุ้นขั้นต่ำที่สามารถลงมติในเรื่องนั้นได้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นถ้าหากได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทุกรายที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ได้เข้าประชุมด้วย ได้ลงนามเห็นชอบในมติ¹¹

รัฐในอเมริกาส่วนใหญ่ที่นำการประชุมทางออนไลน์มาใช้ในการประชุมผู้ถือหุ้น มีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการแสดงความเห็นในเรื่องที่จะประชุมโดยใช้ออนไลน์ในเรื่องดังนี้

- การออกเสียงลงคะแนนในการประชุม
- การมีโอกาสได้เห็นและได้ยินในกระบวนการเข้าการประชุมเท่าที่ทำได้
- การถามคำถาม
- ทุกคนได้มีการฟังคำแถลงของผู้ถือหุ้นอื่นๆ

Most states that allow online participation in shareholder meetings impose conditions on such participation. Generally, most such states require that a shareholder participating in a shareholder meeting online be able to:

- Vote during the meeting;
- See and hear the proceedings contemporaneously;

¹¹ Delaware Corporation Law, Section 228. อ้างจาก ปณิตา จิงหะรานนท์

- Ask questions; and
- Have their remarks heard by other shareholders.

ประโยชน์ที่ได้จากการนำการประชุมออนไลน์มาใช้ในการประชุมผู้ถือหุ้น

การมีส่วนร่วมในการประชุมโดยใช้ออนไลน์เป็นส่วนในการแสดงความคิดเห็น เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพื่อปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการโดยให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการเข้าร่วม และมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่คำนึงถึงว่าเขาเป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งใดๆ ในบริษัทหรือไม่ เป็นการเพิ่มหนทางในการสื่อสารกันระหว่างผู้ถือหุ้น ผู้จัดการและกรรมการบริษัท

การมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้นออนไลน์ในการประชุมผู้ถือหุ้นจะช่วยให้บริษัท

- ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ในสังคม.
- ผู้ถือหุ้นได้เข้าถึงการประชุมไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ที่ไหน
- เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นที่ไม่อาจเข้ามาประชุมได้ อาจมีเหตุผลจากความจำเป็นทางร่างกายที่ไม่อาจเข้าประชุมได้ ได้มีโอกาสเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นในกระบวนการประชุมประจำปี
- เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของบริษัทและของผู้ถือหุ้นเช่นเดียวกัน
- ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการประชุมประจำปี (นั่นคือการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของการประชุมประจำปี เป็นการลดการเดินทางโดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น) และ
- เพิ่มการมีส่วนร่วมในการประชุมเป็นการให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสออกเสียงลงคะแนนออนไลน์ได้โดยตรงในระหว่างการประชุม

Benefits of Online Shareholder Participation in Shareholder Meetings

Online participation in shareholder meetings presents an opportunity, through the use of technology, to improve corporate governance by allowing shareholders to attend and participate in shareholder meetings, regardless of their location, and to increase communications among shareholders, management and directors.

Online shareholder participation in a shareholder meeting allows a company to:

- Take advantage of emerging and social technologies,
- Reach shareholders wherever they are located,
- Give shareholders (including shareholders that might not be physically able to attend a shareholder meeting in person) the opportunity to access and participate in the annual meeting process,
- Achieve potential cost savings for companies and shareholders alike,
- Reduce the environmental impact of the annual meeting (i.e., lower the carbon footprint of annual meetings by reducing travel by management, the board and shareholders), and
- Enhance retail participation in meetings by allowing such shareholders to vote directly online during the meeting.

ในประเทศไทย

ในประเทศไทย มีการรับรองการประชุมโดยใช้ประชุมทางไกล ในการประชุมคณะกรรมการโดยผ่านทางวิดีโอตามกฎหมาย(Board Meeting through video conferencing under Companies Act) และเป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะ¹²

- ให้กรรมการที่มีความประสงค์ทำการประชุม ให้ทำหนังสือไปยังประธานกรรมการ (Chairperson/CS) เพื่อเข้าร่วมประชุมผ่านวิดีโออย่างน้อยล่วงหน้า 3 วัน (ยกเว้นประธานกรรมการสละสิทธิเห็นว่าไม่ต้องมีการส่งล่วงหน้า 3 วันก็ได้)หรือในกรณีที่ประธานกรรมการนั้นจะเข้ามีส่วนร่วมในการประชุม
- ในการเริ่มต้นของการประชุม ให้คณะกรรมการทุกท่านที่จะประชุมผ่านทางการประชุมด้วยวิดีโอจะต้องระบุในบันทึกถึง – ชื่อของพวกเขาสถานที่ การยืนยันเกี่ยวกับความ

¹²Board Meeting through video conferencing under Companies Act อ้างจาก

<http://www.caclubindia.com/articles/board-meeting-through-video-conferencing-under-companies-act-19219.asp>

ชัดเจนในการได้ยิน การได้เห็นของการมีส่วนร่วม การยืนยันเกี่ยวกับวาระต่างๆ ในการประชุม และยืนยันว่าไม่มีใครอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าร่วม หรือมีการเข้าถึงการดำเนินการของการประชุมในสถานที่ของการประชุมนี้

- มีการยืนยันตัวเองก่อนที่จะพูดในวาระการประชุมใด ๆ
- มีการยืนยันตัวเองก่อนที่จะออกเสียงลงคะแนนในการประเด็นที่เขาต้องการคัดค้าน
- มีการรับรองร่างรายงานการประชุมภายใน 7 วันของการเวียนหนังสือประชุม

Duties of Directors:

- Director to intimate, in writing, to Chairperson/CS regarding his intention to participate through video conferencing, at least 3 days in advance (unless waived by Chairperson), else he will be taken as participating in person.
- At the beginning of the meeting, all directors participating through video conferencing to state on record – their name, location, confirmation regarding clarity in hearing/seeing other participants, confirmation regarding receipt of agenda of meeting and confirmation that no one other than the concerned director is attending or having access to the proceedings of the meeting at their location.
- To identify themselves before speaking on any agenda.
- To identify themselves before casting their vote on any motion which is objected to.
- To confirm the draft minutes within 7 days of circulation.

3.2.2 ปัญหาในการลงพิมพ์โฆษณา เพื่อเรียกประชุมใหญ่สามัญ ในกฎหมายบริษัทของอังกฤษ

พระราชบัญญัติบริษัทจำกัด 2006 ส่วนที่ 13 (มติและการประชุม) บทที่ 3 เรื่องมติที่ประชุม (Companies Act 2006) (c. 46) Part 13 — (Resolutions and meetings) Chapter 3 — Resolutions at meetings

กล่าวถึงอำนาจของสมาชิกในการเรียกให้กรรมการบริษัทประชุมสามัญ มาตรา 303 อนุ 6 ให้อำนาจในการเรียกประชุมสามัญ อาจเรียกประชุมโดยทางจดหมายหรือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และต้องได้รับการรับรองความถูกต้องโดยบุคคลหรือบุคคลที่ทำต้นฉบับเท่านั้น

กฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดให้การเรียกประชุมสามัญมีการส่งเฉพาะแต่โดยจดหมาย (in hard copy form) เท่านั้น แต่ระบุทางเลือกให้กรรมการบริษัทอาจส่งในรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์(in electronic form) ก็ได้ โดยให้เป็นอำนาจของกรรมการที่จะเลือกส่งด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด

303 Members' power to require directors to call general meeting

(1) The members of a company may require the directors to call a general meeting of the company.

(2) The directors are required to call a general meeting once the company has received requests to do so from—

(a) members representing at least the required percentage of such of The paid-up capital of the company as carries the right of voting at general meetings of the company (excluding any paid-up capital held as treasury shares); or

(b) in the case of a company not having a share capital, members who represent at least the required percentage of the total voting rights of all the members having a right to vote at general meetings.

(3) The required percentage is 10% unless, in the case of a private company, more than twelve months has elapsed since the end of the last general meeting—

(a) called in pursuance of a requirement under this section, or

(b) in relation to which any members of the company had (by virtue of an enactment, the company's articles or otherwise) rights with respect to the circulation of a resolution no less extensive than they would have had if the meeting had been so called at their request,

in which case the required percentage is 5%.

(4) A request—

(a) must state the general nature of the business to be dealt with at
The meeting, and

(b) may include the text of a resolution that may properly be moved
and is intended to be moved at the meeting.

(5) A resolution may properly be moved at a meeting unless—

(a) it would, if passed, be ineffective (whether by reason of
Inconsistency with any enactment or the company's constitution or otherwise),

(b) it is defamatory of any person, or

(c) it is frivolous or vexatious.

(6) A request—

(a) may be in hard copy form or in electronic form, and

(b) must be authenticated by the person or persons making it.

มาตรา 308 ยังได้กำหนดถึงรายละเอียดวิธีการลงพิมพ์โฆษณาการประชุมสามัญ (Notice of a
general meeting of a company must be given) ทำได้ 3 วิธี ดังนี้

1. ทำโดยทางจดหมาย(in hard copy form)
2. ทางอิเล็กทรอนิกส์ (in electronic form)
3. หรือโดยวิธีการประกาศผ่านทางเว็บไซต์ (website)โดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

308 Manner in which notice to be given

Notice of a general meeting of a company must be given—

(a) in hard copy form,

(b) in electronic form, or

(c) by means of a website (see section 309),

or partly by one such means and partly by another.

มาตรา 309 ยังได้ระบุถึงรายละเอียดว่าหากมีการโฆษณาโดยเฉพาะที่กระทำผ่านทางเว็บไซต์ต้องกระทำดังนี้

- (1) ต้องเป็นการประชุมที่ยังมีการประชุมอยู่ (a meeting is not validly)
- (2) ถ้าบริษัทต้องการแจ้งให้สมาชิกทราบโดยผ่านทางเว็บไซต์ต้อง
  - a. กำหนดวาระที่ใช้ในการประชุม
  - b. ต้องระบุสถานที่ วัน และเวลาการประชุมและ
  - c. ถ้าเป็นการประชุมของบริษัทมหาชน ต้องระบุว่าเป็นการประชุมสามัญประจำปีหรือไม่

ในอนุมาตรา 3 หากเป็นการประชุมทางเว็บไซต์ ต้องมีการประกาศตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และจะถอดข้อความทางเว็บไซต์ออกได้ต้องให้การประชุมเสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น

309 Publication of notice of meeting on website

(1) Notice of a meeting is not validly given by a company by means of a website unless it is given in accordance with this section.

(2) When the company notifies a member of the presence of the notice on the website the notification must—

- (a) state that it concerns a notice of a company meeting,
- (b) specify the place, date and time of the meeting, and
- (c) in the case of a public company, state whether the meeting will be

An annual general meeting.

(3) The notice must be available on the website throughout the period beginning with the date of that notification and ending with the conclusion of the meeting.

3.2.3 ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา เพื่อเรียกประชุมสามัญ

กฎหมายบริษัทของอังกฤษ

มาตรา 304 ได้กำหนดหน้าที่ของกรรมการบริษัทในการเรียกประชุมสามัญตามมาตรา 303 ให้กรรมการต้องเรียกประชุมภายใน 21 วัน นับจากวันที่กรรมการต้องการประชุม และต้องการจัดวันประชุมหลังจากได้รับเอกสารการประชุม (the notice) ไม่มากกว่า 28 วัน

กฎหมายอังกฤษได้กำหนดให้กรรมการต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมสามัญก่อนวันนัดประชุมภายใน 21 วันก่อนการประชุม และต้องจัดให้มีการประชุมภายใน 28 วัน โดยกำหนดไว้ 2 เดือนไซ้ที่กรรมการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

304 Directors' duty to call meetings required by members

(1) Directors required under section 303 to call a general meeting of the company must call a meeting—

(a) within 21 days from the date on which they become subject to the requirement, and

(b) to be held on a date not more than 28 days after the date of the notice convening the meeting.

กฎหมายบริษัทญี่ปุ่น ใน Companies Act (Act No. 86 of July 26, 2005)¹³

มาตรา 299 (1) การเรียกประชุมผู้ถือหุ้น

ในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นกรรมการจะต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าสองสัปดาห์ก่อนวันประชุมผู้ถือหุ้น หรือถ้ากำหนดเวลาให้สั้นกว่านี้ต้องระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท (Notice of Calling of Shareholders' meetings) Article 299.

(1) In order to call the shareholders meeting, the directors shall dispatch the notice thereof to the shareholders no later than two weeks (or one week if the Stock Company is not a Public Company, except in cases where the matters listed in item

¹³http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=338223#A956

(iii) or (iv) of paragraph (1) of the preceding Article are decided, (or if a shorter period of time is provided for in the articles of incorporation in cases where the Stock Company is a Stock Company other than the Company with Board of Directors, such shorter period of time)) prior to the day of the shareholders meeting.

(2) The notice referred to in the preceding paragraph shall be in writing in the following cases:

(i) Where the matters listed in item (iii) or (iv) of paragraph (1) of the preceding Article are decided; or

(ii) Where the Stock Company is a Company with Board of Directors.

(3) In lieu of the dispatch of the written notice referred to in the preceding paragraph, the directors may dispatch the notice by an Electromagnetic Method, with the consent of the shareholders, in accordance with the provisions of the applicable Cabinet Order. In such cases, such directors shall be deemed to have dispatched the written notice under such paragraph.

(4) The notice under the preceding two paragraphs shall specify or record the matters listed in each item of paragraph (1) of the preceding article.

ข้อเสนอแนะทางที่ดีที่สุดของสหรัฐอเมริกาในการนำการประชุมออนไลน์มาใช้ในการประชุม
¹⁴ จัดการให้ผู้ถือหุ้นที่จะนำเสนอข้อความเห็นที่จะผ่านการเชื่อมต่อโทรศัพท์หรือวิดีโอโดยกำหนด
 ระยะเวลาที่เหมาะสมโดยกำหนดเวลาที่จะต้องบอกกล่าวล่วงหน้าของการประชุม เช่น ต้องใช้เวลา 15-20
 วันที่บริษัทต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

- Arrange for a shareholder to present his/her shareholder proposal in-person or through telephone or video connection

¹⁴ Online Shareholder Participation in Annual Meetings อ้างแล้ว หน้า 6/6.

- o Requiring a reasonable amount of time for a shareholder to make such a request in advance of the meeting (e.g., 15 – 20 days notice to the company)

3.2.4 ปัญหาในการกำหนดวาระอื่นๆ ในการประชุมและเรื่องการกำหนดสถานที่ใน

การประชุม

ในกฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดถึงรายละเอียดว่าเนื้อหาของการประชุมต้องเป็นอย่างไร วาระแต่ละอย่างแตกต่างกันอย่างไร เพียงกำหนดว่าในรายงานการประชุมต้องกำหนดวาระ วัน เวลา วันที่ และสถานที่ของการประชุมเท่านั้น กำหนดไว้ในมาตรา 311

มาตรา 311 เนื้อหาที่จะระบุในประกาศของการประชุมใหญ่สามัญ

- (1) หนังสือเชิญประชุมสามัญของบริษัท จะต้องกำหนดเวลาและวันที่ของการประชุม และสถานที่ของการประชุม
- (2) หนังสือเชิญประชุมสามัญของบริษัท ต้องระบุถึงสภาพการดำเนินการทางธุรกิจของบริษัท (the general nature of the business)

ที่กล่าวถึงทั้ง อนุ 1 และ 2 ใช้บังคับในเรื่องของบริษัทจำกัดเท่านั้น

โดยสรุป แม้แต่ในประเทศอังกฤษ กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดว่าเนื้อหาในแต่ละวาระต้องเป็นอย่างไรเพียงต้องระบุถึงกำหนดเวลาและวันที่ของการประชุมและสถานที่ของการประชุมและแจ้งถึงสภาพของการดำเนินธุรกิจในผู้ถือหุ้นทราบเท่านั้น

311 Contents of notices of meetings

(1) Notice of a general meeting of a company must state—

- (a) the time and date of the meeting, and
- (b) the place of the meeting.

(2) Notice of a general meeting of a company must state the general nature of the business to be dealt with at the meeting.

This subsection has effect subject to any provision of the company's articles.

3.3 บทสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม

3.3.1 ทัศนคติความประจําบริษัท (15/3/59)

ประเด็นเรื่องควรตัดเรื่องต้องพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออกหรือไม่

ไม่ทำให้ผู้ถือหุ้นรับรู้ได้ ถ้าตัดให้ส่งทางไปรษณีย์วิธีเดียวกันก็จะรับรู้แล้ว ปกติหนังสือเชิญ

ประชุมมาที่บ้านเราจะได้รับทุกปีและได้รับตลอด แต่ที่จะไม่ได้รับเลยคือการรับรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เวลาบริษัทที่เราถือหุ้นอยู่ในกรุงเทพแต่บ้านของเราอยู่ต่างจังหวัดจึงไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเลย (ไม่รู้ว่าจะได้อ่านหรือเปล่า)

มี web ทางบริษัทข้อมูลดีกว่าง่ายกว่า เราจะดูได้จากทาง web กว่า การประชุมทาง video conference ดี ถ้ากำหนดเรื่องสิทธิของผู้ถือหุ้นให้ชัดเจนจะทำให้ผู้ถือหุ้นได้ประโยชน์มากไม่มีผลเสีย ยังจะทำให้คุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นจะทำให้สามารถเข้ามาประชุมด้วยตนเองได้ เห็นด้วย ใน 1175 ควรจะตัดหรือไม่

- ไปรษณีย์คนรับแน่นอนเป็นการส่งตัวต่อตัวดีแน่นอน

- ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคงมีความประสงค์ตามกฎหมายคือต้องการให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนรับรู้ เพื่อป้องกันกันเหนียวถ้าบางคนไม่ได้รับเอกสารทางไปรษณีย์ยังสามารถดูจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้เห็นว่าควรตัดแต่ต้องหาอะไรมาทดแทน เช่น เอาเรื่อง web ของบริษัทคนสามารถดูได้ เช่น ปัจจุบันนี้มี website ของ ตลท. มีทำให้ผู้ถือหุ้นเข้ามาในหน้า web scp ก็จะช่วยได้ในกรณี ของบริษัทมหาชน ความเห็นจะทำให้ตัดเสียเลยก็ไม่เห็นด้วยแต่อยากให้มีการลง website อีกทางหนึ่งจะเป็นการสื่อสารในเรื่องการโฆษณาที่ดีอีกวิธีหนึ่ง

- ไปใช้คำและ/หรือ ควรเพิ่มคำว่า หรือ

ในเรื่องการส่งคำบอกกล่าว 7 วัน?

การส่งถ้าเขาส่งในวันสุดท้ายทำให้ผู้ถือหุ้นเตรียมตัวไม่ทัน เวลามันสั้นไป เวลานั้นน้อยเกินไป

อยากเพิ่ม จดหมาย electronic e-mail จะได้ประโยชน์มาก เพราะทุกครั้งที่มีการลงทะเบียนจะมีข้อความถามถึง e-mail ส่วนตัวว่ามีหรือไม่ ซึ่ง e-mail เท่ากับไปรษณีย์ตอบรับ คือต้องการส่งเป็นการเจาะจงให้กับผู้ถือหุ้น ซึ่งจดหมายตอบรับประสิทธิภาพดีอยู่แล้วแต่ e-mail ยังมีประสิทธิภาพไม่เท่าจดหมายตอบรับแต่เป็นวิธีหนึ่งที่เข้าถึงผู้ถือหุ้นได้สะดวก ในเชิงธุรกิจทุกคนต้องดู แต่ถ้าจะเลือกโดย

ใช้หรือ (ไปรษณีย์ตอบรับหรือ e-mail) ทางบริษัทจะเลือกส่งทาง e-mail ซึ่งมันง่ายกว่าแต่ไม่ใช่ว่าทุกคนจะดู e-mail แต่เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ โดยใช้คำว่า “หรือ” มิฉะนั้นบริษัทจะไม่เลือกทำในสิ่งที่ยากแต่มั่นใจในการส่งไปรษณีย์ตอบรับ แต่จะส่งทาง e-mail ซึ่งทำให้เกิดเจตนาารมณ์ทางกฎหมายที่สำคัญไปเสียแต่ถ้าจะให้มีพื้นที่สาธารณะไว้ในการโฆษณา หนังสือพิมพ์ทางถิ่น กับ website อยากรู้ให้ใช้คำว่า “หรือ”

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.1

- เห็นควรกรพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น
- แนะนำให้กฎหมายเพิ่มเติม ให้ทุกบริษัทมี website ของบริษัทและนัดประชุมทาง website ของบริษัท เป็นอีกทางหนึ่งให้สาธารณะได้รับรู้ โดยเพิ่มเติมในกฎหมาย โดยใช้คำว่า “หรือ”
- สนับสนุนประกาศ คคช. เรื่องการประชุมทาง video conference
- เห็นว่าระยะเวลาการส่งจดหมายก่อน 7 วัน น้อยไปทำให้เตรียมตัวไม่ทัน ไม่ได้บอกกว่ากี่วันดี
- แนะนำให้เพิ่ม จดหมาย electronic e-mail ส่งตรงไปยังผู้ถือหุ้น โดยแนะนำให้ เป็นทางเลือกหนึ่ง โดยในกฎหมายควรใช้คำว่า “หรือ”

3.3.2 ศาสตราจารย์ ดร. ด้านกฎหมายมหาชน 26/5/59

ถาม : เรื่องวาระอื่นๆถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ได้ระบุในการพิจารณานำมาเข้าไว้ในวาระอื่นๆ จะเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ตอบ : ผิดหลักธรรมาภิบาล ถ้าไม่มีเขียนต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพราะหลักธรรมาภิบาลคือการโปร่งใส ถ้าเอาอะไรมาใส่ก็จะผิดหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างมาก เรื่องสำคัญควรให้รู้กันล่วงหน้า คนที่เป็นกรรมการต้องเข้าประชุมจะได้รู้ว่าจะมาพบกันเรื่องอะไร ถ้าเขาเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระเขาอาจจะไม่เข้า แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ เขาจะต้องเข้าแน่นอน นี่คือนหลักธรรมาภิบาลแล้ว

ถาม : อย่างนี้จะบัญญัติเป็นกฎหมายให้ชัดเลยได้หรือไม่ว่าห้ามนำวาระสำคัญมาเข้าประชุม ในช่วงวาระอื่นๆ

ตอบ : จะเหมือนรัฐธรรมนูญ ทำให้หนาขึ้นเรื่อยๆ บัญญัติไม่รู้จบ ถ้าเราไม่สามารถสร้าง tradition ขึ้นมาได้ ก็จะหลงไปเรื่อยๆ ไม่สามารถบัญญัติได้หมด

ถาม : ประกาศ คสช. เป็นกฎหมายหรือไม่

ตอบ : แล้วแต่ ถ้าการประกาศสัมพันธ ไม่ใช่มกฎหมายมันขึ้นอยู่กับระดับ เช่นถ้ามันยกเลิกรัฐธรรมนูญ มันก็เป็นระดับรัฐธรรมนูญ ถ้าเป็นเป็นเรื่องการแก้กฎหมายมันก็เป็นระดับกฎหมาย ก็แล้วแต่

ถาม : เมื่อ คสช. ลีนไป คำสั่งต่างๆ ของ คสช. ยังคงอยู่หรือไม่

ตอบ : เขาต้องเขียนอยู่แล้วที่รัฐธรรมนูญว่าคำสั่งต้องยังมีผลต่อไป จนกว่าจะมีการแก้ไขกฎหมาย ไม่เช่นนั้นจะยิ่งยุ่งว่าจะถืออะไรเป็นหลัก ต้องต่อไปเรื่อยๆ ศาลฎีกาจึงต้องยอม มีฎีกาปี 05 แม้ไม่ผ่านสภาถือเป็นกฎหมายเช่นกัน ไม่งั้นจะใช้อะไรเป็นหลัก ถ้าขัดรัฐธรรมนูญต้องไปฟ้องศาลรัฐธรรมนูญให้ยกเลิกเป็นกรณีๆ ไป แต่ต้องผ่าน process นั้น ไม่ใช่เป็นไปโดยอัตโนมัติ แต่บ้านเราไม่ค่อยมีใครสนใจเรื่องพวกนี้

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.2

- วาระอื่น ๆ ไม่ควรนำเรื่องที่ต้องใช้มติในการพิจารณา ยกมาในวาระอื่น เห็นว่าผิดหลักธรรมาภิบาล
- เห็นว่าไม่ควรกำหนดความหมายของวาระอื่นๆ ในกฎหมายจะทำให้บัญญัติกฎหมายไม่รู้จบ เห็นควรสร้างเป็น tradition

3.3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ด้านรัฐศาสตร์ (24/26/2559)

ถาม : ประกาศ คสช. เป็นกฎหมายหรือไม่

ตอบ : ขณะนี้ประกาศ คสช. เหมือนประกาศคณะปฏิวัติ ซึ่งประกาศคณะปฏิวัติถือเป็นกฎหมายอย่างหนึ่งในสถานะการณ์นี้ แต่หากเปลี่ยนแปลง มีการเลือกตั้งมาใหม่ กระบวนการทางนิติบัญญัติเข้าสู่ภาวะปกติ ก็อาจมีการเปลี่ยนคำสั่งเหล่านี้ คือยกเลิกคำสั่งแล้วร่างเป็นกฎหมายใหม่ แต่คำสั่งที่ประกาศใช้ไปแล้วก็ใช้ไปยังคงมีผลใช้บังคับอยู่

ถาม : ต่อมาหากต้องการแก้ไขกฎหมายจะทำได้หรือไม่

ตอบ : หากมีการแก้ไขต้องอยู่ในกระบวนการนิติบัญญัติ ในภาวะปกติต้องมองเหตุผลสองอย่าง คือในด้านการเมือง และสองในแง่หลักวิชา

ถาม : วาระอื่นๆ ในการประชุมในควรระบุให้ชัดเลยหรือไม่ อะไรที่ควรนำมาเป็นหัวข้อในวาระอื่นๆ

ตอบ : บางเรื่องเป็นเรื่องอ่อนไหว เลยไม่กล้า หรือไม่ยกวาระให้ชัด มันมีวิธีการทางด้านเชิงรัฐศาสตร์ โดยเราอาจกำหนดวาระให้ชัดเจน แต่ไม่เขียนข้อความที่มีลักษณะมันตรงถึงขนาดนั้น เช่น จะลงโทษใครตามหลักจะไม่เขียนในลักษณะอย่างนั้น อาจเขียนในลักษณะวาระการพิจารณาในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ภาษาที่อ่อนน้อมโดยไม่ระบุชัด พยายามจะไม่ระบุชัดเพราะว่าในการประชุมนั้น ยังไม่ถือว่าเป็นกระบวนการในเชิงทางยุติธรรม เพราะกระบวนการในทางยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องทางศาลเลย แต่สิ่งที่คณะกรรมการ หรือที่ประชุมกำลังตัดสินอะไรนั้นมันตัดสินบนพื้นฐานของหน่วยนั้น แต่มันอาจจะผิดกฎหมายก็ได้ หรือไม่ชอบธรรมตามกฎหมายก็ได้

ในทางบริหารบางที อาจไม่บอกอะไรก่อน บางทีบอกในลักษณะคลุมๆ เครือๆ ให้ไปรู้เอาเอง เหมือนข่าวลือ ในทางบริหาร บ้านเราเป็นลักษณะแบบนี้ แต่ถ้าทางตะวันตกค่อนข้างจะชัดเจน พูดตรงไปตรงมาแล้วเสร็จสิ้นกันตรงนั้น ของเรามันเก็บไปโกรธกันอีก ทำให้กระบวนการของเรามันอ่อนไหว ในการตัดสิน การประชุม มีการเล่นคำ โดยเฉพาะภาษาไทยภาษามันเยอะมันมีความหลากหลาย ฉะนั้น จึงเป็นโอกาสเล่นสำนวนมากขึ้น

ถาม : ควรกำหนดในกฎหมายให้ชัดหรือไม่ว่าวาระอื่นๆ ควรหมายถึงอะไร

ตอบ : โดยทั่วไปแล้ววาระอื่นๆ นี้จะไม่เอาเรื่องเพื่อพิจารณา เรื่องเพื่อพิจารณาจะอยู่ในวาระเพื่อพิจารณาเขาจัดไว้ชัดเจน หนึ่งรับรองรายงานการประชุม ประธานจะแจ้ง เรื่องเพื่อทราบ เรื่องเพื่อพิจารณา เรื่องอื่นๆ ก็คือระหว่างพิจารณามีอะไรขึ้นมาจะขอเป็นวาระนัดหนึ่ง ไม่ต้องระบุให้ชัดว่าวาระอื่นๆ ควรเป็นอะไร เขาจะไม่พูด “เว้นแต่เป็นเรื่องซุก” อันนี้เป็นเรื่องพฤติกรรมแบบไทยๆ อีก เช่นกันเป็นเรื่องซุก เช่น ในสมัยอดีตจะมีรายงานของแม่แต่ในคณะรัฐมนตรีจะมีวาระอื่นๆ หรือวาระจรเข้ามา เป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการทำงานแบบบางประเทศ ในต่างประเทศมันคงมีนะเราไม่มีโอกาสมันมี discipline ของมันอยู่แล้วนี่ ขึ้นอยู่สองอย่างว่าหนึ่ง organization มี discipline ของมันอย่างไร เข้าวาระนั้นในบริษัทต่างประเทศจะเข้าอย่างนั้นะ สองขึ้นอยู่กัน leadership ของประธาน ถ้าประธานอ่อน กรรมการแข็ง ประธานก็ต้องยอมตาม แต่ถ้าประธานแข็งต้องยอมตาม แสดง leadership ว่าเรื่องนี้ไม่ได้เรื่องนี้ต้องเข้าวาระนั้นนะ จัดไว้คร่าวหน้าเลย ส่วนใหญ่เรื่องอื่นๆ มักจะ

เป็นเรื่องเบาๆ หน่อย ที่ยังไม่ต้องการการพิจารณาอย่างละเอียดลออนัก หรือเรื่องที่เคยทราบมาว่ามันเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมาแล้วให้ฟังว่าโอเค เหตุการณ์เป็นอย่างไรจะได้เตรียมการได้

ถาม : ตามกฎหมายเขาให้ส่งจดหมายก่อนนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

ตอบ : จริงๆ 1 อาทิตย์ในสมัยนี้ก็ดีแล้วนะ ในการส่งจดหมายช้าหรือเร็วเป็นเทคนิคของการประชุมทางการบริหารกลยุทธ์ของการประชุม ส่งช้าส่งเร็ว ฉะนั้นเราควรให้เขาอ่านล่วงหน้าก่อนสัก 7 วัน เขาจะอ่านหรือไม่อ่านก็เรื่องของเขา ผมก็ว่าเหมาะสมแล้ว มันบีบให้กรรมการต้องอ่านถ้าส่งไปก่อนก็ไม่มีอีก หรือแม้ 7 วันก็อาจมาอ่านก่อนเข้าประชุมด้วยซ้ำ (เวลาเหมาะสมแล้ว)

ถาม : กฎหมายกำหนดให้ต้องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น อย่างน้อยหนึ่งคราว ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

ตอบ : ไม่เคยอ่าน ด้วยเหตุผลจำเป็น เพียงเห็นวางๆ อยู่ก็เลยอ่าน โดยปกติควรใช้สื่อที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ ความจริงสมัยนี้ใช้ line ก็ได้ ขณะนี้เวลาผมประชุมเขาจะส่ง line มาก่อนว่าขอวันว่างเราว่าเราว่างไหม step แรก แล้ว step สอง เมื่อกำหนดวันประชุมแล้วจะส่ง line มาว่าวันไหน step สามจะมีการส่ง line มาเตือน แต่ถ้าเข้า e-mail คนสมัยรุ่นผมจะไม่ได้ดูหรอก แต่คนรุ่นใหม่โอเค ดังนั้นควรรวมถึงสื่ออื่นที่เข้าถึงผู้รับสารได้ โดยสะดวกหรือโดยเร็ว ไม่ทราบจะต้องเป็นภาษากฎหมาย

ถาม : แล้วเรื่องสถานที่กฎหมายไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นสถานที่ใด ที่ใช้ในการประชุม

ตอบ : สถานที่ควรจะเป็นเจ้าของเรื่อง จะไปกีดกัน หรือใส่เชิงๆ ก็ไม่ได้ ถ้าผมเป็นกรรมการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็ต้องประชุมที่สงขลา ถ้าผมอยู่กรุงเทพ แม้ไม่สะดวกกับผมก็ต้องไป แต่หากเป็นบุคคลที่มีส่วนได้เสีย ถ้าเขาจะลงโทษ มีเรื่องต้องการสอบสวน หรือลงโทษ เพื่อให้ผมไปชี้แจงไม่ได้ อาจบอกผมกระชั้นชิด บอกให้ระยะเวลาสั้นติดงานอื่นทำให้ไปไม่ได้ ถือเป็นกีดกัน มันไม่น่าจะเป็นกฎหมายน่าจะเป็นระเบียบ ในทางรัฐศาสตร์ จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าไม่เขียนอะไรที่มันรัดมือตัวมันเอง รัฐศาสตร์กับนักบริหารจะใกล้กันจะเปิดช่องให้สามารถทำอะไรได้ตามที่เหมาะสมและเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจึงเกิดจรรยาบรรณใหม่ที่ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ต้องนำหลักนี้เข้ามาจับถ้าปุ๊บๆ เบี้ยวๆ ก็จะทำให้ตะแบงไปได้

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.3

- ประกาศ คสช. แม้มีสภาพเป็นกฎหมาย แต่ยังไม่ที่ยุติยังมีการเปลี่ยนแปลงได้ เกิดจากความต้องการ และความจำเป็นในช่วงเวลานั้นๆ ยังไม่ควรนำมาแก้ไขปรับปรุงในกฎหมายหลัก
- ความหมายของวาระอื่นๆ ก็ไม่ควรระบุให้ชัดเจน ในทางรัฐศาสตร์ ในเรื่องพิจารณา อาจกำหนดวาระคลุมคลุมไว้แต่วาระอื่นจะไม่เอาเรื่องเพื่อพิจารณาอยู่ในวาระอื่นๆ มักจะเป็นเรื่องเบาๆ หน่อย
- ระยะเวลาในการส่งจดหมาย 7 วัน ถือว่าเหมาะสมแล้ว
- หนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ควรยกเลิกได้แล้วไม่ค่อยมีคนอ่าน ควรเพิ่มเติมสื่ออื่นๆ ในกฎหมาย เช่นสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- ในเรื่องสถานที่ประชุมไม่ควรแก้ไข ควรเปิดกว้างเป็นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานของกรรมการมากกว่าระบุเป็นกฎหมาย

3.3.4 ศาสตราจารย์ด้านกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน

ถาม : ประกาศ คสช. อาจจะขัดกับกฎหมายได้หรือไม่

ตอบ : ประกาศ คสช. มักจะไม่ทับกฎหมาย ประกาศจะมีลักษณะเป็นการชั่วคราว หรือเป็นแนวทาง ไม่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย แต่ประกาศคณะปฏิวัติถ้าไม่ถูกยกเลิกก็ยังมีผล

ถาม : วาระอื่นๆ ควรจะมีลักษณะอย่างไร

ตอบ : ไม่ควรจะอยู่ในเรื่องที่จะต้องลงมติ วาระอื่นๆ ถ้าที่ประชุมเห็นว่าควรจะรับเรื่องนี้พิจารณาก็ว่าไป แต่ไม่ควรจะไปลงมติเพื่อแก้ไขข้อบังคับทำไม่ได้ เรื่องสำคัญมันก็ไม่สมควร ก่อนเขามาไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน วาระอื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในวาระ บางอย่างเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในวาระ บางอย่างอาจมีความจำเป็น บางเรื่องเป็นเรื่องเพิ่มเติมจากปกติ ถ้าไม่มีใครคัดค้านก็พิจารณาได้

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.4

- วาระอื่นๆ เป็นเรื่องที่ไม่ต้องการมติ ไม่ควรเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากที่ประชุมไม่ได้เตรียมตัวมาในเรื่องนั้นๆ

- เห็นว่าไม่ควรระบุว่าเรื่องอื่นๆ คืออะไรดูว่าเป็นเรื่องที่ประชุมไม่คัดค้าน ในเรื่องนั้น เป็นพอ

3.3.5 นักวิชาการอิสระ (19/12/29)

ถาม : ลักษณะของประกาศ คสช.

ตอบ : ถ้าเราถือว่าคณะรัฐประหารเป็นรัฐชาติปัตย์ก็มีอำนาจในการออกกฎหมายของตนเอง ถ้าเรามองอย่างนั้นประกาศหรือคำสั่งต่างๆ ก็ย่อมมีอำนาจเหมือนกฎหมายสูงสุดด้วยซ้ำ แต่ด้วยการให้เกียรติรัฐธรรมนูญเราจะมองว่ามันอยู่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ แต่จริงๆ แล้วมีศักดิ์หรือฐานะเท่ากับรัฐธรรมนูญด้วยซ้ำ ดังนั้นมันสามารถแก้ไขกฎหมายได้ ถ้าเราอยู่ในวิธีคิดที่ว่ารัฐประหาร เป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นผลไม่มีพิษมีภัยไม่ใช่ออกกฎหมาย เมื่อไม่ใช่ออกกฎหมายมันจะเกิดปัญหาตามมาอีกกว่าของเราแต่เดิมมีคำสั่งคณะรัฐประหารจำนวนมากที่ออกมาแก้ไขกฎหมายเป็นจำนวนมาก ถ้าบอกว่าเป็นกฎหมายมีพิษทั้งหมดก็จะทำให้ไม่เป็นกฎหมาย และจะทำให้กฎหมายกลายเป็นโมฆะทั้งหมด แต่ถ้าเรายอมรับว่ามีผลเป็นกฎหมายย่อมแก้ไขกฎหมายได้

ถาม : แล้วกฎหมายที่ออกมายังมีผลอยู่หรือไม่

ตอบ : ประกาศก็ยังมีผลในช่วงเวลาของมัน ต้องดูว่ามีเป็นคำสั่งในลักษณะไหน ถ้าเป็นการออกรัฐธรรมนูญชั่วคราว ถ้าออกรัฐธรรมนูญใหม่รัฐธรรมนูญชั่วคราวก็หมดไป แต่ถ้าเป็นประกาศคณะปฏิวัติที่มีผลเป็นกฎหมายเลย กฎหมายตัวนี้ก็ยังมีสภาพอยู่บังคับใช้ได้อยู่

ถาม : ถ้าประกาศแล้ว เนื้อหาขัดหรือเพิ่มเติมกฎหมายเช่นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างนี้ควรจะต้องนำมาแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ อย่างไร

ตอบ : คิดว่าเป็นเรื่องกระบวนการบัญญัติกฎหมายว่าจะมีการเอามาแก้หรือไม่ ถ้าในความเป็นจริงประกาศออกมาแล้วเขาก็ไม่แก้ไขกฎหมาย มันไม่มีผลอะไร การแก้หรือไม่แก้ เป็นเรื่องกระบวนการบัญญัติกฎหมายว่าต้องการให้ออกมาหน้าตาสวยงามขนาดไหน เพราะฉะนั้นเป็นไปเรื่องกระบวนการบังคับตามกฎหมาย มีกฎหมายแบบนี้เป็นจำนวนมาก จริงๆ ผมคิดว่าไม่จำเป็น มันเป็นเรื่องการทำสารบัญหรือการทำเล่มของกฎหมาย ให้มันรวมอยู่ที่เดียวกัน ถ้าเราดูพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง บางทีมีต่อท้ายประกาศคณะปฏิวัติ คำสั่งต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เป็นเรื่องการทำเล่ม

ถาม : ความหมายของวาระอื่นๆ

ตอบ : คือวาระอื่นๆ อาจารย์จะเสนอเรื่องใดๆ ก็ได้ที่ไม่มีการพิจารณาเป็นมติ ต้องเป็นเรื่องที่ถ้าเป็นมติคือเป็นมติเพียงแค้รับทราบเท่านั้น คือถ้าอาจารย์ใส่วาระอื่นๆ แล้วเป็นการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ การกำหนดหรือการทำอย่างนั้นจะทำให้การประชุมครั้งนั้น ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล แม้ไม่มีกฎหมายระบุแต่มันก็สะท้อนยี่ห้อออกมา อย่างนี้ดูได้เลยว่าใครเป็นประธานใครเป็นกรรมการ สะท้อนยี่ห้อออกมาแล้วว่าบอร์ดชุดนี้เป็นอย่างไร ในภาคเอกชนแม้ไม่มีกฎหมายบังคับแต่ภาพลักษณ์องค์กรเรื่องนี้มันยิ่งกว่า เป็นเรื่องใหญ่จะส่งผลถึงเรื่องประโยชน์ทับซ้อน ส่งผลกับการฉ้อโกงบริษัท อย่าลืมนะว่าบริษัทเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากบุคคล คุณบอกที่ประชุมคุณถูกต้องเพราะคุณมีอำนาจ คุณอนุมัติเพื่อตัวเอง แต่คุณอนุมัติตัวเองคุณเปียดังเงินของนิติบุคคลอยู่

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.5

- ประกาศคณะปฏิวัติถือเป็นกฎหมาย แก้ไขกฎหมายได้ มีอยู่เป็นจำนวนมากยังมีสภาพอยู่บังคับใช้ได้อยู่
- เห็นว่าถ้าประกาศคณะปฏิวัติออกมาเพิ่มเติมหรือแก้ไขกฎหมายหลัก ก็ไม่จำเป็นต้องไปแก้ไขกฎหมายหลักแต่อย่างใด เป็นเรื่องเพียงทำสารบัญญัติให้เห็นเท่านั้นพอ
- ความหมายของวาระอื่นๆ เป็นเรื่องใดๆ ก็ได้ที่ไม่มีการพิจารณาเป็นมติเป็นมติเพียงแค้รับทราบเท่านั้นถ้าหากมีการนำเรื่องที่ต้องอาศัยมติในวาระอื่นๆ ถือเป็นการขัดหลักธรรมาภิบาลแม้ไม่มีการระบุเป็นกฎหมายก็ตาม

3.3.6 กรรมการผู้จัดการบริษัทโฆษณาและนักกฎหมาย (19/7/59)

ถาม : วาระอื่น ๆ ในการประชุมผู้ถือหุ้น

ตอบ : วาระอื่นๆ เป็นเรื่องต่างๆ ไปเลยที่ผู้ร่วมประชุมคิดขึ้นมาได้ว่าอันนี้ควรจะหาหรือในที่ประชุม จะเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ก็ได้ ใครจะเสนออะไรขึ้นมา เพราะเรื่องที่เสนอเชิญประชุมเป็นเรื่องหลักๆ ที่จะประชุมในขณะนั้นวาระอื่นๆ ซ้อนเร้นใหม่ ก็ซ้อนเร้น เช่น ตั้งใจจะไล่ใครออกถามว่าผิดไหม ก็ไม่ผิด เพราะกฎหมายระบุไว้อย่างนั้น กฎหมายบอกไว้อย่างนั้น ถ้ากฎหมายจะห้ามก็ต้องระบุมาเลยว่าห้าม

ถาม : ตามกฎหมายกำหนดให้การประชุมต้องบอกกล่าวด้วยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ไม่เคยอ่าน แต่เจตนาต้องการให้ผู้ถือหุ้นได้รับรู้ว่ามี การเรียกประชุมจริงเป็นการประกาศให้รู้ นอกเหนือจากจดหมายเชิญ แล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็ Block ไว้อีกชั้นหนึ่งในท้องถิ่นๆ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นรับรู้ ความเห็นผมว่าไม่ว่าจะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ส่งด้วยจดหมาย ลงทะเบียนมีเป็นวิธีการที่เซย์ทั้งคู่ แต่มันเป็นเรื่องกฎหมายปิดปากเช่นจดหมายลงทะเบียนเมื่อมีคน เซ็นรับถือว่าส่งถึงแล้ว ต้องส่งภายใน 7 วัน ต้องทำทั้งสองอย่าง อย่างหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นผมเห็นว่า ควรจะมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น แต่มันต้องมีหลักฐานในการประชุมว่าได้ส่งจริง

ถาม : ในเรื่องสถานที่ในการประชุม กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ไหน

ตอบ : ควรจะมีการกำหนดสถานที่ แต่ที่ผมทำมาก็ไม่เคยมีการประชุมนอกพื้นที่ นอกสถานที่ สำนักงานใหญ่ กฎหมายควรมีการ Lock ไว้ มันน่าจะดี

ถาม : ประกาศ คสช เป็นกฎหมายหรือไม่ ถ้าเป็นประกาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรนำมาแก้ไขใน กฎหมายหลักหรือไม่

ตอบ : เป็นกฎหมาย ในกฎหมายมันขึ้นอยู่กับการตีความกฎหมาย บางทีคำพิพากษาศาลฎีกาต่างๆ ยังมีการกลับไปกลับมาได้อยู่ แนวทางการปฏิบัติบางที่เราก็ตีความคำพิพากษาศาลฎีกา ประกาศ คสช. หรือประกาศคณะปฏิวัติก็ยังไม่ใช่แนวทางหลักที่จะนำมาแก้ไขในประมวลกฎหมายต่างๆ คงยังไม่ใช่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ต้องย้อนกลับไปว่ากฎหมายประกาศต่างๆ คุณร่างเพื่ออะไรด้วย

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.6

- วาระอื่นๆ เป็นเรื่องทั่วๆ ไปที่ผู้ร่วมประชุมคิดขึ้นมาได้ว่าอันนี้ควรจะหารือในที่ประชุม จะเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ก็ได้แม้เป็นเรื่องซนเร้น เช่น ตั้งใจจะไล่ใครก็สามารถนำเข้าวาระอื่นๆ ได้ ไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามไว้
- การบอกกล่าวในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น แต่มันต้องมีหลักฐานในการประชุมว่าได้ส่งจริง เป็นเรื่องกฎหมายปิดปาก
- ในเรื่องสถานที่ในการประชุมกฎหมายควรจะมีการกำหนดสถานที่ ที่จะประชุมที่ ไหนทำได้ที่ไหนทำไม่ได้
- ประกาศ คสช. หรือประกาศคณะปฏิวัติ มีลักษณะคล้ายกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่อาจมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ มีเจตนารมณ์ตามแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ยังไม่ใช่

แนวทางหลักที่ควรจะนำมาแก้ไขในประมวลกฎหมายต่างๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลง
ได้

3.3.7 คณบดี ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ดร. เชี่ยวชาญด้านกฎหมายกฎหมายมหาชน
(27/7/59)

ถาม : ประกาศ คสช.เป็นกฎหมายหรือไม่

ตอบ : แล้วแต่ลำดับศักดิ์ คำสั่ง คสช. เป็นกฎหมายแต่ลำดับศักดิ์ จะเป็นอย่างไร เป็น พระราชบัญญัติ เป็นกฎกระทรวง เป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ แล้วแต่เนื้อหาของคำสั่ง และคำสั่ง คสช.ยังมีอำนาจ อยู่เหมือนคำสั่งคณะปฏิวัติ ตราบใดที่ยังไม่ยกเลิก

ถาม : ประกาศ คสช. ที่ไปเพิ่มเติมในรายละเอียดของกฎหมายอื่น เช่นประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ จะต้องไปแก้ไขในกฎหมายอื่นหรือไม่

ตอบ : ที่หลังควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพยานิชย์ เพราะฉะนั้นต้องศึกษาการยกเลิก คำสั่งคณะปฏิวัติว่าอันไหนเก่าอันไหนไม่เก่าอันไหนควรยกเลิก คำสั่งหลายฉบับเคยแล้ว พ.ศ.2489 ดังนั้นถ้าเรื่องไหนยังใช้ได้อยู่ควรเอามาแก้ไขให้ตรงกับกฎหมาย

ถาม : คำว่า วาระอื่น ๆ ในการประชุมผู้ถือหุ้นควรเป็นอย่างไร

ตอบ : เป็นวาระที่ประธานหลังจากสนทนาธรรม เช่นว่าควรที่จะเพิ่มหุ้นกันอีกหรือไม่ แต่วาระอื่นๆ ต้องเป็นวาระที่ไม่ใช่สาระสำคัญที่ผู้ถือหุ้น แต่ถ้าปลดออก แต่งตั้งกรรมการใหม่ ต้องเป็นวาระเพื่อ พิจารณา แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติ ที่เข้าไปประชุมผู้ถือหุ้นในธนาคารบางธนาคาร ผมเคยคัดค้าน วาระอื่นๆ เป็นวาระรอง เช่นวาระแจ้งเพื่อทราบ ที่เหลือที่คิดออก แจ้งให้ทราบไม่ต้องพิจารณา จะ เอาวาระนี้เข้าที่ประชุมครั้งหน้า อย่างนี้วาระอื่นๆ

ถาม : หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังคงต้องมีการประกาศหรือไม่

ตอบ : หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีทุกที่ ถ้าหากว่าสื่อเดี๋ยวนี้นั้นมากกว่าสิ่งพิมพ์เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ทางไลน์ สามารถเพิ่มได้ และการยกเลิกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถือเป็นผลดีด้วยซ้ำ ประหยัดค่าโฆษณา ให้กับ บริษัท

ถาม : ให้ส่งจดหมายลงทะเบียนไปก่อน 7 วัน

ตอบ : ส่วนใหญ่ตามระเบียบที่เคยประชุมกับธนาคาร เขาส่งก่อน 7 วันจริงๆ ผมก็ว่าเหมาะสมแล้ว

ถาม : สถานที่ ที่ประชุมกฎหมายไม่ได้กำหนด ควรจะระบุหรือไม่

ตอบ : ที่ผมประชุมเขาก็มักประชุมตามโรงแรม ณ สถานที่ภูมิลำเนาของสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ผมว่าเหมาะสมที่สุด

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.7

- ประกาศคณะปฏิวัติ หรือประกาศ คสช. ใดๆ และยังใช้ได้ยังมีเป็นจำนวนมากและยังมีผลใช้บังคับ ควรเอามาแก้ไขให้ตรงกับกฎหมาย
- วาระอื่นๆ ต้องเป็นวาระที่ไม่ใช่สาระสำคัญ
- สื่อปัจจุบันนี้มากกว่าสิ่งพิมพ์เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ทางไลน์ สามารถเพิ่มได้ และการยกเลิกหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถือเป็นผลดีด้วยซ้ำ ประหยัดค่าโฆษณา ให้กับบริษัท
- ระยะเวลาการส่งคำบอกกล่าว 7 วัน เหมาะสมดีแล้ว
- สถานที่ประชุมควรมีการแก้ไขกฎหมาย ณ สถานที่ภูมิลำเนาของสำนักงานใหญ่เหมาะสมที่สุด

3.3.8 รองศาสตราจารย์ ดร. เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนเศรษฐกิจ

ถาม : ประกาศ คสช. เป็นกฎหมายหรือไม่

ตอบ : เป็น มันก็เหมือนประกาศคณะปฏิวัติทั่วไปในอดีต แต่มันมีชื่อเรียกที่แตกต่างออกไป ไม่ว่าจะประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในอดีต ตลอดจนประกาศทั้งหลาย แต่โดยภาพรวมแล้วเป็นยึดอำนาจโดยทหาร เป็นการทำให้รัฐประหารไม่ใช่ปฏิวัติ คำว่าปฏิวัติเป็นคำเรียกที่ผิดตามความเคยชิน การปฏิวัติบ้านเรามีครั้งเดียวคือเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 หลังจากนั้นเป็นรัฐประหารทั้งหมด บ้านเราเรียกผิดเรียกปฏิวัติจนพรวดพราด

ถาม : หาก คสช. หมดอำนาจไป คำสั่งหรือประกาศ คสช. ยังมีผลใช้บังคับอยู่หรือไม่

ตอบ : มีผล ถ้าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก โดยมีสภานิติบัญญัติ 2 สภา ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ เพราะมีสถานะเป็นกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติ

ถาม : ถ้ากฎหมายที่ออกมาในสมัย คสช. ไปขยายความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรต้องมีการแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ภายหลังหรือไม่

ตอบ : ถ้าไม่แก้ไขก็มีผลเป็นกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัตินะ เพียงแต่ว่าภาพลักษณ์อาจจะดูไม่ดีในสายตาของประเทศที่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เป็นสากล แม้กระทั่งประกาศคณะปฏิวัติ (ปว.) หลายฉบับที่เราใช้บังคับกันอยู่นี้ เคยมีคำร้องอยู่ในสมัยรัฐบาลท่านชวน ให้ไปปรับเปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติก็ทำไม่สำเร็จ ไม่ทราบว่าจะติดขัดอะไร แต่เห็นว่าควรแก้มัน ทำด้วยความเคยชิน เป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว ในระดับสากลเขาไม่ค่อยเห็นด้วย แม้จะสร้างความสงบสุขให้คนในชาติได้ก็จริง แต่ไม่ใช่วิถีทางประชาธิปไตย แต่มุมมองนี้อาจมองไม่เหมือนทหารเขามองก็ได้ ทหารเขามองว่าทำเพื่อประชาชน ถ้าประชาชนเขาไม่มีความสุข ฝ่ายการเมืองที่ไม่มีระเบียบวินัยทหารเขาทนไม่ได้

ถาม : วาระอื่นๆ คืออะไร

ตอบ : วาระอื่นๆ เท่าที่เห็นมาก็น่าจะสืบเนื่องมาจากแจ้งให้ที่ประชุมทราบล่วงหน้าไม่ทันก็เลยมาโปะในวาระอื่นๆ ซึ่งถ้าเป็นเรื่องสำคัญก็ควรให้ที่ประชุมมาให้ความเห็นในครั้งนั้น คือถ้ามองในแง่ลบคือต้องการหลีกเลี่ยงให้มีเวลาอ่านหรือเตรียมตัวน้อยที่สุด ไม่ได้ไปคิดเป็นการบ้านเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม วาระอื่นๆ ก็ควรแค่ให้พิจารณาไม่ควรให้มีการลงมติ

ถาม : ควรระบุในกฎหมายให้ชัดหรือไม่

ตอบ : ควรระบุให้ชัด เห็นด้วย เพื่อความโปร่งใส

ถาม : การส่งคำบอกกล่าวกฎหมายให้บอกกล่าวด้วยหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ ท่านคิดว่าสมควรหรือไม่อย่างไร

ตอบ : หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในทางปฏิบัติบางท้องถิ่นก็ไม่ได้ด้วยซ้ำไป เพราะท้องถิ่นก็ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร และข้อเท็จจริงก็ไม่มีคนอ่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เดียวนี้มีข้อมูลทาง digital คนเข้าถึงทาง social network ได้ง่าย ควรมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ โดยไม่ได้เอาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออกแต่เพียงเพิ่มเติมไม่ตัดออก เช่น เดียวนี้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ก็มีการเปิด website โดยอิสระ มีการสื่อสารหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นระบบ line / facebook ซึ่งเมื่อบริษัทได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นทางการก็ควรมีการเผยแพร่ทำให้สมาชิกหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นทางออกเหมาะสมกับยุค digital โดยใช้ digital ให้เกิดประโยชน์ โดยเห็นว่าควรเพิ่มเติมมากกว่าโดยไม่ตัดข้อความเดิมออก

ถาม : ระยะเวลาให้ส่งคำบอกกล่าวอย่างน้อย 7 วัน เห็นว่าเหมาะสมหรือไม่

ตอบ : ไม่สั้นนะ เหมาะสมแล้ว เข้าใจว่าตรงนี้เรานำเอาแนวคิดต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมาย ผมว่าระยะเวลาเหมาะสมแล้ว

ถาม : สถานที่ในการประชุม

ตอบ : ถ้าเป็นสถานที่ที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ผมว่าเหมาะสม แต่ถ้าเป็นสถานที่อื่น เพื่อให้สมาชิกได้รับความสะดวกก็ควรระบุให้ชัดเจน เพราะมันเกี่ยวกับการครบองค์ประชุมด้วย สถานที่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเป็นนอกสถานที่ต้องระบุล่วงหน้า ผมว่าโดยหลักการน่าจะเป็นสถานที่ที่ตั้งขององค์กรสำนักงานใหญ่ แต่ก็ไม่ใช่เสมอไปอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ถ้าบริษัทมีบริษัทลูกหรือสาขาก็อาจมีการประชุมที่เหล่านั้นได้ มีการเยี่ยมชมในแต่ละสาขาก็เป็นได้

ถาม : แล้วสถานที่ควรระบุหรือไม่

ตอบ : ผมเห็นว่าควรเปิดกว้าง แต่ควรระบุไว้เป็นหลักคือสำนักงานใหญ่ เว้นแต่หากเป็นนอกสถานที่ต้องเป็นสถานที่ที่สะดวกในการเดินทาง ไม่เช่นนั้นจะทำให้การบริหารงานไม่โปร่งใส ไปประชุมในที่ทุรกันดารทำให้สมาชิกไม่สามารถประชุมได้ หรือถ้ามีเหตุจำเป็นอันมีอาจกล่าวล่วงหน้าได้ ถ้ามีเหตุผลได้ แต่ต้องแจ้งล่วงหน้าไม่กะทันหันอยู่ในหลัก 7 วันอยู่แล้ว

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.8

- เห็นว่าแม่ มีประกาศ คสช.แต่ควรนำมาแก้ไขในพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกัน
- วาระอื่นๆ หมายถึงเรื่องสืบเนื่องมาจากแจ้งให้ที่ประชุมทราบล่วงหน้าไม่ทันก็เลยมาโปะในวาระอื่นๆ เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญเป็นเรื่องแค่ให้พิจารณา ไม่ใช่เรื่องที่ต้องมีการลงมติเห็นควรมีการระบุความหมายของวาระอื่นๆ ให้ชัดเจนเพื่อความโปร่งใส
- ประเด็นในเรื่องการบอกกล่าวด้วยหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่แม่ไม่นิยมใช้ในการประกาศแต่ไม่ควรตัดช่องทางนี้ แต่เห็นว่าควรเพิ่มเติมในกฎหมายให้มีการประกาศทาง social network เช่น website ของทางบริษัทเป็นต้น และเห็นด้วยกับระยะเวลา 7 วันเหมาะสมแล้ว
- สถานที่ประชุมควรเป็นสถานที่ที่ตั้งของสำนักงานใหญ่เว้นแต่หากเป็นนอกสำนักงานใหญ่ต้องเป็นสถานที่ที่สะดวกในการเดินทางหรือถ้ามีเหตุจำเป็นอันมีอาจกล่าวล่วงหน้าได้อาจนำมาเป็นเหตุในการประชุมต่างสถานที่ได้

3.3.9 ที่ปรึกษากฎหมายบริษัทจำกัด (20 กันยายน 2559)

ถาม : ประกาศ คสช เป็นกฎหมายหรือไม่

ตอบ : ท่านออกกฎหมายในฐานะเป็นรัฐฎาธิปัตย์ ตามความหมายของจอห์น ออสติน ก็ถือว่าเป็นกฎหมาย

ถาม : หากเห็นเป็นกฎหมาย หากมีเนื้อความแก้ไข หรือขยายกฎหมายตามพระราชบัญญัติ ควรนำมาแก้ไขในพระราชบัญญัติหรือไม่

ตอบ : หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของประชาชนถ้าไม่เร่งด่วน ควรนำเข้าสู่สภา เพื่อประโยชน์ให้ประชาชนได้รับสิทธิประโยชน์ของประชาชน อาศัยตามมาตรา 44 ก็ควรนำมาแก้ไขเพิ่มเติมเสียเข้ามาช่วยในด้านที่เกิดประโยชน์ โดยดูว่าเรื่องไหนด้วย ไม่ควรแก้ทุกเรื่องว่าเรื่องไหนจำเป็นและเป็นประโยชน์แก่สังคมควรนำมาแก้ไข

ถาม : การประกาศการประชุมโดยใช้หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น ยังควรมีกฎหมายข้อนี้หรือไม่อย่างไร

ตอบ : ยังควรมีอยู่ สิ่งพิมพ์ทั้งหลายยังควรมีอยู่ อะไรไม่ดีเท่าเห็นด้วยตาเห็นหูได้ยิน อย่าเปลี่ยนแปลงหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นยังคงนิยมใช้กันอยู่ อย่าลืมชาวบ้านที่อยู่ไกลท้องถิ่น เขาก็ยังควรได้รับข่าวสารราคาถูก อ่านกันได้

ถาม : ทุกวันนี้หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นท่านยังอ่านหรือไม่

ตอบ : อ่านทั่วประเทศ ทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทุกอย่างที่เป็นสิ่งพิมพ์เป็นหลัก Internet เป็นเพียงแค่เสริมเท่านั้น

ถาม : มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่ออะไรบ้างที่ท่านเคยอ่าน

ตอบ : เองง่ายๆ ไม่ว่าไทยรัฐ เดลินิวส์ ต่างๆ เกี่ยวกับข่าวธุรกิจ เช่น เนชั่น ของท้องถิ่นเวลาไปต่างจังหวัด จังหวัดนั้นมีอะไรก็จะไปอ่าน

ถาม : ระยะเวลาในการประกาศประชุม 7 วัน คิดว่าเตรียมตัวพอหรือไม่

ตอบ : 7 วัน ถือว่าไม่น้อยแล้ว ไม่ต้องแก้

ถาม : สถานที่ประชุมควรระบุให้ชัดเจนหรือไม่ตามกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นสถานที่ใด ท่านเห็นว่าควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่

ตอบ : ไม่ระบุก็ไม่เสียหายอะไร ถ้าไม่ได้ระบุ ก็ให้ผู้ถือหุ้นคัดค้านเข้าไปได้ ร้องคัดค้านเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ ไม่ต้องแก้ไขกฎหมาย

ถาม : วาระอื่นๆ คืออะไร

ตอบ : ในกฎหมายเขียนไม่ได้ เขียนชัดไม่ได้ จะมัดกฎหมายไม่ได้ไม่เหมาะ ต้องระบุในวาระการประชุมต้องระบุให้ชัด แต่กฎหมายควรเปิดกว้าง จะเสนอมวาระอะไรในวาระอื่นๆ ก็ได้ไม่ผิด ตามความจำเป็น อะไรก็ได้ ถ้ากระทบกับสิทธิหน้าที่ของบุคคลอื่นหรือแม้แต่บุคคลภายนอก ก็ต้องระบุในการประชุมว่าเรื่องอื่นๆ มีอะไรบ้าง

สรุปสัมภาษณ์ 3.3.9

- เห็นว่าประกาศ คสช.เป็นกฎหมายหากจะนำมาแก้ไขในกฎหมายหลักเห็นว่าควรทำ โดยต้องจำแนกเป็นเรื่องๆ ดูตามจำเป็น เร่งด่วน หรือที่เป็นประโยชน์แก่สังคมควรนำมาแก้ไข
- การประกาศทางหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นยังควรมีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าถึงได้ ถือเป็นหลักInternet เป็นเพียงแค่เสริมเท่านั้น
- ระยะเวลา 7 วัน ในการประกาศ หรือสถานที่ในการประชุม เห็นว่าเหมาะสมแล้ว ไม่ต้องแก้ไข หากไม่เหมาะสมผู้ถือหุ้นอาจร้องคัดค้านการประชุมที่ไม่เหมาะสม ไม่ต้องแก้ไขกฎหมาย
- วาระอื่นๆ เหมาะสมแล้วไม่ต้องมีคำนิยาม กฎหมายควรเปิดกว้าง เป็นเรื่องใดๆ ก็ได้ ตามความจำเป็นในการประชุม

บทที่ 4

บทวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากฎหมาย เกี่ยวกับการประชุม

และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175

ในเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 ศึกษาเฉพาะในส่วนของบริษัทจำกัด แม้บริษัทจำกัดจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายที่มีสิทธิและหน้าที่ได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา แต่การดำเนินธุรกิจต่างๆ ของบริษัทต้องดำเนินการภายในขอบเขตหรือกรอบวัตถุประสงค์ของบริษัทที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาในเรื่องของการประชุมและวิธีการเรียกประชุม ตามมาตรา 1175 และได้รวบรวมปัญหาต่างๆ เปรียบเทียบความคิดเห็นทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อเป็นฐานในการปรับปรุงกฎหมาย และให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและวิธีการที่ทันสมัย และบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“มาตรา 1175 คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ในกระทำการตั้งว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้นก่อนวันนัดประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความ ที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

โดยในบทวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาในเรื่องการการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 โดยการศึกษา การวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีรวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ

และการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยผู้วิจัย ไม่เน้นในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบยาก เนื่องจากต้องการเอาผลการสำรวจมาสนับสนุนความคิดเห็น ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นการวิเคราะห์แบบง่าย ซึ่งเป็นการสำรวจ 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1. เพศ แบ่งเป็น เพศหญิง และเพศชาย 2. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1 กลุ่มนักกฎหมาย 2. กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย และส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175 ใช้มาตั้งคำถามปลายเปิด และปลายปิดตามเนื้อหาต่อไปนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีประชุม
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) และสิ่งพิมพ์
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุม และการเชิญประชุม

4.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เลือกกลุ่มประชากรที่ศึกษา : ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ และนักวิชาการ 2. กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่นกรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น แยกตามกลุ่มอาชีพ ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรและอุตสาหกรรมอาหาร
2. กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค
3. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม สินค้ายานยนต์ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์
4. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
5. กลุ่มงานบริการ เช่น ทำธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว และสันตนาการการขนส่ง และโลจิสติกส์
6. กลุ่มเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารและคอมพิวเตอร์

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา : ได้แก่ ส่วนแรกใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ และนักวิชาการประมาณ 30 คน และในส่วนที่สองสำรวจโดยใช้แบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่นกรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น แยกตามกลุ่มอาชีพ ดังนี้ 1.กลุ่มเกษตรกรและอุตสาหกรรมอาหาร 2.กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค 3. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม สินค้ายานยนต์ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์ 4. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 5. กลุ่มงานบริการ เช่นทำธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยว และสหนาการการขนส่ง และโลจิสติกส์และ 6.กลุ่มเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารและคอมพิวเตอร์ ประมาณ 150-170 คน โดยในส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอข้อมูลในเชิงปริมาณ ในส่วน

4.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือและวิธี ที่ใช้ในการวิจัย แยกดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรกเป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีรวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ส่วนที่สองเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามสำรวจผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ตามกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้

การสร้างแบบสอบถาม

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดกรอบแบบสอบถาม
- จัดสร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนด โดยพิจารณาจากเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ และลักษณะงานที่ศึกษาโดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175

ส่วนที่สามเป็นการวิจัยโดยวิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งในทางทฤษฎี และในทางปฏิบัติ

4.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- แหล่งข้อมูล ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

- การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ประมาณ 1-2 เดือน โดยมีทีมงานผู้ช่วยนักวิจัย ทำการสำรวจ และแจกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คลาดเคลื่อนจากจำนวนที่ตั้งไว้ เนื่องจากปัญหาบางประการ ตัวอย่าง 170 ชุด ได้กลับมา 150 ชุด ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์อาจไม่ตรงตามที่ตั้งไว้ แต่ยังคงได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความเห็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้แล้ว มาตรวจสอบความถูกต้อง และความเรียบร้อย จากนั้นนำมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเตรียมการสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

- ลงรหัสกับแบบสอบถาม
- จัดทำคู่มือลงรหัส ซึ่งประกอบด้วยข้อที่แบบสอบถาม ตัวแปร รหัส จำนวนคอลัมน์ และคอลัมน์ที่ เพื่ออธิบายตัวแปรตามรหัสที่กำหนดไว้
- แปลงข้อมูลที่ได้ในแบบสอบถามเป็นรหัส (Code)แล้วบันทึกลงในตารางลงรหัส
- นำข้อมูลลงรหัส และเขียนคำสั่งในการใช้ค่าทางสถิติ
- นำค่ามาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน

4.1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลมาลงรหัส (Coding) แล้วทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Frequency Statistics)

ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 โดยการใช้สถิติการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ เท่านั้น

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้

แบบสำรวจความคิดเห็น

เรื่อง แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175

ความเป็นมาของการสำรวจความคิดเห็น

ผู้วิจัยต้องการสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 ศึกษาเฉพาะในส่วนของบริษัทจำกัด แม้บริษัทจำกัดจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายที่มีสิทธิและหน้าที่ได้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา แต่การดำเนินธุรกิจต่างๆ ของบริษัทต้องดำเนินกิจการภายในขอบเขตหรือกรอบวัตถุประสงค์ของบริษัทที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาในเรื่องของการประชุมและวิธีการเรียกการประชุม ตามมาตรา 1175 และได้รวบรวมปัญหาต่างๆ เปรียบเทียบความคิดเห็นทั้งใน และต่างประเทศ เพื่อเป็นฐานในการปรับปรุงกฎหมาย และให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและวิธีการที่ทันสมัย และบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“มาตรา 1175 คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ในกระทำการตั้งว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษาคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้นก่อนวันนัดประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความ ที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาในเรื่องการการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 มีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีประชุม
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) และสื่อสิ่งพิมพ์
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุม และการเชิญประชุม

วิธีการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175

ในการตอบแบบสอบถาม จะมีลักษณะการตอบคำถาม 2 ลักษณะ ได้แก่

1.) ทำเครื่องหมาย ✓ ในหัวข้อที่ท่านเลือก

ตัวอย่าง มี ไม่มี

2.) เติมข้อความตามความคิดเห็นของท่าน ในกรณีที่ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ที่ต้องการแสดง ในแต่ละข้อท่านสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้โดยอิสระ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ชาย หญิง

2. สถานภาพ

2.1. กลุ่มนักกฎหมาย

ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ
 ทนายความ นักวิชาการ

2.2 กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น แยกตามกลุ่มอาชีพ ดังนี้

- กลุ่มเกษตรกรและอุตสาหกรรมอาหาร
- กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค
- กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม สินค้ายานยนต์ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์
- กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
- กลุ่มงานบริการ เช่นการท่องเที่ยวและสินค้าการขนส่ง
- กลุ่มเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารและคอมพิวเตอร์

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ท่านเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือเป็นกฎหมายหรือไม่

น้อยที่สุด					มากที่สุด	
1	2	3	4	5		

ความคิดเห็น / เหตุผล .....

1.2 แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้ว
ขณะนี้แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่

ควร เพราะ.....

ไม่ควร เพราะ.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการประชุม

2.1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับ วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการ
ประชุมผู้ถือหุ้น

เห็นด้วย เพราะ.....

ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

2.2 ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวในการ
ประชุมหรือไม่

สะดวก เพราะ.....

ไม่สะดวก เพราะ.....

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) และสื่อสิ่งพิมพ์

3.1 ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

ติดตาม ไม่ติดตามเลย ติดตามบ้างเป็นครั้งคราว

3.2 ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

ได้รับข้อมูลเป็นประจำ ไม่เคยรับข้อมูลเลย ได้รับข้อมูลบ้างเป็นครั้งคราว

หากท่านได้รับข้อมูล ท่านได้รับข้อมูลในเรื่องใดบ้าง.....

3.3 กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

ควรกำหนด เพราะ.....

ไม่ควรกำหนด เพราะ.....

3.4 ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

รู้จัก หากรู้จักมีหนังสือพิมพ์ชื่ออะไรบ้าง

ไม่รู้จัก เพราะ.....

3.5 ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

เคยอ่าน หากเคยอ่าน มีความน่าสนใจตรงไหน และคอลัมน์ใดที่นำอ่าน

ไม่เคยอ่าน เพราะ.....

4. ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุมและการเชิญประชุม

4.1 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือไม่

เคย

ไม่เคย

4.2 ท่านเข้าประชุม และทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่

- ได้รับทุกครั้ง
- ไม่ได้รับเลย
- ได้รับเป็นครั้งคราว

4.3 ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่)

- เตรียมทุกครั้ง
- ไม่เคยเตรียม
- เตรียมเป็นครั้งคราว

4.4 การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่

- ทันเวลา เพราะ.....
- .....
- ไม่ทันเตรียมข้อมูล หากไม่ทันควรใช้เวลา กี่วัน เหตุผล.....
- .....

4.5 สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด

- สำนักงานใหญ่ เพราะ.....
- .....
- จังหวัดที่ทำการ เพราะ.....
- .....
- จังหวัดใกล้เคียงที่ทำการ เพราะ.....

4.6 ท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน

- สะดวก เพราะ.....
- .....
- ไม่สะดวก เพราะ.....
- .....

4.7 ระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่

- มีผล เพราะ.....
- .....
- ไม่มีผล เพราะ.....
- .....

5. ความเข้าใจเกี่ยวกับวาระการประชุม

5.1 วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่

ได้ เพราะ.....

.....

ไม่ได้ เพราะ.....

.....

5.2 กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่

ควร เพราะ.....

.....

ไม่ควร เพราะ.....

.....

5.3 การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด

ทำได้ เพราะ.....

.....

ทำไม่ได้ เพราะ.....

.....

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนการนำเสนอข้อมูลในเชิงปริมาณ ผู้วิจัย ไม่เน้นในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบยาก เนื่องจากต้องการเอาผลการสำรวจมาสนับสนุนความคิดเห็น ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงเอกสารเท่านั้น ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นการวิเคราะห์แบบง่ายโดยจำแนกตามร้อยละ ของความคิดเห็นดังนี้

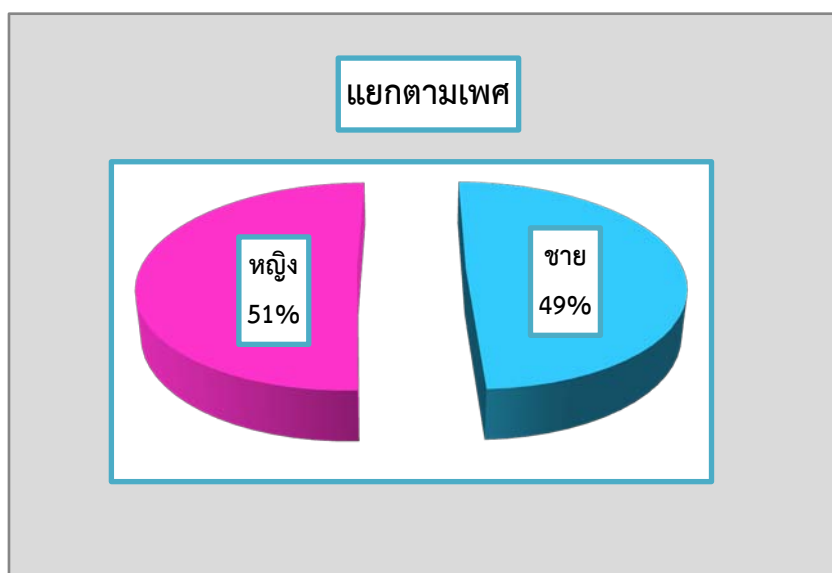
4.2.1 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศ นำเสนอในรูปแบบ ตาราง กราฟ ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศชาย และเพศหญิง

		เพศ			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ชาย	74	49.3	49.3	49.3
	หญิง	76	50.7	50.7	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 49.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 50.7 เป็นเพศหญิง

ภาพ 1 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศชาย และเพศหญิง

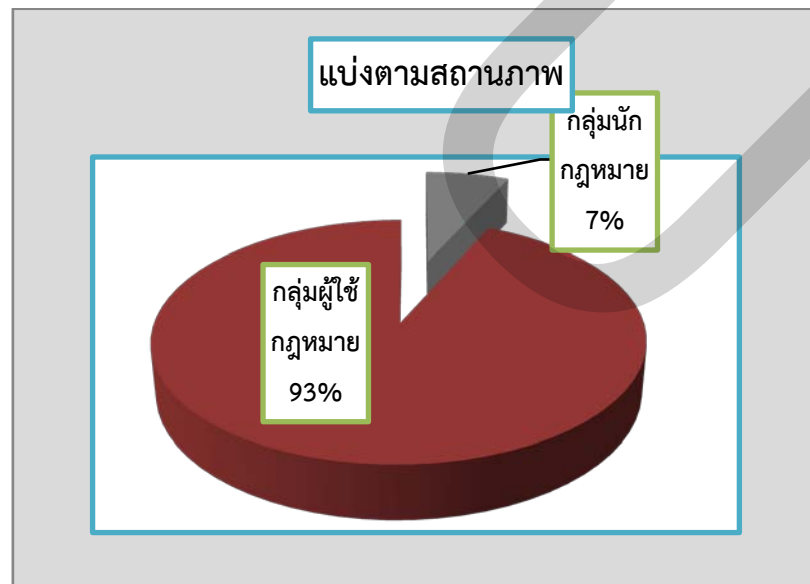

ตาราง 2 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพ

สถานภาพ		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	กลุ่มนักกฎหมาย	10	6.7	6.7	6.7
	กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย	140	93.3	93.3	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพ ได้แก่ ร้อยละ 6.7 เป็นกลุ่มนักกฎหมาย และ ร้อยละ 93.3 เป็นกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย

ภาพ 2 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพ

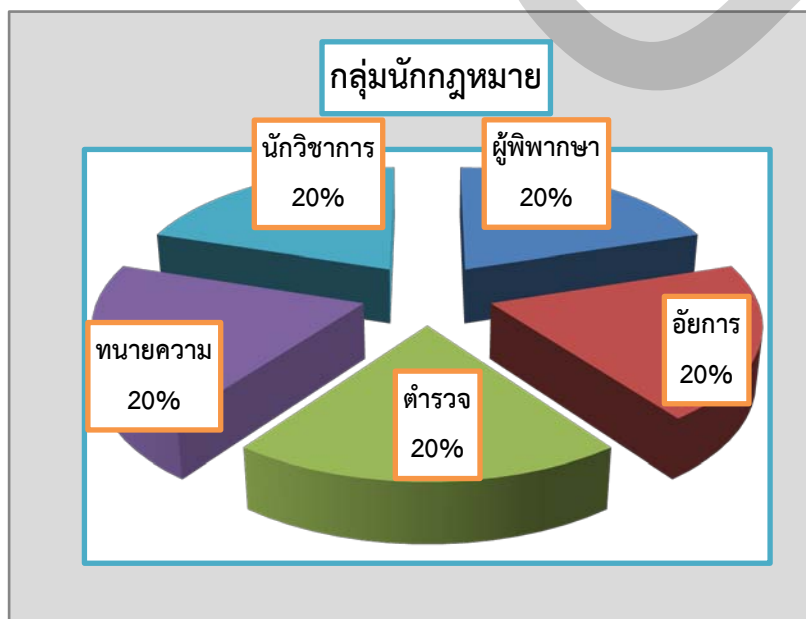

ตาราง 3 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพตามกลุ่มนักกฎหมาย

กลุ่มนักกฎหมาย		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ผู้พิพากษา		2	1.3	20.0	20.0
อัยการ		2	1.3	20.0	40.0
ตำรวจ		2	1.3	20.0	60.0
ทนายความ		2	1.3	20.0	80.0
นักวิชาการ		2	1.3	20.0	100.0
Total		10	6.7	100.0	
		10	100.0		

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม แยกเป็นกลุ่มนักกฎหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ และนักวิชาการจำนวนเท่าๆ กัน ร้อยละ 1.3

ภาพ 3 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามสถานภาพตามกลุ่มนักกฎหมาย

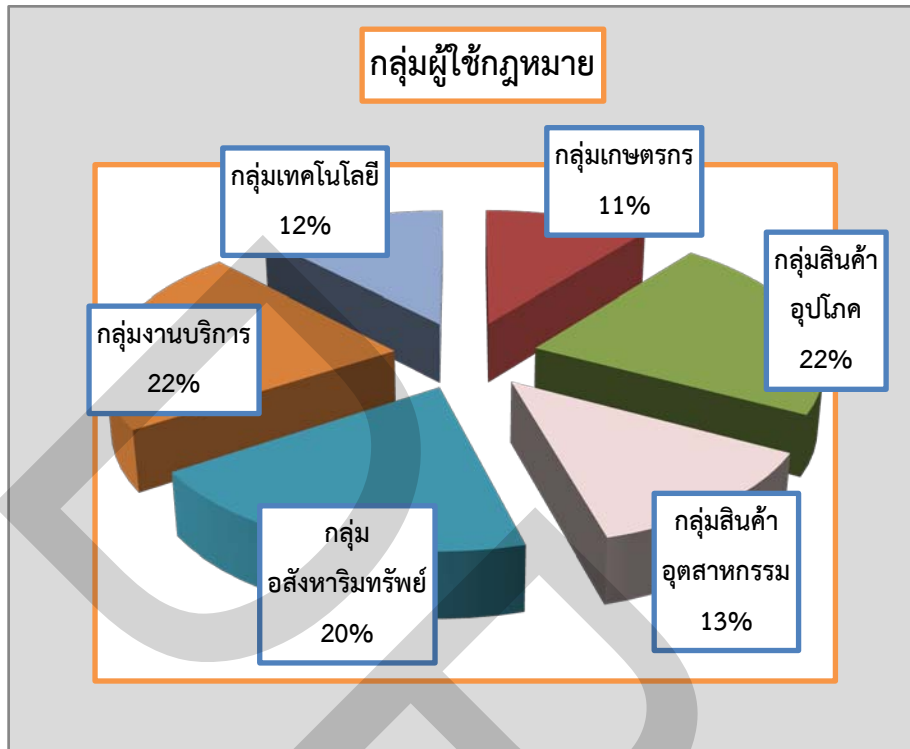

ตาราง 4 กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น

กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	กลุ่มเกษตรกร	15	10.0	10.7	10.7
	กลุ่มสินค้าอุปโภค	31	20.7	22.1	32.9
	กลุ่มสินค้า อุตสาหกรรม	18	12.0	12.9	45.7
	กลุ่มอสังหาริมทรัพย์	28	18.7	20.0	65.7
	กลุ่มงานบริการ	31	20.7	22.1	87.9
	กลุ่มเทคโนโลยี	17	11.3	12.1	100.0
	Total	140	93.3	100.0	
	กลุ่มนักกฎหมาย	10	6.7		
Total		150	100.0		

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม แยกเป็นกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย ร้อยละ 20.7 เป็นกลุ่มสินค้าอุปโภคและกลุ่มงานบริการร้อยละ 18.7 เป็นกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ร้อยละ 12.0 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ร้อยละ 11.3 เป็นกลุ่มเทคโนโลยี ร้อยละ 10.0 เป็นกลุ่มเกษตรกร ในส่วน ร้อยละ 6.7 เป็นกลุ่มนักกฎหมายหมาย ซึ่งผู้วิจัยแยกนำเสนอ ในเบื้องต้นแล้ว

ภาพ 4 กลุ่มผู้ใช้กฎหมาย เช่น กรรมการบริษัท ผู้ถือหุ้น

ส่วนที่ 2

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 1175

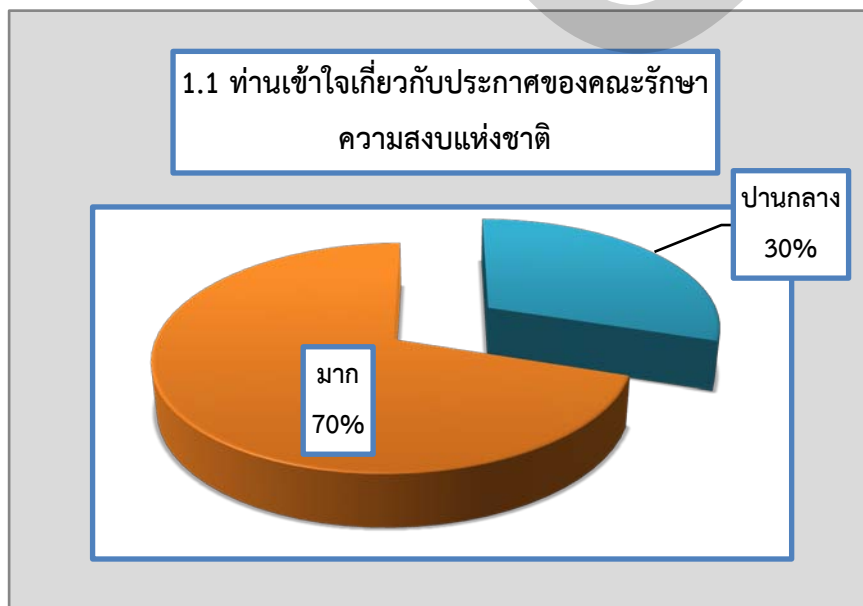
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ตาราง 5 ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ท่านเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือเป็นกฎหมาย หรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ปานกลาง	45	30.0	30.0	30.0
	มาก	105	70.0	70.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตาราง พบว่า ร้อยละ 70 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือว่าเป็นกฎหมาย ในระดับมาก และ ร้อยละ 30 มีความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือว่าเป็นกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง

ภาพ 5 ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)

1.1 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถาม เกี่ยวกับประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ถือเป็นกฎหมาย หรือไม่

- ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย เพราะกฎหมายต้องมีสภาพบังคับและบทลงโทษ แต่ประกาศ คสช. เป็นการประกาศ เพื่อแจ้งให้ทราบ ขอความร่วมมือ จึงไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย
- ประกาศของ คสช. ยังไม่เข้าถึงบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีความสนใจ ในประกาศเรื่องนั้นๆ หรือทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ นอกจากนั้น แม้จะมีศักดิ์เทียบเท่ากฎหมาย แต่เมื่อเป็นประกาศ คสช. คนจึงยังไม่ค่อยให้ความสนใจ
- อาจเป็นกฎหมาย หากประกาศนั้นมีลักษณะเป็นกฎหมายใหม่ คือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่เดิม หรือสร้างกลไกคู่ขนานกับกลไกใหม่
- หากประกาศ คสช. มีผลเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่มีอยู่เดิม ก็จะมีสถานะเป็นกฎหมายได้ แต่หากเป็นประกาศ คสช. เกี่ยวกับการแต่งตั้งบุคคลก็จะเป็นคำสั่งทางบริหาร

ตาราง 6 แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่

1.2 แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ควร	105	70.0	70.0	70.0
	ไม่ควร	45	30.0	30.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตาราง พบว่า ร้อยละ 70 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลัก และร้อยละ 30 ไม่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลัก

ภาพ 6 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่

1.2 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามแม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ให้ใช้บังคับแล้วขณะนี้ แต่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นกฎหมายหลักให้สอดคล้องกับประกาศนั้น หรือไม่

ควร

- เพราะการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายในทางแพ่ง ผู้คนส่วนใหญ่ล้วนเข้าใจว่าต้องถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก ดังนั้นจึงเป็นการอันควรว่าจำเป็นต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในสอดคล้องกับประกาศ เพื่อให้เกิดความแน่นอน ชัดเจน และความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน
- เพื่อให้ นักกฎหมาย รวมทั้งบุคคลทั่วไปมีความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และลดความสับสนที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ไม่ควร

- เพราะประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่บังคับใช้นั้น มีเพื่อใช้ชั่วคราว เพื่อให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายหลัก ต้องใช้เวลาในการพิจารณา
- ประกาศ คสช. มีผลบังคับอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ประกาศ คสช. เป็นเพียงประกาศ จึงไม่ควรแก้ไขกฎหมายหลัก เพื่อให้สอดคล้องแต่อย่างใด

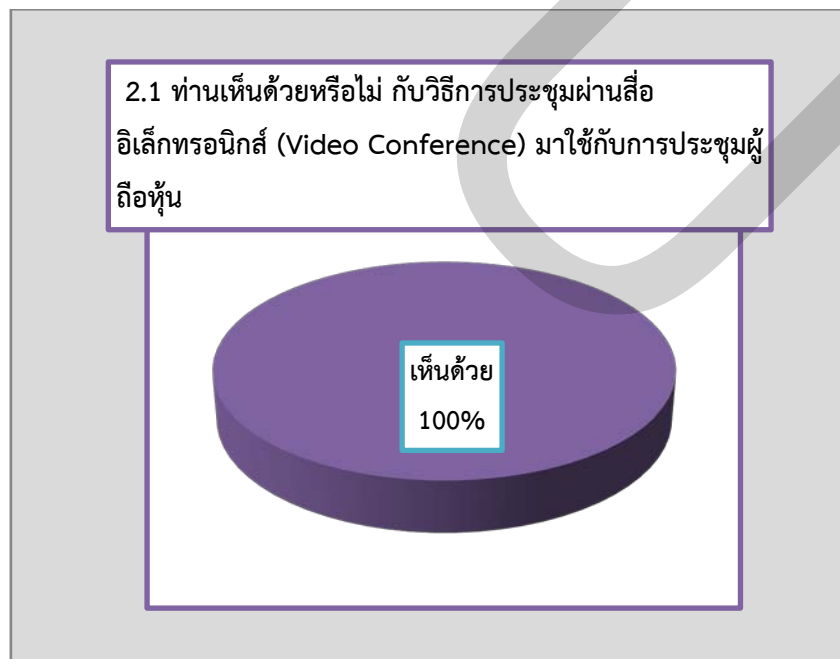
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการประชุม

ตาราง 7 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น

2.1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เห็นด้วย	150	100.0	100.0	100.0

จากตาราง พบว่า ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น

ภาพ 7 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น

2.1 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) มาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้น

เห็นด้วย

- เพื่อความสะดวกสบายในการเข้าร่วมประชุม ลดปัญหาเรื่ององค์ประชุมไม่ครบตามกฎหมายกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยในการนำระบบ Video Conference มาใช้ด้วยว่าผู้ถือหุ้นมีความเข้าใจมากแค่ไหน เพราะถือเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ยังไม่ถูกกับจริตของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ
- หากการประชุมผ่านสื่อทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน รวมทั้งในระยะยาวจะเกิดความสะดวกและประหยัดเวลา ในทุกๆ ด้าน
- เพราะ ในปัจจุบันนี้ การสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีความทันสมัย และได้รับการยอมรับทั่วไป มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย
- เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถือหุ้นแต่ต้องเลือกระบบ และเทคโนโลยีที่จะรองรับความรู้ ความเข้าใจของผู้ถือหุ้นด้วย
- ปัจจุบันการใช้ระบบ Video Conference เป็นที่ยอมรับและมีความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งกระบวนการยุติธรรมก็ยินยอมกับระบบดังกล่าวในการใช้สืบพยานทางไกลด้วย

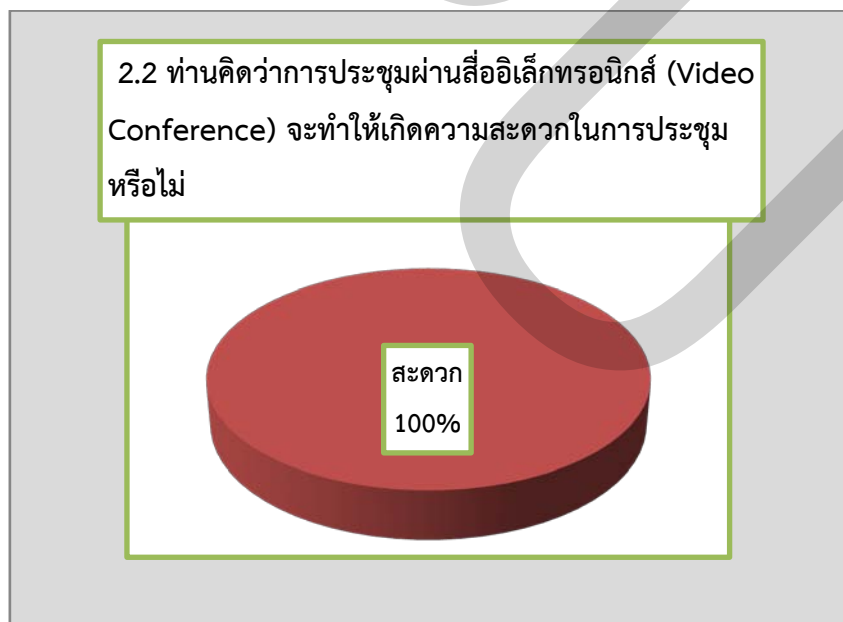
2.2 ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมหรือไม่

ตาราง 8 ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความ
 สะดวกในการประชุมหรือไม่

2.2 ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความ สะดวกในการประชุมหรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	สะดวก	150	100.0	100.0	100.0

จากตาราง พบว่า ร้อยละ 100 เห็นว่าในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะ
 ทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมผู้ถือหุ้น ร้อยละ 0 ไม่สะดวกในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ภาพ 8 ท่านคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวก
 ในการประชุมหรือไม่

2.2 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวกรในการประชุมหรือไม่

สะดวก

- ผู้ร่วมประชุมไม่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการเดินทาง มาเพื่อประชุม ไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่ที่เดียวกัน ฉะนั้น จะอยู่จังหวัดไหนก็ร่วมประชุมได้
- เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไกล เพื่อเข้าร่วมประชุม และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงสามารถประชุมพร้อมกันได้ครบทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ผู้เข้าร่วมจะอยู่ที่ใดก็สามารถเข้าร่วมประชุมได้โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ไม่ต้องเดินทางที่ใช้ระยะเวลานานๆ
- ไม่ต้องเดินทาง เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมได้มากขึ้น

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) และสื่อสิ่งพิมพ์

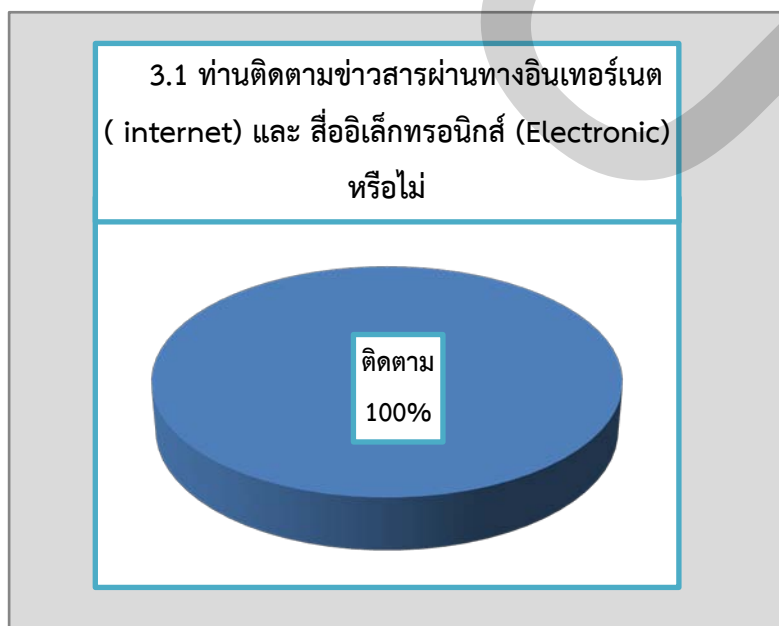
3.1 ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

ตาราง 9 ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

3.1 ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ติดตาม	150	100.0	100.0	100.0

จากตาราง พบว่า ร้อยละ 100 ผู้ตอบแบบสอบถาม ติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) ร้อยละ 0 ติดตามบ้างเป็นครั้งคราว และไม่ติดตามเลย

ภาพ 9 ท่านติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

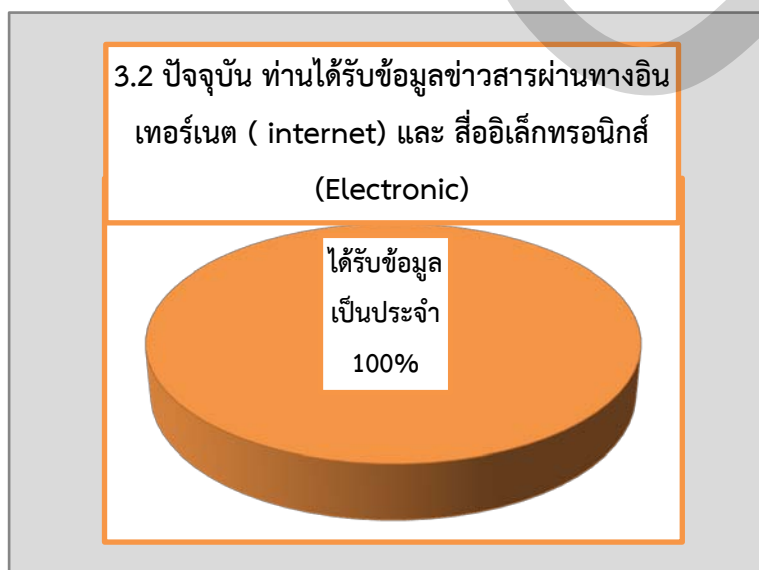
3.2 ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

ตาราง 10 ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

3.2 ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ได้รับข้อมูลเป็นประจำ	150	100.0	100.0	100.0

จากตารางพบว่า ร้อยละ 100 ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) เป็นประจำร้อยละ 0 ไม่เคยได้รับข้อมูล และ ได้รับข้อมูลเป็นครั้งคราว

ภาพ 10 ปัจจุบัน ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet)และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) หรือไม่

3.2 ความถี่ในการให้เหตุผล ในข้อความปัจจุบันท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) บ้างหรือไม่ หากท่านได้รับข้อมูล ท่านได้รับข้อมูลในเรื่องใดบ้าง

- ข่าวสารทั่วไป อาทิ เกี่ยวกับธุรกิจ เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ
- ข่าวประจำวัน ข่าวการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งด้านบันเทิง
- ข่าวสารบ้านเมือง และข้อมูล Personal data ทั้งหลาย
- ข่าวสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยที่เคยศึกษา กิจกรรมของสมาคมที่เป็นสมาชิก รวมทั้งโปรโมชั่นต่างๆ

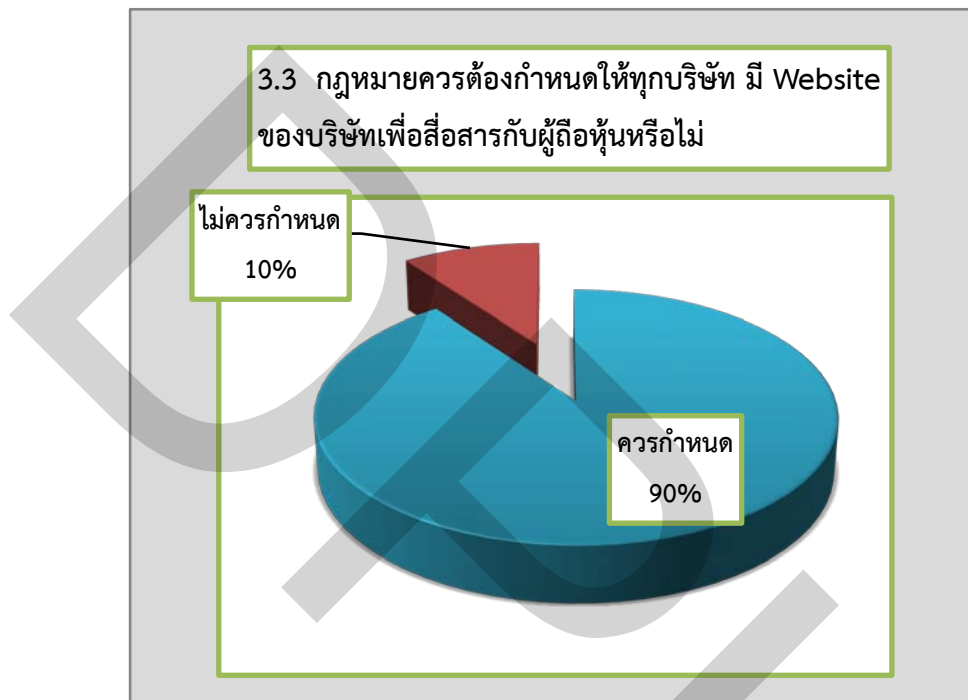
3.3 กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

ตาราง 11 กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

3.3 กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ควรกำหนด	135	90.0	90.0	90.0
	ไม่ควรกำหนด	15	10.0	10.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 90 ควรให้ทุกบริษัทมี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้น ร้อยละ 10 ไม่ควรกำหนด

ภาพ 11 กฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

3.3 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามกฎหมายควรต้องกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัท เพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

ควรกำหนด

- เพราะสะดวกและง่ายต่อการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารให้ถึงผู้ถือหุ้นอย่างรวดเร็ว ลดภาระและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางเอกสาร
- เพื่อให้ทราบข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ของบริษัทได้โดยง่าย และถูกต้อง
- ผู้ถือหุ้นอาจต้องการตรวจสอบข้อมูล และสอบถามข้อมูล

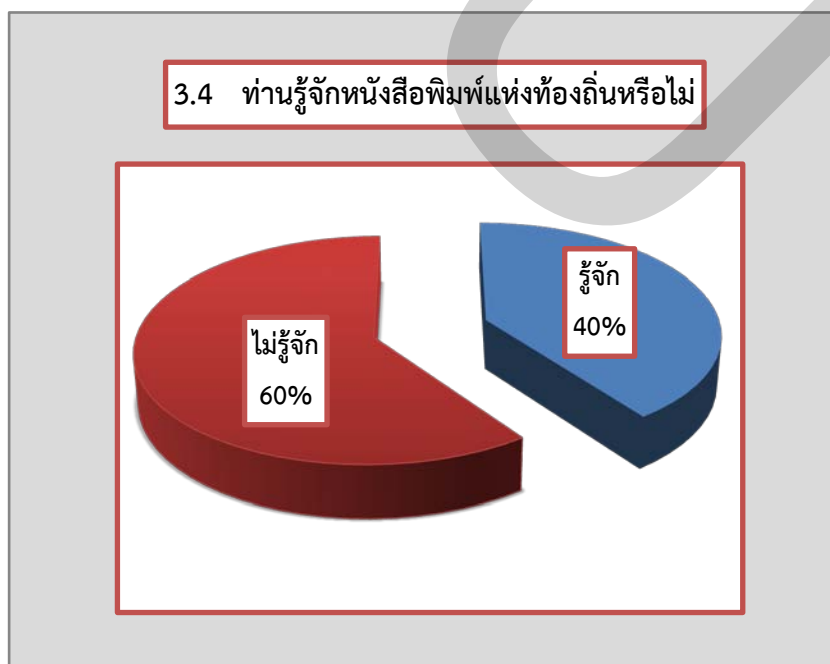
3.4 ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่

ตาราง 12 ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่

3.4 ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	รู้จัก	60	40.0	40.0	40.0
	ไม่รู้จัก	90	60.0	60.0	100.0
Total		150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 60 ไม่รู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และร้อยละ 40 รู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ภาพ 12 ท่านรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่

3.4 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามท่านรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่

รู้จัก หากรู้จักมีหนังสือพิมพ์อะไรบ้าง

- หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์หลักเมือง
- หนังสือพิมพ์ตรึงไทย หนังสือพิมพ์ประชากร
- หนังสือพิมพ์ประชาชาติ

ไม่รู้จัก

- ตามแผงหนังสือชั้นนำไม่มีวางจำหน่าย
- อยู่ในกรุงเทพไม่เคยเห็นสักเท่าไร แต่ถ้าต่างจังหวัด เห็นผ่านๆ ตา

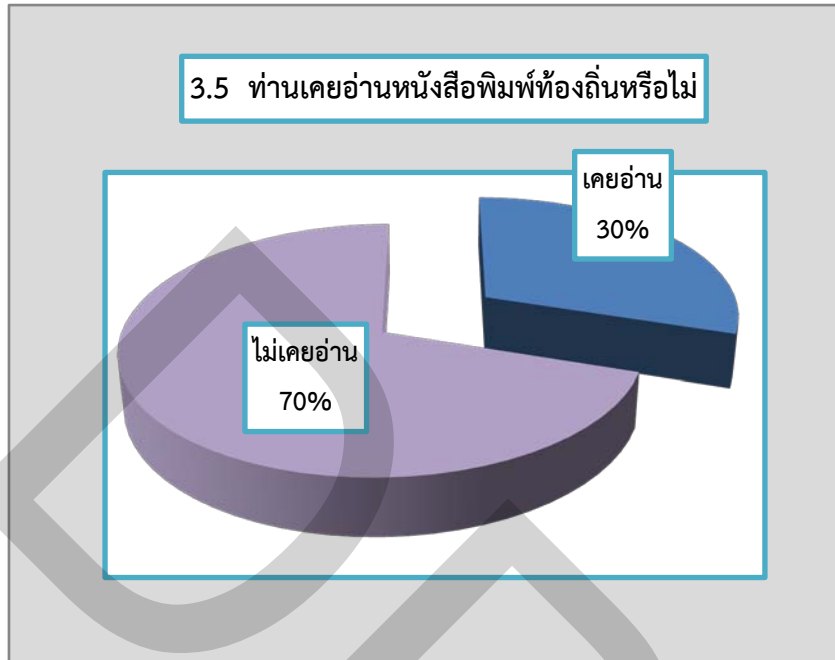
3.5 ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

ตาราง 13 ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

3.5 ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เคยอ่าน	45	30.0	30.0	30.0
	ไม่เคยอ่าน	105	70.0	70.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 70 ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และ ร้อยละ 30 เคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ภาพ 13 ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

3.5 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถาม ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่ หากเคยอ่าน มีความน่าสนใจตรงไหน แลคอลัมน์ใดที่อ่าน

เคยอ่าน

- น่าสนใจในเรื่องข่าวสารเกี่ยวกับคดีความ การเอง บทความเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์
- น่าสนใจเพราะ เนื้อหาจะเฉพาะเจาะจงในแต่ละชุมชน ท้องถิ่นแต่ละที่จะมีเอกลักษณ์ในการนำเสนอที่แตกต่างกันไป

ไม่เคยอ่าน

- เพราะหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ ดูน่าเชื่อถือและน่าสนใจที่จะอ่านมากกว่า
- เนื่องจากว่าหาซื้อยาก และไม่ค่อยเห็น
- ไม่เคยอ่านเลย

4. ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุมและการเชิญประชุม

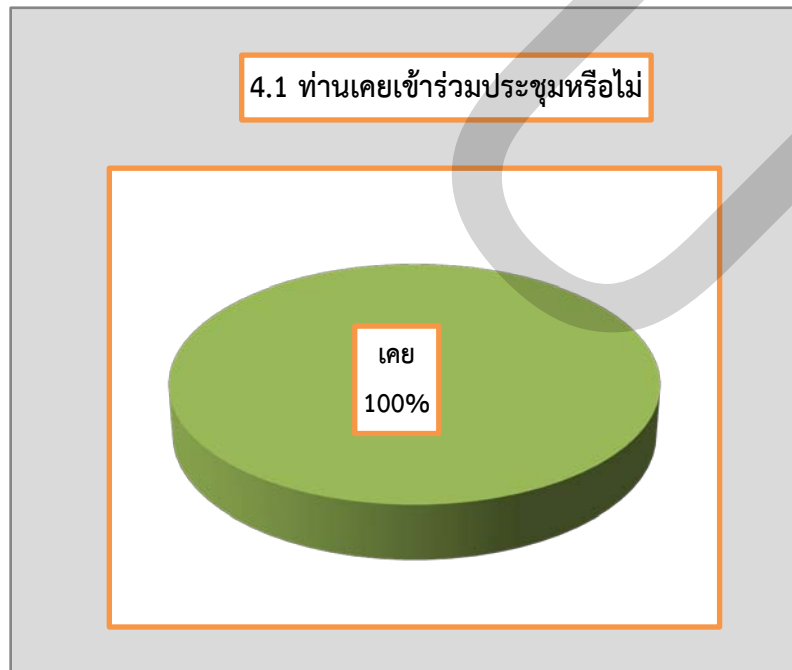
4.1 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือไม่

ตาราง 14 ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุมและการเชิญประชุม

4.1 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เคย	150	100.0	100.0	100.0

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 เคยเข้าร่วมประชุม และร้อยละ 0 ไม่เคยเข้าร่วมประชุม

ภาพ 14 ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ประชุมและการเชิญประชุม

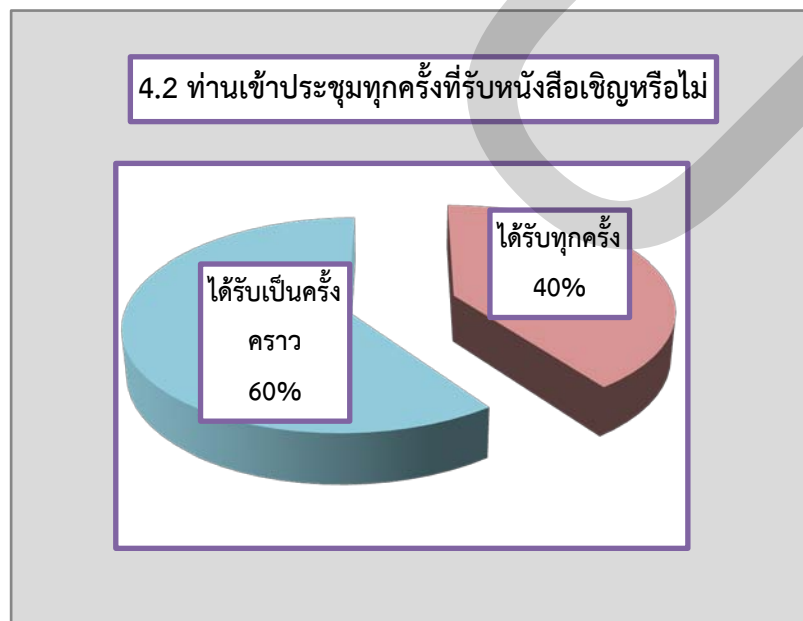
4.2 ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่

ตาราง 15 ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่

4.2 ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ได้รับทุกครั้ง	60	40.0	40.0	40.0
	ได้รับเป็นครั้งคราว	90	60.0	60.0	100.0
Total		150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 60 ได้รับหนังสือเชิญประชุม ร้อยละ 40 ได้รับทุกครั้ง ส่วน ร้อยละ 0 ไม่ได้รับหนังสือเชิญประชุมเลย

ภาพ 15 ท่านเข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญหรือไม่

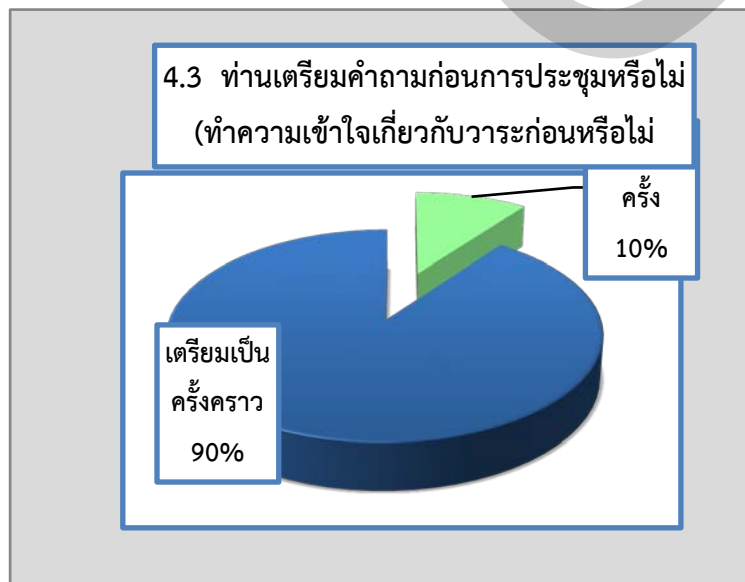
4.3 ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่)

ตารางที่ 16 ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่)

4.3 ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่)		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เตรียมทุกครั้ง	15	10.0	10.0	10.0
	เตรียมเป็นครั้งคราว	135	90.0	90.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 90 เตรียมคำถามก่อนประชุม หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระการประชุมก่อนเสมอ ร้อยละ 10 เตรียมเป็นครั้งคราว ส่วน ร้อยละ 0 ไม่เคยเตรียมเลย

ภาพ 16 ท่านเตรียมคำถามก่อนการประชุมหรือไม่ (ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระก่อนหรือไม่)

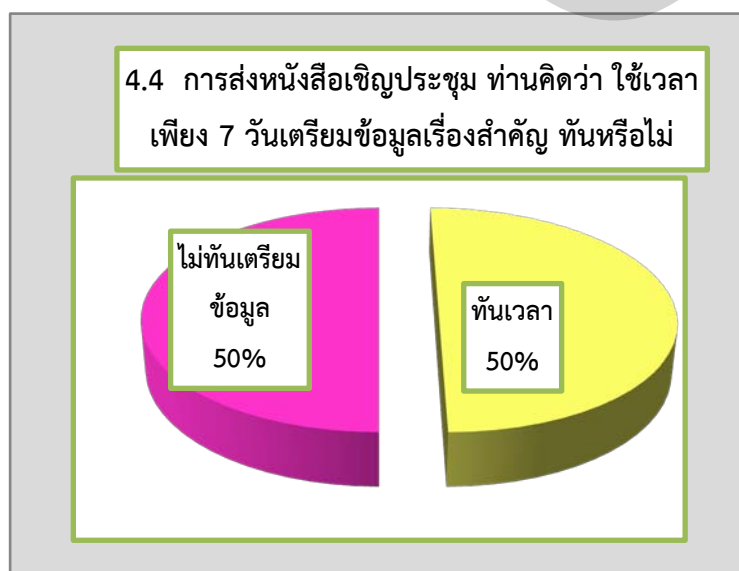
4.4 การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่

ตาราง 17 การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่

4.4 การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ทันเวลา	75	50.0	50.0	50.0
	ไม่ทันเตรียมข้อมูล	75	50.0	50.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 50 คิดว่าการส่งหนังสือเชิญประชุม ใช้เวลาเพียง 7 วันทันเวลา สำหรับข้อมูลเรื่องสำคัญ และเตรียมข้อมูลไม่ทัน เท่ากัน

ภาพ 17 การส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่

4.4 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถาม เรื่องการส่งหนังสือเชิญประชุม ท่านคิดว่า ใช้เวลาเพียง 7 วันเตรียมข้อมูลเรื่องสำคัญ ทันหรือไม่เพราะเหตุใด หากไม่ทันควรใช้เวลา กี่วัน เหตุผล

ไม่ทันเตรียมข้อมูล

- เนื่องจากในการเตรียมข้อมูลสำคัญที่มีจำนวนมาก ควรใช้เวลาในการเตรียมการไม่น้อยกว่า 15 วัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน
- หากวาระเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ ต้องชี้แจง หรือต้องตอบคำถาม การเตรียมเอกสารเพียง 7 วัน คงไม่เพียงพอกับการเตรียมข้อมูล ควรจะประมาณ 7 สัปดาห์ หรือ 14 วัน
- เพราะหนังสือเชิญประชุมมีวาระต่างๆ มากมายที่จะต้องแจ้งไปยังผู้ถือหุ้น ควรใช้เวลา อย่างน้อย 15 วัน

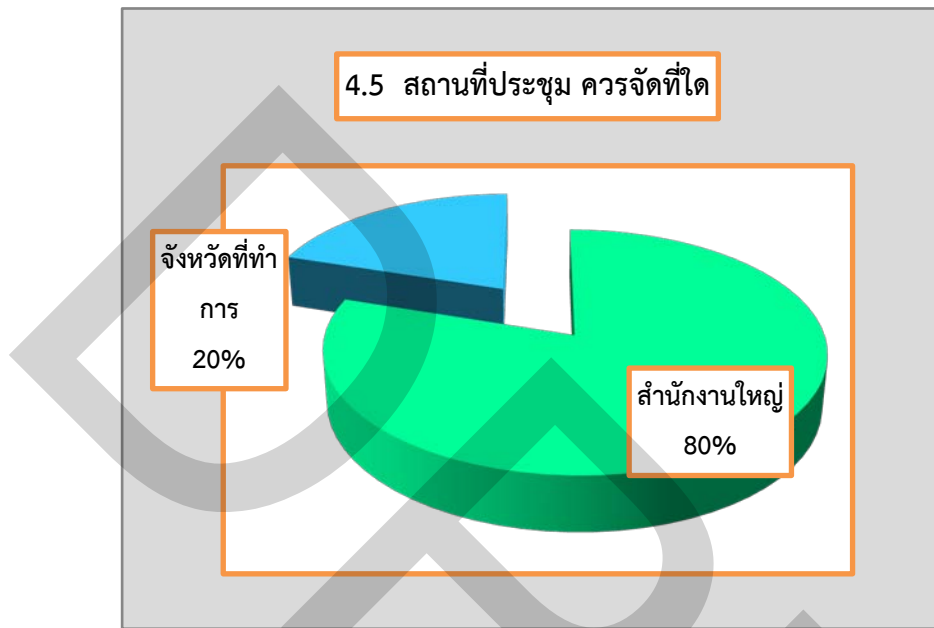
4.5 สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด

ตาราง 18 สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด

4.5 สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	สำนักงานใหญ่	120	80.0	80.0	80.0
	จังหวัดที่ทำการ	30	20.0	20.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 80 สถานที่ประชุม ควรจัดที่สำนักงานใหญ่ ร้อยละ 20 ควรจัดที่ ส่วนจังหวัดที่ทำการ และร้อยละ 0 ควรจัดใกล้เคียงที่ทำการ

ภาพ 18 สถานที่ประชุม ควรจัดที่ใด

4.5 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อความถามสถานที่ประชุมควรจัดที่ใด เพราะเหตุใด

สำนักงานใหญ่

- เพราะสถานที่น่าจะมีความเหมาะสม และมีความพร้อมในการจัดประชุม
- เพราะเป็นสถานที่ ที่ผู้ถือหุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดีอยู่แล้ว แต่ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย
- เป็นสถานที่ ที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านทราบกันดีอยู่แล้ว เพื่อการบริหารเวลาในการเดินทาง

จังหวัดทำการ

- เพราะ วาระการประชุม น่าจะเกี่ยวกับที่ทำการนั้นๆ บุคลากรและเอกสารจะสามารถเตรียม ได้สะดวกกว่าการเดินทางไปที่อื่นๆ

4.6 ท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ท่านไม่ได้ทำงาน

ตาราง 19 ท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ท่านไม่ได้ทำงาน

4.6 ท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ท่านไม่ได้ทำงาน		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ไม่สะดวก	150	100.0	100.0	100.0

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 ไม่สะดวก ณ.สถานที่ ที่ไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ท่านไม่ได้ทำงาน ส่วน สะดวก ร้อยละ 0

ภาพ 19 ท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ. สถานที่ ที่ท่านไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ท่านไม่ได้ทำงาน

4.6 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อความท่านสะดวกหรือไม่ที่จะประชุม ณ.สถานที่ที่ท่านไม่ทำงาน หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน เพราะเหตุใด

ไม่สะดวก

- เพราะต้องใช้เวลาในการเดินทาง รวมถึงมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- เพราะต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- เพราะไม่สะดวกในเรื่องของการเดินทาง ข้อมูล และเอกสารในการประชุม
- ติดงานและไม่สามารถมาประชุมได้
- ปัญหาทางด้านการเดินทางที่ไม่สะดวก

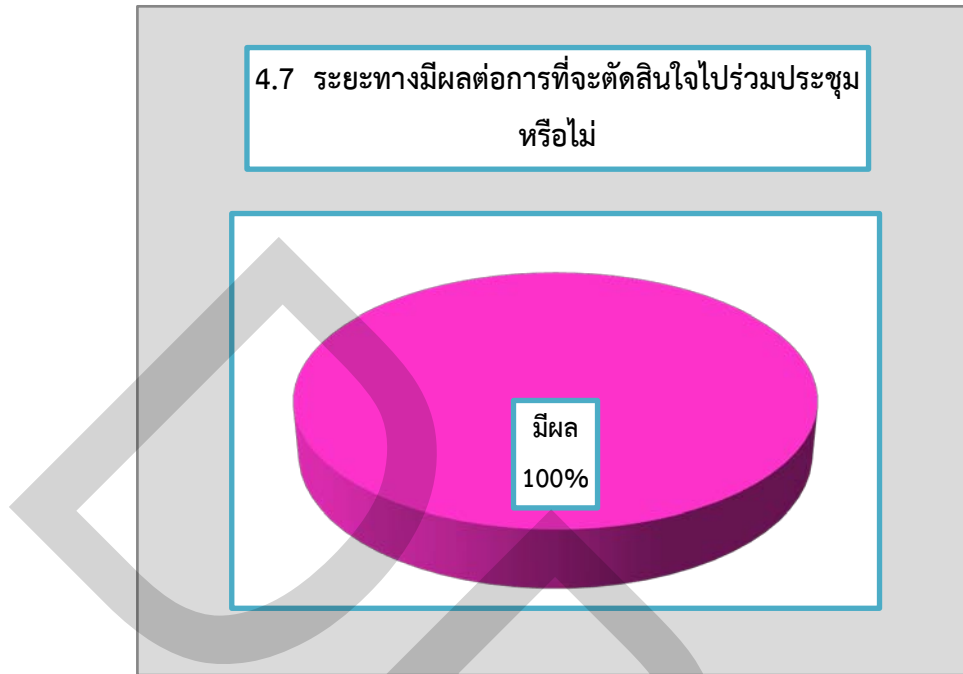
4.7 ระยะเวลาที่มีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่

ตาราง 20 ระยะเวลาที่มีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่

4.7 ระยะเวลาที่มีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	มีผล	150	100.0	100.0	100.0

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 ระยะเวลาที่มีผลต่อการที่จะตัดสินใจไม่ร่วมประชุม

ภาพ 20 ระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่

4.7 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อความระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไปร่วมประชุมหรือไม่
เพราะเหตุใด

มีผล

- เพราะที่ประชุมอยู่ไกลทำให้เดินทางลำบากและใช้เวลานาน
- หากต้องใช้เวลาเดินทางที่นาน และระยะทางที่ไกล อาจตัดสินใจไม่เข้าร่วมประชุมได้
- หากเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญมาก ระยะทางที่ไกลย่อมทำให้ ผู้ถือหุ้นไม่เข้าร่วมประชุมได้

5. ความเข้าใจเกี่ยวกับวาระการประชุม

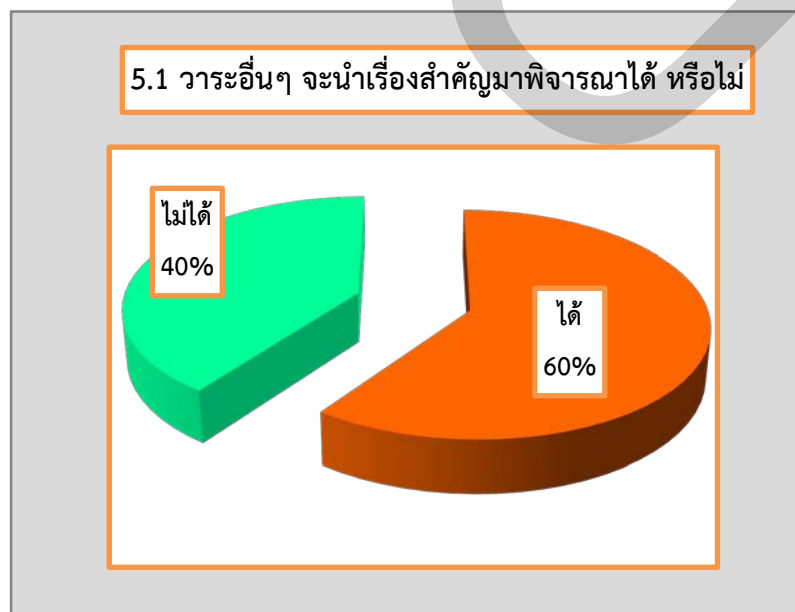
5.1 วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่

ตาราง 21 วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่

5.1 วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ได้	90	60.0	60.0	60.0
	ไม่ได้	60	40.0	40.0	100.0
Total		150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 60 เห็นว่าวาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ ส่วนร้อยละ 40 เห็นว่าวาระอื่นๆ ไม่สามารถนำเรื่องสำคัญมาพิจารณา

ภาพ 21 วาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ หรือไม่

5.1 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามวาระอื่นๆ สามารถนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้หรือไม่
เพราะเหตุใด

ได้

- เพื่อให้ที่ประชุมรับรู้ปัญหา แต่ไม่ควรมีการลงมติ

ไม่ได้

- ต้องมีการแจ้งวาระการประชุมแก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง โดยเฉพาะในเรื่องสำคัญ
- เพราะหากพิจารณาเรื่องใดควรกำหนดวาระการประชุมให้ชัดเจน เพื่อการเตรียมการข้อมูล
ได้ถูกต้องและครบถ้วนในการพิจารณา
- เพราะอาจจะกระทบต่อผู้ที่ไม่ได้มาเข้าร่วมประชุมในวันดังกล่าว ซึ่งไม่ทราบว่ามีเรื่องสำคัญ
ในวาระอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร
- วาระอื่นๆ ควรเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญเป็นเพียงการแจ้งข่าวสารธรรมดาเท่านั้น

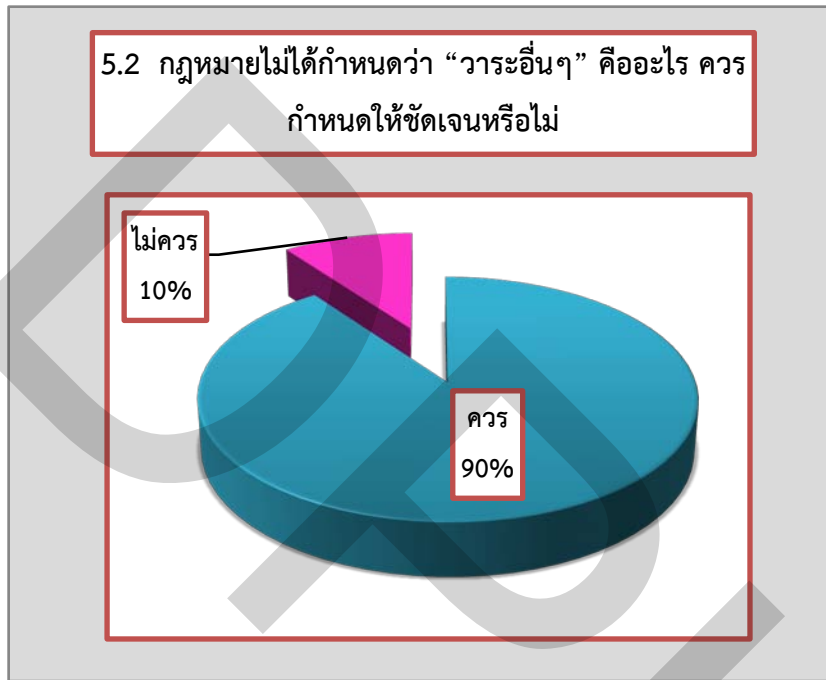
5.2 กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่

ตาราง 22 กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่

5.2 กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ควร	135	90.0	90.0	90.0
	ไม่ควร	15	10.0	10.0	100.0
	Total	150	100.0	100.0	

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 90 คิดว่า วาระอื่นๆ ควรกำหนดให้ชัดเจน ส่วน ร้อยละ 10 วาระอื่นๆ ไม่ควรกำหนดให้ชัดเจน

ภาพ 22 กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่

5.2 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถาม กฎหมายไม่ได้กำหนดว่า “วาระอื่นๆ” คืออะไร ควรกำหนดให้ชัดเจนหรือไม่ เพราะเหตุใด

ควร

- เพื่อที่จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับ วาระอื่นๆ ที่ตนมาเข้าร่วมประชุม
- เพราะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า วาระอื่น ควรมีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง โดยการวางรูปแบบให้ชัดเจนและแน่นอน
- เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดวาระการประชุม
- เพื่อความชัดเจนแน่นอน ป้องกันการสับสน

ไม่ควร

- เพราะวาระอื่นๆ อาจเป็นเรื่องกะทันหัน แต่ไม่สำคัญซึ่งสามารถแทรกใส่ในการประชุมได้ หากกำหนดชัดเจนอาจเป็นการบังคับให้ไม่สามารถเพิ่มหัวข้อย่อยเข้าไปได้

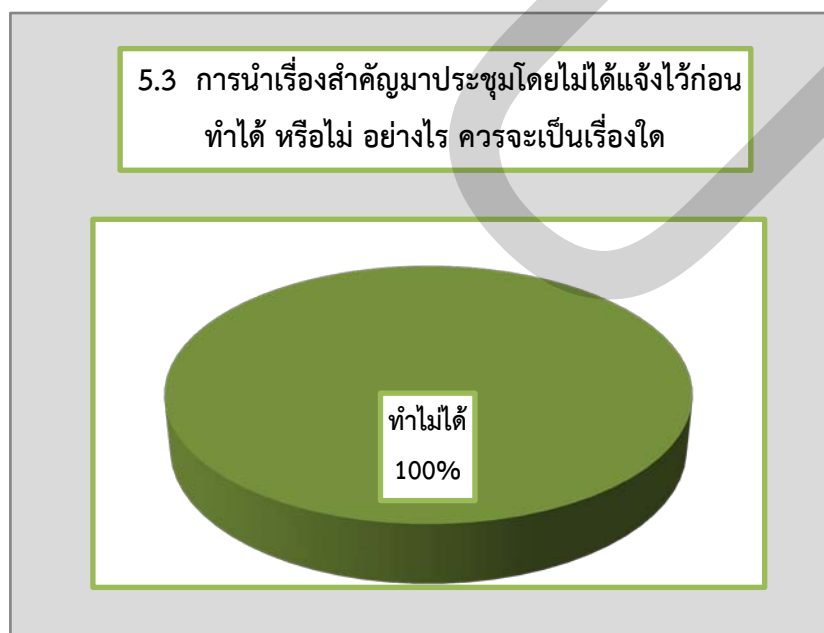
5.3 การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด

ตาราง 23 การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด

5.3 การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ทำไม่ได้	150	100.0	100.0	100.0

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 เห็นว่าการนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำไม่ได้ และ ร้อยละ 0 เห็นว่าทำได้

ภาพ 23 การนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใด

5.3 ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามการนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้งไว้ก่อนทำได้ หรือไม่ อย่างไร ควรจะเป็นเรื่องใดเพราะเหตุใด

ทำไม่ได้

- หากเป็นวาระสำคัญผู้ร่วมประชุมควรมีเวลาเตรียมตัวก่อนที่จะมาร่วมประชุม เพื่อจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เรื่องไม่ได้แจ้งไป แต่ประชุมได้ ควรจะเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องอย่างแท้จริงกับวาระ ที่ทำการแจ้งผู้ร่วมการประชุม
- เพราะ จะไม่สามารถเตรียมข้อมูล หรือรายละเอียดต่างของปัญหาที่ต้องการพิจารณาได้ครบถ้วน
- เพราะผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมในวันดังกล่าว อาจกระทบต่อสิทธิในการพิจารณาเรื่องสำคัญไป
- หากเป็นสำคัญ ผู้เข้าร่วมประชุมควรมีเวลาในการเตรียมข้อมูล และเตรียมตัวสำหรับเรื่องนั้นๆ จึงไม่ควรนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่ได้แจ้ง

บทที่ 5

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมและวิธีเรียกประชุมมาตรา 1172 ทั้งจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ สัมภาษณ์แนวคิดของนักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้องกับการประชุม ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยแจกแบบสอบถามกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประชุม นำผลที่ได้มาศึกษา และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เช่นอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอินเดีย โดยนำทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ละประเด็นดังนี้

5.1 ปัญหาที่หนึ่ง ในเรื่องของการวิเคราะห์ถึงสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และการใช้วิธีการประชุมระยะไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีประเด็น ที่นำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

5.1.1 ประเด็นที่หนึ่งในเรื่องปัญหาการวิเคราะห์สถานะของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ว่ามีผลเป็นกฎหมายหรือไม่

ในประเด็นเรื่องรับรองสถานะของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือคำสั่งคณะปฏิวัติ หรือจะใช้คำเรียกอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตามที่มาจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ¹ ว่าเป็นกฎหมายและใช้บังคับได้หรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาจากองค์การตุลาการของไทย ให้การรับรองต่อสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยพิจารณาว่าเมื่อคณะปฏิวัติกระทำการยึดอำนาจการปกครองได้เป็นผลสำเร็จ ย่อมมีอำนาจที่จะตราคำสั่งอันเป็นกฎหมายออกบังคับใช้ได้เช่นเดียวกับกฎหมายที่ตราขึ้นในยามปกติ พิจารณาประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 1153-

---

¹อาจมีคำเรียกชื่อคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ในหลายคำเรียกเช่น คณะปฏิวัติ คณะรัฐประหาร คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ก็ให้หมายความถึงคณะผู้ทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยวิถีทางนอกรอบ และกระบวนการแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น

1154/2495 ซึ่งได้รับรองว่าการปฏิวัติเพื่อล้มล้างรัฐบาลนั้นหากกระทำสำเร็จก็ให้ถือว่าเป็นผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 45 / 2496² “...ข้อเท็จจริงได้ความว่าใน พ.ศ. 2490 คณะรัฐประหารได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศได้เป็นผลสำเร็จ การบริหารประเทศชาติในลักษณะเช่นนี้ คณะรัฐประหารย่อมมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิกและออกกฎหมายตามระบบแห่งการปฏิวัติเพื่อบริหารประเทศชาติต่อไป มิฉะนั้นประเทศชาติจะตั้งด้วยความสงบไม่ได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 จึงเป็นกฎหมายอันสมบูรณ์.....”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1662 / 2505 “.....ศาลฎีกาเห็นว่าเมื่อ พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าปฏิวัติย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชนก็ต้องถือเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกมาด้วยความแนะนำหรือความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสถาบันนิติบัญญัติของประเทศก็ตาม ดั่งนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 45 / 2496 ฉะนั้นคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21 (บุคคลอันธพาล) ซึ่งประกาศคำสั่งของหัวหน้าปฏิวัติบังคับแก่ประชาชนดังกล่าวข้างต้นเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการปกครองนั้นด้วย...”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ได้รับรองประกาศของคณะปฏิวัติไว้ในมาตรา 29 บัญญัติว่า “บรรดาการกระทำประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือการกระทำประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ได้กระทำประกาศหรือสั่งก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ทั้งนี้ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไม่ว่าจะกระทำด้วยประการใดหรือเป็นรูปใด และไม่ว่าจะกระทำประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหารหรือในทางตุลาการให้ถือว่าการกระทำประกาศหรือคำสั่งตลอดจนการกระทำของผู้ปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นเป็นการกระทำประกาศหรือชอบด้วยกฎหมาย ”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1234 / 2523 “.....แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออก

²สิทธิกร ศักดิ์แสง,สถานะทางกฎหมายของประกาศคณะปฏิวัติเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์หรือไม่

ประกาศใช้แล้วก็ตาม แต่ก็หาได้มีกฎหมายยกเลิกประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไม่ประกาศหรือคำสั่งนั้นยังคงเป็นกฎหมายใช้บังคับอยู่.....”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6411/2534 เมื่อคณะปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินได้สำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมมีอำนาจออกประกาศหรือคำสั่งอันถือเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ประชาชนได้ ประกาศของคณะปฏิวัติ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515 มิใช่คำสั่งที่มีผลให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญา แต่เป็นเรื่องของการให้ถอนสัญชาติไทยของบุคคลบางจำพวก แม้จะย้อนหลังกระทบถึงสิทธิของจำเลยหรือประชาชนก็มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้ยอมรับประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ขอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 36 บัญญัติไว้ดังนี้ “บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ได้ประกาศหรือสั่ง ในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ไม่ว่าจะเป็นในรูปใดและไม่่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับทางนิติบัญญัติ ในทางบริหารหรือในทางตุลาการ ให้มีผลใช้บังคับต่อและให้ถือว่าประกาศหรือคำสั่งตลอดจนการปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นไม่ว่าการปฏิบัติตามประกาศหรือคำสั่งนั้นจะกระทำก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้”

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 ในประเด็นต้องวินิจฉัยข้อ 12 ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ใช้บังคับกับการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ย้อนหลังได้ เพราะถือว่าประกาศดังกล่าวเป็นกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ฉบับปัจจุบัน) ได้ยอมรับหลักการกระทำของคณะปฏิวัติชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ดังนี้ “มาตรา 309 บรรดาการใดๆที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวัน

ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้”

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องสถานะของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นกฎหมายหรือไม่ พิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาในหลายๆ ฉบับข้างต้น หรือจากรัฐธรรมนูญในฉบับต่างๆ ได้ยอมรับว่าประกาศ หรือกฎหมายต่างๆ ที่ออกโดยคณะปฏิวัติหรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีสถานะเป็นกฎหมายมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิกและออกกฎหมายเพื่อใช้บริหารประเทศชาติได้

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่าร้อยละ 70 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม มีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือว่าเป็นกฎหมายอยู่ในระดับมาก และ ร้อยละ 30 มีความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถือว่าเป็นกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการตอบข้อคำถาม ได้ประมวลเหตุผลที่แตกต่างกันดังนี้

- ประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย เพราะกฎหมายต้องมีสภาพบังคับและต้องมีบทลงโทษ แต่ประกาศ คสช. เป็นการประกาศ เพื่อแจ้งให้ทราบ เป็นการขอความร่วมมือ จึงไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย(เป็นความเห็นที่ไม่เห็นด้วยว่าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติไม่ถือเป็นกฎหมาย)
- ประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เห็นว่ายังไม่เข้าถึงบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีความสนใจในประกาศเรื่องนั้นๆ หรือทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ นอกจากนั้น แม้จะมีศักดิ์เทียบเท่ากฎหมาย แต่เมื่อเป็นประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คนจึงยังไม่ค่อยให้ความสนใจ (ผู้ให้ความเห็นนี้อาจเนื่องจากข้อความในประกาศอยู่แยกจากกฎหมายหลักทำให้ประชาชนไม่อาจทราบข้อความในกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายที่มีอยู่ก็เป็นได้)
- สถานะของประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อาจเป็นกฎหมาย หากประกาศนั้นมีลักษณะเป็นกฎหมายใหม่ คือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่เดิม ควรสร้างกลไกคู่ขนานกับกฎหมายเดิม

- หากประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีผลเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่มีอยู่เดิม ก็จะมีสถานะเป็นกฎหมายได้ แต่หากเป็นประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เกี่ยวกับการแต่งตั้งบุคคลถือว่าเป็นคำสั่งทางบริหาร ส่วนเหตุผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ให้เหตุผลโดยสรุปดังนี้
  - ประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ แม้มีสภาพเป็นกฎหมาย แต่ถือว่าจะไม่เป็นที่ยุติยังมีการเปลี่ยนแปลงได้ เกิดจากความต้องการ และความจำเป็นในช่วงเวลานั้นๆ ยังไม่ควรนำมาแก้ไขปรับปรุงในกฎหมายหลัก
  - ประกาศคณะปฏิวัติถือเป็นกฎหมาย แก้ไขกฎหมายได้ แม้มีอยู่เป็นจำนวนมาก ประกาศมาเป็นเวลานาน แต่ถือว่าจะยังมีสภาพอยู่บังคับใช้ได้อยู่
  - เห็นว่าถึงแม้ประกาศคณะปฏิวัติจะมีเนื้อหาที่ออกมาเพิ่มเติมหรือแก้ไขกฎหมายหลัก แต่ก็ไม่ใช่จำเป็นต้องไปแก้ไขกฎหมายหลักแต่อย่างใด เป็นเรื่องเพียงทำสารบัญญัติให้เห็นเท่านั้นพอ
  - ประกาศคณะปฏิวัติ หรือประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เก่าๆ ยังใช้ได้ยังมีเป็นจำนวนมากและยังมีผลใช้บังคับ ควรเอามาแก้ไขให้ตรงกับกฎหมาย
  - เห็นว่าแม้ประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีสถานะภาพเป็นกฎหมาย แต่ควรนำมาแก้ไขในพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกัน
  - เห็นว่าประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ถือเป็นกฎหมายหากจะนำมาแก้ไขในกฎหมายหลักเห็นว่าควรทำโดยต้องจำแนกเป็นเรื่องๆ ดูตามจำเป็น เร่งด่วน หรือที่เป็นประโยชน์แก่สังคมจึงควรนำมาแก้ไข

5.1.2 ประเด็นที่สอง ปัญหาในเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในเรื่องของวิธีการประชุม เดิมทีการประชุมผู้ถือหุ้น กรรมการต้องเข้าร่วมในการประชุมด้วย จะนำวิธีการที่ทันสมัย เช่น ใช้วิธีประชุมทางโทรศัพท์ ประชุมผ่านทางจอภาพ หรือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ใดๆ ไม่ได้เลย กฎหมายไม่ได้รองรับวิธีการประชุมรูปแบบเหล่านี้ พิจารณาโดยนำคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 3362/2532 รวมถึงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา (เรื่องเสรีจที่

75/2536) เห็นว่า มติเวียนโดยไม่ได้จัดประชุมคณะกรรมการไม่อาจรับจดทะเบียนได้เนื่องจากส่งผลให้เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีความเห็นว่า บริษัทไม่สามารถกำหนดข้อบังคับให้มติกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดประชุมคณะกรรมการบริษัทได้ นำมาเทียบเคียงกับปัญหาที่ตั้งไว้ได้ว่าการประชุมหากกฎหมายไม่ได้รองรับวิธีการไว้จะดำเนินการเป็นอย่างอื่น โดยระบุไว้ในข้อบังคับให้ผิดจากกฎหมาย ย่อมใช้บังคับไม่ได้ ดังนั้นการที่บริษัทจะใช้วิธีการดำเนินการประชุมที่สะดวกและทันสมัย เช่น ใช้การประชุมทางโทรศัพท์ หรือการประชุมผ่านจอภาพ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไม่อาจทำได้

ต่อมาคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้บัญญัติกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องวิธีการประชุมไว้ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557 เรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้อำนาจบริษัทสามารถปรึกษาหารือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้ มีเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายดังนี้ “โดยที่เทคโนโลยีปัจจุบันทำให้ผู้ร่วมประชุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรึกษาหารือกันผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกแม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันทั้งยังเป็นการประหยัดต้นทุนและระยะเวลาในการจัดการประชุมและการเดินทางไปร่วมประชุมด้วยและปัจจุบันมีการใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจกันอย่างแพร่หลายแต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เปิดช่องให้ดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายสมควรมีกฎหมายกลางเพื่อกำหนดให้การประชุมบางอย่างที่กฎหมายต่างๆบัญญัติให้ต้องประชุมสามารถกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย” แต่กฎหมายได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไม่ให้นำมาใช้ในการประชุมบางอย่าง ดังนี้

- 1) การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาและรัฐสภา
- 2) การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
- 3) การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการราชการส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจองค์การมหาชนและหน่วยงานอื่นของรัฐ
- 4) การประชุมอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

นอกจากจะกำหนดวิธีการประชุมไว้ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557แล้วยังมีกำหนดมาตรฐานของการประชุมไว้ในประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในเรื่องมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 กำหนดวิธีการและมาตรฐานในการประชุมเอาไว้

แต่อย่างไรก็ตามในข้อ 1 ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557บัญญัติว่า “การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกันและผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุมแม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันและสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือแม้การประชุมจะกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แต่ทุกคนที่ร่วมประชุมต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุมรวมทั้งกำหนดให้ต้องมีผู้ร่วมประชุมในที่เดียวกันอย่างน้อย 1 ใน 3 ขององค์ประชุมจึงจะสามารถประชุมโดยใช้วิธีการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

ความเห็นของกมลนิช สวัสดิ์พาณิชย์สำนักกฎหมาย สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้แสดงความเห็นในกฎหมายนํารู้อจากเดลินิวส์ ว่า³ “ในโลกยุคมิลเลนเนียม และกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเป็นกระแสนาหลักบับโลกให้แคลงถนัตดา การติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วนำไปสู่การพัฒนา ระบบเศรษฐกิจและการลงทุนของภาคธุรกิจแบบเว็ลไวด์หากบางขณะกฎหมายไม่สามารถปรับตัวตาม ได้ทันท่วงทีก็ยอมกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางไปอย่างน่าเสียดายโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการสื่อสารเมื่อวันที่ 27 มิถุนายนที่ผ่านมา คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกประกาศฉบับที่ 74/2557 โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปคือเพื่อให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับได้ตามกฎหมายโดย ข้อ 3 ตามประกาศให้อำนาจประธานในที่ประชุมสามารถกำหนดให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งนี้เว้นแต่การประชุมที่เป็นความลับตามระเบียบที่กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะก่อนประกาศฉบับ ดังที่กล่าวมีผลใช้บังคับ แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะได้บัญญัติในลักษณะที่ให้บริษัท

³ <http://www.dailynews.co.th/article/255113> 20 เมษายน 2559

จำกัดสามารถตราข้อบังคับ ของบริษัทให้มีความแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายได้ ก็ตามหรือ
 ในกรณีของบริษัทมหาชนจำกัด พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัดได้กำหนดหลักเกณฑ์ ในเรื่องการ
 ประชุมของกรรมการบริษัทไว้ว่าการประชุมของคณะกรรมการต้องกระทำในท้องที่เดียวกันแต่กรม
 พัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ ได้วางแนวปฏิบัติของกระทรวงพาณิชย์ว่าการประชุมกรรมการ
 ของบริษัทจำกัด หรือในกรณีของบริษัทมหาชนจำกัด ตัวกรรมการจะต้องเข้าประชุมเองและไม
 สามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ จึงสร้างความลำบากในการดำเนินการทางธุรกิจ ให้แก่
 ภาคเอกชนซึ่งในต่างประเทศ การประชุมกรรมการหรือแม้แต่การประชุมผู้ถือหุ้นบริษัทส่วนใหญ่จะ
 เลือกลงใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจ
 ของภาคเอกชนมีความคล่องตัวรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งมี
 ส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศได้หากมองในแง่ของการปฏิบัติประกาศคณะกรรมการ
 ความสงบแห่งชาติฉบับนี้ก็ยังคงไม่สามารถแก้ปัญหาในการดำเนินการจัดประชุมในลักษณะนี้ได้อย่าง
 เป็นรูปธรรมนักเนื่องจากประกาศฉบับดังกล่าวกำหนดเงื่อนไขว่าผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสาม
 ขององค์ประชุมจะต้องอยู่ในที่แห่งเดียวกันและผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักร ดังนั้น
 หากมีกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นชาวต่างชาติ และไม่สะดวกเดินทางเข้ามาในประเทศไทยปัญหา
 ย่อมวนกลับสู่จุดเดิม

อย่างไรก็ดี เจตนารมณ์ของประกาศฉบับนี้ เพื่อมุ่งให้ภาคธุรกิจขับเคลื่อนไปได้โดยไม่สะดุด
 ตอบสนองต่อภาวะเศรษฐกิจโลกที่กำลังฟื้นฟู แม้ว่าจะยังมีเงื่อนไขที่ยังจำกัดอยู่บ้างก็ตามแต่ก็ยังเป็น
 หนึ่งในทางเลือกหนึ่ง ให้กับเอกชนที่จะช่วยแก้ปัญหาข้อติดขัด และการผ่อนคลายความเข้มงวดก็ดู
 เหมือนจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดให้กับหลาย ๆ ภาคส่วนในสังคม” ถือว่าเห็นด้วย กับการที่สามารถ
 ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำให้การประชุมเกิดความคล่องตัวขึ้น นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิด
 ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี แต่ไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักร หาก
 กรรมการคนใดคนหนึ่งอยู่ในต่างประเทศและต้องการนำวิธีการนี้มาใช้ การประชุมย่อมไม่มีผลตาม
 กฎหมาย

ดังนั้นแม้กฎหมายจะกำหนดทางออกให้มีการประชุมโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ยังคงติดปัญหาว่าผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมยังต้องอยู่ที่แห่งเดียวกัน และข้อสังเกตที่สำคัญที่เห็นสมควรนำมาพิจารณาต่อไปว่าผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งยังเห็นว่าเป็นปัญหาที่พึงต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากไม่เห็นถึงความจำเป็นใด ที่ต้องมีข้อกำหนดในลักษณะนี้ หากต้องการเปิดกว้างให้การบริหารงานของบริษัท โดยผ่านการประชุมสามารถดำเนินการได้โดยสะดวกไม่ต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน เพราะเห็นเป็นวิธีการที่ประหยัด ไม่ต้องเดินทางมาร่วมประชุม แต่กลับติดเงื่อนไขที่ว่าหากอยู่ในต่างประเทศไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้บังคับได้

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศความเห็นใน Thai Securities Laws⁴ “ในยุคสมัยดิจิทัลอย่างทุกวันนี้ อาจขาดความรู้สึกอยู่ข้างที่ยังคงเป็นข้อสงสัยว่าการประชุมคณะกรรมการสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น video conference หรือ teleconference ได้หรือไม่ในทางปฏิบัติแล้วนักกฎหมายธุรกิจคงจะทราบดีว่าเจ้าหน้าที่อาจไม่ยอมรับจดทะเบียนข้อบังคับที่มีข้อความให้สามารถประชุมคณะกรรมการได้ โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเจ้าหน้าที่มักจะอ้างอิง ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องการจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ปพพ.) และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเลขเสร็จที่ 75/2536 เรื่องการรับจดทะเบียนข้อบังคับและการควบบริษัทตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 (พระราชบัญญัติ บริษัทมหาชน) ซึ่งกล่าวถึงการประชุมคณะกรรมการว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวและต้องกระทำกิจการด้วยตัวเองจะมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำแทนตนในฐานะกรรมการไม่ได้ซึ่งเป็นการชี้ชัดว่าห้ามการมอบฉันทะให้บุคคลอื่นเข้าประชุมกรรมการหรือห้ามการทำมติเวียนโดยไม่มีการจัดประชุมคณะกรรมการ

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยโดยผู้เขียนเข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ได้ตีความบทบัญญัติการประชุมคณะกรรมการตามมาตรา 1160 ของ ปพพ. และมาตรา 80 ของ พรบ. บริษัทมหาชนซึ่งกล่าวถึงองค์ประชุมของคณะกรรมการ โดยมองว่าการที่กฎหมายใช้คำว่า กรรมการ “เข้าประชุม” หรือ “มาประชุม” ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

⁴<https://thaicorporatelaws.wordpress.com/2015/03/0220> เมษายน 2559

และพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน ตามลำดับนั้น หมายถึงการประชุมโดยวิธีที่กรรมการ ต้องมาประชุมร่วมกันในสถานที่เดียวกันเท่านั้น โดยมีความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาเลขเสร็จที่ 1133/2555 เรื่องการจัดประชุมโดยวิธีอื่นใด ซึ่งผู้ร่วมประชุมมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันต่อกันว่า แนวความคิดนี้ กล่าวคือถ้าไม่มีบทบัญญัติให้จัดการประชุมด้วยวิธีการทางเทคโนโลยีได้การมาประชุม ก็คือการมาประชุมร่วมกันในสถานที่เดียวกันเท่านั้น

หากบริษัทยังยืนยันที่จะจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับกรรมการที่ไม่อาจมาประชุมในสถานที่เดียวกันได้ ผลกระทบคืออะไร

หากเราพิจารณาการตีความของเจ้าหน้าที่และแนวคำพิพากษาฎีกาแล้วมีความเป็นไปได้ที่จะ ถูกพิจารณาว่ากรรมการรายนั้นไม่ถูกนับเป็นองค์ประชุม เพราะถือว่าไม่ได้มาประชุม หรือไม่ได้เข้าประชุมซึ่งหากว่าการขาดกรรมการถึงจุดที่ทำให้ขาดองค์ประชุม ก็อาจทำให้มติคณะกรรมการไม่ชอบ และไม่มีผลผูกพันบริษัทได้ ดังเช่น ฎีกาที่ 179-180/2539 หรือทำให้มติที่ประชุมผู้ถือหุ้นอันเกิดจากการเรียกประชุมโดยมติคณะกรรมการที่ไม่ครบองค์ประชุมมีเหตุให้ต้องถูกเพิกถอนได้ตามฎีกาที่ 2564/2532 แต่ฎีกาทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการวินิจฉัยกรณีการประชุมคณะกรรมการขาดองค์ประชุมแต่ไม่ได้มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่องการ ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ประกาศ คสช. ที่ 74/2557) จะออกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดย บัญญัติให้ “การประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมนอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่ บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้วผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้และให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” อย่างไรก็ตาม ก็ดีแม้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ทุกคนที่ร่วมประชุมต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มี การประชุมรวมทั้งกำหนดให้ต้องมีผู้ร่วมประชุมในที่เดียวกันอย่างน้อย 1 ใน 3 ขององค์ประชุมจะเห็น ได้ว่าประกาศนี้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหา กรณีกรรมการไปต่างประเทศ และใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้า ประชุม

ถึงแม้จะมีประกาศ คสช. ที่ 74/2557 ดังกล่าวก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกับเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบเขียนข้อบังคับที่ให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งไม่ช่วยแก้ปัญหากรณีกรรมการไปต่างประเทศและประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังนั้นทางแก้จึงอยู่ที่การมีแนววินัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประชุมด้วยเทคโนโลยีว่าจะถูกถือว่ามีไม่ได้เข้าประชุมหรือไม่และหากถือว่ามีไม่ได้เข้าประชุมจนส่งผลให้ขาดองค์ประชุม ผลของมติคณะกรรมการดังกล่าวจะผูกพันบริษัทหรือไม่หรือเพียงแต่เป็นเหตุเพิกถอนมติผู้ถือหุ้นที่เกิดจากการเรียกประชุมของมติคณะกรรมการที่ขาดองค์ประชุมดังกล่าว”

สรุปในประเด็นความเห็นให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ผลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) ที่นำมาใช้กับการประชุมผู้ถือหุ้นทั้งได้ให้เหตุผลในการตอบข้อคำถามไว้ดังนี้

- ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการเข้าร่วมประชุม ลดปัญหาเรื่ององค์ประชุมไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยในการนำระบบ Video Conference มาใช้ด้วยว่าผู้ถือหุ้นมีความเข้าใจมากแค่ไหน เพราะถือเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ยังไม่ถูกกับจริตของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุอาจยังไม่นิยมใช้
- หากการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีผลสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน รวมทั้งในระยะยาวจะเกิดความสะดวกและประหยัดเวลา ในทุกๆ ด้าน
- ในปัจจุบันนี้ การสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีความทันสมัย และได้รับการยอมรับทั่วไป มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย
- เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถือหุ้นแต่ต้องเลือกระบบ และเทคโนโลยีที่จะรองรับความรู้ ความเข้าใจของผู้ถือหุ้นด้วย
- ปัจจุบันการใช้ระบบ Video Conference เป็นที่ยอมรับและมีความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งกระบวนการยุติธรรมก็ยินยอมกับระบบดังกล่าวในการใช้สืบพยานทางไกลด้วย

ในเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หากพิจารณาเปรียบเทียบกับวิธีดังกล่าวในต่างประเทศ เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ใน Delaware General Corporation Law (DGCL) ในการประชุมประชุมสามัญ ได้นำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ มาใช้กับกระบวนการกำกับ

คู่มือกิจการของบริษัท สมาชิกสถานิติบัญญัติเดลาแวร์ ได้แก้ไขมาตรา 211 ใน DGCL ที่จะอนุญาตให้ บริษัท ใช้วิธีการ virtual-only shareholder meeting และ hybrid shareholder meeting มาใช้ได้ วิธีการ virtual-only shareholder meeting คือการการประชุมผู้ถือหุ้นที่จะจัดขึ้นโดยใช้ออนไลน์เทคโนโลยีไม่ต้องมีการประชุมพบปะตัวตนกัน (without a corresponding in-person meeting) ส่วนการประชุม “hybrid shareholder meeting” เป็นการร่วมประชุมผู้ถือหุ้นจะได้รับอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นโดยทางออนไลน์ โดยกำหนดให้การประชุมระยะไกล (remote communication) ผู้ถือหุ้นสามารถใช้อินเทอร์เน็ตหรือรูปแบบการประชุมระยะไกลได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเข้าร่วมประชุม (participate) การนำเสนอ (be deemed present) และการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี ถ้าอยู่ในเงื่อนไขทั้งสามข้อนี้สามารถใช้วิธีการประชุมระยะไกลได้

แต่อย่างไรก็ตามถ้อยคำที่ว่า “เทคโนโลยีที่นำมาใช้ต้องสามารถทำให้กรรมการทุกคนที่เข้าประชุมสามารถได้ยินซึ่งกันและกัน” (By means of which all persons participating in the meeting can hear each other) ยังคงเป็นข้อจำกัดรูปแบบของเทคโนโลยี ที่จะนำมาใช้กับการประชุมอยู่ DGCL ที่แก้ไขใหม่จึงยังไม่ยอมรับการประชุมโดยการ Chat-room หากกรรมการไม่สามารถได้ยินซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ chat-room โดยพิมพ์ข้อความทางคอมพิวเตอร์เพื่อสื่อสารโต้ตอบกัน โดยผู้ที่สนทนาไม่สามารถเห็นหน้าและได้ยินเสียงซึ่งกันและกันกล่าวคือไม่ยอมรับวิธีการประชุมที่ไม่เห็นหน้ากันหรือไม่ได้ยินซึ่งกันและกัน เป็นการประชุมผ่านการพิมพ์โต้ตอบไม่อาจนำมาใช้เป็นการประชุมได้

อีกทั้งในกฎหมายบริษัทต้นแบบ (Model Business Corporation Act: MBCA.) ได้บัญญัติยอมรับการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี คณะกรรมการสามารถอนุญาตให้กรรมการแต่ละคนสามารถเข้าร่วมประชุมหรือจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารใดๆได้ โดยกรรมการไม่จำเป็นต้องประชุมในสถานที่เดียวกันและใช้วิธีการติดต่อสื่อสารได้ทั้งการประชุมผ่านทางจอภาพ (Videoconference) และการประชุมทางโทรศัพท์ (Conference telephone call)

รัฐ ส่วนใหญ่ในอเมริกานำการประชุมทางออนไลน์มาใช้ในการประชุมผู้ถือหุ้น เพื่อให้โอกาสผู้ถือหุ้นไม่ว่าเป็นเรื่องการออกเสียงลงคะแนนในการประชุมการมีโอกาสได้เห็นและได้ยินในกระบวนเข้าการประชุมเท่าที่ทำได้ การถามคำถามและให้โอกาสทุกคนได้มีการฟังคำแถลงของผู้ถือหุ้นอื่นๆ ในประเทศอินเดีย มีการรับรองการประชุมโดยใช้ประชุมทางไกล ในการประชุม คณะกรรมการโดยผ่านทางวิดีโอตามกฎหมาย(Board Meeting through video conferencing under Companies Act)

หากพิจารณาจากประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่องความสะดวกในการประชุม พบว่า ร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการนำวิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) ทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมผู้ถือหุ้น ประกอบกับความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามคิดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference) จะทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ความเห็นเห็นว่า

- เป็นผลดี ทำให้ผู้ร่วมประชุมไม่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการเดินทาง เพื่อมาประชุม เนื่องจากไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่ ที่เดียวกัน ฉะนั้น จะอยู่จังหวัดไหนก็มีโอกาสร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้
- เห็นด้วยเพราะไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไกล เพื่อเข้าร่วมประชุม และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงสามารถประชุมพร้อมกันได้ครบทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ผู้เข้าร่วมจะอยู่ที่ใดก็สามารถเข้าร่วมประชุมได้โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ไม่ต้องเดินทางที่ใช้ระยะเวลานานๆ
- ไม่ต้องเดินทาง เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมได้มากขึ้น

ประเด็นข้อคำถามว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้ติดตามข่าวสาร และได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทวิตเตอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) พบว่าในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 100 เป็นผู้ติดตามและได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5.2 ปัญหาที่สอง ปัญหาในเรื่องการพิมพ์โฆษณา และในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา มีปัญหาที่นำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

5.2.1 ประการหนึ่ง ปัญหาในการลงพิมพ์โฆษณา

วิธีการลงพิมพ์โฆษณาการประชุม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 บัญญัติให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ต้องลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ ความหมายของหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่หมายถึง หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการจำหน่าย หรือแจกในเขตท้องที่จังหวัดที่สำนักงานแห่งใหญ่ของบริษัทนั้นตั้งอยู่ เช่นบริษัทมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรี ต้องดูว่าในเขตท้องที่จังหวัดชลบุรีนั้น มีหนังสือพิมพ์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดไหน ยี่ห้อไหน ที่วางจำหน่ายหรือแจกบ้างก็สามารถลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้นได้

หนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ มีอยู่เป็นจำนวนมาก หลายสำนักพิมพ์ กระจายอยู่ แบ่งเป็นในจังหวัดใหญ่ๆ หรือแบ่งเป็นแต่ละภูมิภาค เช่น หนังสือพิมพ์ชลบุรีโพสต์ หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ หนังสือพิมพ์โพธิ์ภาคใต้ หนังสือพิมพ์โคราชรายวัน คนอีสาน หนังสือพิมพ์นิวส์ทูเดย์ เป็นต้น เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีค่าโฆษณาที่ไม่แพงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในการนำลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ทั่วไปที่ได้รับความนิยมต่างๆ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน เป็นต้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในการลงโฆษณาสูงมาก เป็นการเพิ่มต้นทุนการดำเนินงานของบริษัท

ความเห็นของนักวิชาการในประเด็นการลงพิมพ์โฆษณา ภาสกร ชุณหอุไร เห็นว่า⁵ “วิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 น่าจะไม่ใช่หลักประกันเพียงพอว่าผู้ถือหุ้นทุกคนจะทราบการนัดประชุม เพราะการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์อาจมีการเลือกตีพิมพ์ในหนังสือที่คนไม่นิยมอ่าน” กล่าวคือไม่เห็นด้วยกับวิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมโดยลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ที่ไม่มีคนนิยมอ่าน ถือเป็นสื่อที่ไม่สามารถสื่อสารถึงผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมุ่งหวังเพียงให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการเผยแพร่ให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบการประชุม

⁵ ภาสกร ชุณหอุไร ,คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณการ พ.ศ. 2539)หน้า 545

ความเห็นของนักวิชาการ อีระ สิงห์พันธุ์ เห็นว่า⁶ “วิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 นี้ ไม่ใช่หลักประกันเพียงพอ ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนจะทราบการนัดประชุม เพราะการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นั้นอาจมีการเลือกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ที่ประชาชนไม่นิยมอ่านก็ได้ เพราะค่าตีพิมพ์อาจถูกกว่าหนังสือพิมพ์ที่ประชาชนนิยมอ่าน หรืออาจจะตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศก็ได้... และยังมีทางแก้ โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทว่า การตีพิมพ์คำบอกกล่าวต้องตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ที่ประชาชนนิยมอ่านกันอย่างแพร่หลาย”

นักวิชาการทั้งสองท่านไม่เห็นด้วยในผลของการสื่อสาร เห็นว่าผู้ถือหุ้นไม่ได้รับข้อมูลการนัดประชุม เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่ไม่ได้รับความนิยมมีผู้อ่านจำนวนน้อย ขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนี้ ซึ่งจากเท่าที่เห็นเนื้อหาในหนังสือพิมพ์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ มักเป็นเรื่องของการโฆษณา หรือประกาศการประชุมเป็นหลัก

เมื่อนำมาพิจารณาโดยอาศัยคำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ พณ 0805.04/1565 ลงวันที่ 23 กันยายน 2551 วินิจฉัยไว้ว่า หากข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ส่งคำบอกกล่าวโดยวิธีอื่นนอกจากการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แล้ว บริษัทย่อมไม่สามารถดำเนินการอื่นตามข้อบังคับของบริษัทแทนการลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมในหนังสือพิมพ์ได้ เพราะมาตรา 1175 เป็นบทบังคับ และไม่มีบทบัญญัติยกเว้นให้บริษัทกำหนด ข้อบังคับให้ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ เช่น บริษัทมีข้อบังคับว่า “ในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นนั้น ให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัท” เช่นนี้ข้อบังคับดังกล่าวย่อมใช้บังคับมิได้ เพราะขัดต่อมาตรา 1175 ที่ให้บริษัทโฆษณาคำบอกกล่าวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราว⁷

ความเห็นของนักวิชาการ ทิพย์ชนก รัตโนสธ เห็นว่า⁸ “ในปัจจุบันนี้กฎหมายได้แก้ไขใหม่ให้ต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมทั้งสองวิธี คือทั้งลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และต้องส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่

⁶อีระ สิงห์พันธุ์,คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หุ้นส่วนและบริษัท

(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2549 พิมพ์ครั้งที่ 9) หน้า 185-186.

⁷สทธร รัตนไพจิตร ,กฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัท (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2558) หน้า 395-396

⁸ทิพย์ชนก รัตโนสธ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท อ่างแล้ว หน้า 413.

มีชื่อในทะเบียนบริษัทของบริษัทก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันด้วย จะเลือกทำอย่างไรอย่างหนึ่งตามกฎหมายเดิมไม่ได้ แต่กฎหมายที่แก้ไขก็ไม่ได้กำหนดให้สามารถส่งคำบอกกล่าวผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง e-mail หรือ website ได้

ต่างจากกฎหมายบริษัทใหม่ของประเทศอังกฤษ ที่บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมอาจส่งเป็นหนังสือ ส่งเป็น e-mail หรือส่งผ่านทาง website ของบริษัทก็ได้ เพราะการส่งคำบอกกล่าวโดย e-mail หรือผ่านทาง website ของบริษัทนั้น ช่วยให้บริษัทประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการประกาศหนังสือพิมพ์หรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับอย่างของประเทศไทย

ในการประกาศผ่านทาง website นั้นกฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดว่าประกาศนั้นจะต้องระบุว่าเป็นหนังสือบอกกล่าวเรียกประชุม และต้องกำหนดสถานที่ วัน เวลาที่จะประชุม และหากเป็นบริษัทมหาชน ต้องระบุว่าการประชุมนั้นเป็นการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ประกาศนั้นจะต้องอยู่บน website ตลอดระยะเวลาตั้งแต่วันประกาศไปจนถึงวันประชุมเสร็จ”

ความเห็นของนักวิชาการท่านนี้ มีคำแนะนำที่น่าสนใจ ให้สามารถส่งคำบอกกล่าวผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้ เช่น e-mail หรือผ่านทาง website ของบริษัท และให้เหตุผลว่าเป็นสื่อที่ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการประกาศ ทางหนังสือพิมพ์ หรือโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ความเห็นของกรมพัฒนารัฐกิจการค้า จากคำชี้แจง เรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด มีความเห็นว่า⁹ “การที่ให้บริษัทจำกัดต้องนำคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นลงโฆษณาหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ทำให้เกิดปัญหาและเป็นภาระในทางปฏิบัติ กล่าวคือบริษัทในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นบริษัทในครอบครัวการบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นจึงมักจะทำกันอย่างง่าย ๆ โดยการส่งจดหมายแจ้งโทรศัพท์แจ้ง หรือส่งจดหมายนัดประชุมให้ถึงตัวผู้ถือหุ้นโดยตรงดังนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องนำคำบอกกล่าวลงโฆษณาหนังสือพิมพ์ จึงเป็นการสร้างภาระเกินความจำเป็น อีกทั้งในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปีบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัดซึ่งมีอยู่กว่า 200,000 รายต้องจัดประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปีพร้อมกันหนังสือพิมพ์มีเนื้อที่ไม่เพียงพอรองรับการลงโฆษณาคำบอกกล่าวได้ทำให้บริษัทเป็นจำนวนมาก

⁹ คำชี้แจงเรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด

เกรงว่า การประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ที่ไม่ได้ลงโฆษณาบอกกล่าวนัดเรียกประชุมผู้ถือหุ้นจะเสียไปและอาจต้องถูกดำเนินคดีอาญาที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้วยซึ่งปัญหาดังกล่าวกรมพัฒนาธุรกิจการค้า “ไม่ได้นั่งนอนใจ” แสดงให้เห็นว่าทางกรมพัฒนาธุรกิจการค้าก็เล็งเห็นถึงปัญหาทางกฎหมายที่บริษัทจำกัดจำเป็นต้องลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่และคาดว่าจะกำลังหาวิธีการแก้ปัญหาเช่นเดียวกัน

หากเปรียบเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด แต่เดิมบริษัทมีขั้นตอนในการโฆษณา ต้องประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ แต่ต่อมามีการปรับปรุงการโฆษณาโดยนำสื่อ Electronic มาใช้ มีการแจ้งผ่าน Website ของบริษัท ตัวอย่างเช่น ในบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด มีการแจ้งผ่าน Website ของบริษัทจัดการ www.scbam หรือช่องทางอื่นที่เหมาะสม เช่น NAV Center : WWW.thailandmutualfund.com หรือหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น และระบุแนวทางแก้ไข ไว้ด้วยว่า หากมีเหตุทำให้บริษัทจัดการไม่สามารถประกาศผ่าน Website ของบริษัทจัดการได้ บริษัทจัดการ อาจพิจารณาประกาศผ่านช่องทางอื่นแทน เช่น NAV center หรือหนังสือพิมพ์รายวัน หรือช่องทางอื่นใดที่เหมาะสม เป็นต้น

ในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติบริษัทจำกัด ค.ศ. 2006 ส่วนที่ 13 กล่าวถึงอำนาจของสมาชิก ในการเรียกให้กรรมการบริษัทประชุมสามัญ มาตรา 303 อนุ 6 ให้อำนาจในการเรียกประชุมสามัญ อาจเรียกประชุมโดยทางจดหมายหรือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และต้องได้รับการรับรองความถูกต้องโดยบุคคลหรือบุคคลที่ทำต้นฉบับเท่านั้น กฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดให้การเรียกประชุมสามัญจะมีการส่งเฉพาะแต่โดยจดหมาย (in hard copy form) เท่านั้น แต่ระบุทางเลือกให้กรรมการบริษัทอาจส่งในรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ (in electronic form) ก็ได้ โดยให้เป็นอำนาจของกรรมการที่จะเลือกส่งด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด เห็นว่าในประเทศอังกฤษมีการเปิดกว้างให้ส่งได้ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

อีกทั้งในมาตรา 308 ยังได้กำหนดถึงรายละเอียดวิธีการลงพิมพ์โฆษณาการประชุมสามัญ (Notice of a general meeting of a company must be given) ทำได้ 3 วิธี ดังนี้

1. ทำโดยทางจดหมาย(in hard copy form)

2. ทางอิเล็กทรอนิกส์ (in electronic form)
3. หรือโดยวิธีการประกาศผ่านทางเว็บไซต์ (website) โดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ผลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ในการใช้งานของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าปัจจุบันใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) และจากการสอบถามพบว่า

1. ร้อยละ 100 ผู้ตอบแบบสอบถาม ติดตามข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic)
2. ร้อยละ 100 ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) เป็นประจำ

ความถี่ในการให้เหตุผลในข้อคำถามว่า ปัจจุบันท่านได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) บ้างหรือไม่ หากท่านได้รับข้อมูล ท่านได้รับข้อมูลในเรื่องใดบ้าง

- ข่าวสารทั่วไป อาทิ เกี่ยวกับธุรกิจ เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ
- ข่าวประจำวัน ข่าวการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งด้านบันเทิง
- ข่าวสารบ้านเมือง และข้อมูล Personal data ทั้งหลาย
- ข่าวสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยที่เคยศึกษา กิจกรรมของสมาคมที่เป็นสมาชิก รวมทั้งโปรโมชั่นต่างๆ

การวิจัยเชิงสำรวจมีข้อคำถามว่า กฎหมายควรกำหนดให้ทุกบริษัท มี Website ของบริษัท เพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้นหรือไม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 90 ควรให้ทุกบริษัทมี Website ของบริษัทเพื่อสื่อสารกับผู้ถือหุ้น ส่วนร้อยละ 10 ไม่ควรกำหนด อีกทั้งให้เหตุผลเกี่ยวกับข้อคำถามนี้ไว้ดังนี้

- เพราะทำให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารให้ถึงผู้ถือหุ้นอย่างรวดเร็ว ลดภาระ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางเอกสาร
- เพื่อให้ทราบข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ของบริษัทได้โดยง่าย และถูกต้อง
- สะดวกกับการที่ผู้ถือหุ้นจะตรวจสอบข้อมูล และสอบถามข้อมูลของบริษัท

ถามต่ออีกว่ารู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นหรือไม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 60

ไม่รู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเลย เนื่องจากตามแผงหนังสือทั่วไปไม่มีวางจำหน่าย โดยเฉพาะใน
กรุงเทพฯไม่เคยเห็นสักเท่าไร เคยเห็นแต่ในต่างจังหวัดแต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจ ส่วนในกลุ่มที่ตอบว่า
รู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นพบว่าร้อยละ 40 รู้จักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จึงถามถึงการเข้าถึง
หนังสือพิมพ์ประเภทนี้สำหรับคนที่รู้จักว่ามีหนังสือพิมพ์อะไรบ้างที่รู้จัก เช่น หนังสือพิมพ์บ้านเมือง
หนังสือพิมพ์หลักเมืองหนังสือพิมพ์ตระกูลไทย หนังสือพิมพ์ประชากรหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ซึ่งถาม
ว่าทำไมถึงรู้จัก เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่เคยใช้บริการลงพิมพ์โฆษณาเพื่อนัดประชุม

เมื่อถามถึงการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่าเคยอ่านหรือไม่ พบว่า ร้อยละ 70 ไม่เคยอ่าน
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเลย และร้อยละ 30 เคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และถามว่าความถี่ในการให้
เหตุผลในข้อคำถาม ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่ หากเคยอ่าน มีความน่าสนใจตรงไหน
และคอลัมน์ใดที่อ่านพบว่า

กลุ่มที่เคยอ่านเห็นว่า

- น่าสนใจในเรื่องข่าวสารเกี่ยวกับคดีความ การเมืองท้องถิ่น บทความเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์
- น่าสนใจเพราะ เนื้อหาจะเฉพาะเจาะจงในแต่ละชุมชน ท้องถิ่นแต่ละที่จะมีเอกลักษณ์ในการ
นำเสนอที่แตกต่างกันไป

กลุ่มที่ไม่เคยอ่านเห็นว่า

- เพราะหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ (หนังสือพิมพ์ทั่วไป) ดูน่าเชื่อถือและน่าสนใจที่จะอ่านมากกว่า
มีความหลากหลายในข้อมูลมากกว่า
- เนื่องจากว่าหาซื้อยาก และไม่ค่อยจะเคยเห็นในแผงหนังสือตามท้องตลาด
- ไม่เคยอ่านเลย

ส่วนเหตุผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน

กฎหมาย ให้เหตุผลโดยสรุปดังนี้

- ประเด็นเรื่องควรตัดเรื่องต้องพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออกหรือไม่

การโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ทำให้ผู้ถือหุ้นรับรู้ได้ ถ้าตัดเนื้อความในกฎหมายให้ ส่ง ทางไปรษณีย์วิธีเดียวก็จะรับรู้แล้ว ปกติหนังสือเชิญประชุมมาที่บ้านเราจะได้รับทุกปีและได้รับ ตลอด แต่ที่จะไม่ได้รับเลยคือการรับรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เช่นกรณีของบริษัทที่เราถือหุ้นอยู่ ตั้งอยู่ในกรุงเทพแต่บ้านของเราอยู่ต่างจังหวัดจึงไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเลย (ไม่รู้ว่าจะได้อ่านหรือเปล่า)

เสนอให้มี web ทางบริษัท จะทำให้เข้าถึงข้อมูลของทางบริษัทได้ดีกว่า เข้าถึงง่ายกว่า เราจะ ดูได้จากทาง web

ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการประชุมทาง video conference เห็นว่าเป็นวิธีที่ดี ถ้ากำหนดเรื่อง สิทธิของผู้ถือหุ้นให้ชัดเจนจะทำให้ผู้ถือหุ้นได้ประโยชน์มากไม่มีผลเสีย เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นจะทำให้สามารถเข้าร่วมประชุมด้วยตนเองได้ เห็นด้วยในข้อคำถามนี้

ใน มาตรา 1175 ควรจะตัดเนื้อความส่วนใดหรือไม่

- การส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ เป็นวิธีการที่แน่นอนเป็นการส่งตัวต่อตัวเห็นด้วยกับวิธีการนี้ดีแน่นอน
- ส่วนการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่คงมีเจตนารมณ์ทางกฎหมาย คือ ต้องการให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนรับรู้ เพื่อป้องกันหรือกันเหนียวถ้าบางคนไม่ได้รับเอกสารทางไปรษณีย์ยังสามารถดูจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้เห็นว่าในตัวบทถ้าหากจะตัดการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออก ต้องหาอะไรมาทดแทน เช่น เอาเรื่อง การโฆษณาผ่านทาง web ของบริษัท คนสามารถดูได้ เช่น ปัจจุบันนี้มี website ของ ตลท. มีทำให้ผู้ถือหุ้นเข้ามาในหน้า web scp ก็จะช่วยได้ในกรณี ของบริษัทมหาชน ความเห็นจะทำให้ตัดเสียเลยก็ไม่เห็นด้วยแต่อยากให้มี การลง website อีกทางหนึ่งจะเป็นการสื่อสารในเรื่องการโฆษณาที่ดีอีกวิธีหนึ่ง เห็นว่าใช้คำและ/หรือ ควรเพิ่มคำว่า “หรือโฆษณาผ่านทาง web ของบริษัท”
- อยากให้มีเพิ่มวิธีการส่งด้วยจดหมาย electronic e-mail จะได้ประโยชน์มาก เพราะทุกครั้งที่มีการลงทะเบียนจะมีข้อความถามถึง e-mail ส่วนตัวว่ามีหรือไม่ ซึ่ง e-mail เท่ากับไปรษณีย์ตอบรับ คือต้องการส่งเป็นการเจาะจงให้กับผู้ถือหุ้น ซึ่งจดหมายตอบรับประสิทธิภาพดีอยู่แล้วแต่ e-mail ยังมีประสิทธิภาพไม่เท่าจดหมายตอบรับแต่เป็นวิธีหนึ่งที่เข้าถึงผู้ถือหุ้นได้สะดวก ในเชิง

ธุรกิจทุกคนต้องดู แต่ถ้าจะเลือกโดยใช้หรือ (ไปรษณีย์ตอบรับหรือ e-mail) ทางบริษัทจะเลือกส่งทาง e-mail ซึ่งมันง่ายกว่าแต่ไม่เชื่อว่าทุกคนจะดู e-mail แต่เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ โดยใช้คำว่า “หรือ” มิฉะนั้นบริษัทจะไม่เลือกทำในสิ่งที่ยากแต่มันดีในการส่งไปรษณีย์ตอบรับ แต่จะส่งทาง e-mail ซึ่งทำให้ผิดเจตนารมณ์ทางกฎหมายที่สำคัญไปเสีย

แต่ถ้าจะให้พิมพ์ที่สาธารณะไว้ในการโฆษณา หนังสือพิมพ์ทางถิ่น กับ website อยากให้ใช้คำว่า “หรือ”

ถาม : กฎหมายกำหนดให้ต้องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น อย่างน้อยหนึ่งคราว ท่านเคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่

ตอบ : ไม่เคยอ่าน หากจะอ่านก็คงด้วยเหตุผลจำเป็น เพียงเห็นวางๆ อยู่ก็เลยอ่าน โดยปกติควรใช้สื่อที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ ความจริงสมัยนี้ ใช้ line ก็ได้ ขณะนี้เวลาผมประชุมเขาจะส่ง line มา ก่อนว่าขอวันว่างเราว่าเราว่างไหม step แรก แล้ว step สอง เมื่อกำหนดวันประชุมแล้วจะส่ง line มาว่าวันไหน step สามจะมีการส่ง line มาเตือน แต่ถ้าเข้า e-mail คนสมัยรุ่นผมจะไม่ได้ดูหรอก แต่คนรุ่นใหม่ โอเค ดังนั้นควรรวมถึงสื่ออื่นที่เข้าถึงผู้รับสารได้ โดยสะดวกหรือโดยเร็ว ไม่ทราบจะต้องเป็นภาษากฎหมาย

ถาม : ตามกฎหมายกำหนดให้การประชุมต้องบอกกล่าวด้วยหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ไม่เคยอ่าน แต่เจตนาต้องการให้ผู้ถือหุ้นได้รับรู้ว่ามีการประชุมจริงเป็นการประกาศให้รู้ นอกเหนือจากจดหมายเชิญ แล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็ Block ไว้อีกชั้นหนึ่งในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นรับรู้ ความเห็นผมว่าไม่ว่าจะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ส่งด้วยจดหมายลงทะเบียนเป็นวิธีการที่เซยทั้งคู่ แต่มันเป็นเรื่องกฎหมายปิดปากเช่นจดหมายลงทะเบียนเมื่อมีคนเซ็นรับถือว่าส่งถึงแล้ว ต้องส่งภายใน 7 วัน ต้องทำทั้งสองอย่าง อย่างหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นผมเห็นว่าควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น แต่มันต้องมีหลักฐานในการประชุมว่าได้ส่งจริง

ถาม : หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นยังคงต้องมีการประกาศหรือไม่

ตอบ : หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีทุกที่ แต่สื่อเดี๋ยวนี้นี้มากกว่าสิ่งพิมพ์เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ทางไลน์ สามารถเพิ่มเติมในกฎหมายได้ และหากเห็นว่าจะยกเลิกการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถือเป็นผลดีด้วยซ้ำ ประหยัดค่าโฆษณา ให้กับบริษัท

ถาม : การส่งคำบอกกล่าวกฎหมายให้บอกกล่าวด้วยหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น ท่านคิดว่าสมควรหรือไม่อย่างไร

ตอบ : หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในทางปฏิบัติบางท้องถิ่นก็ไม่มีด้วยซ้ำไป เพราะท้องถิ่นก็ไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร และข้อเท็จจริงก็ไม่มีคนอ่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เดี๋ยวนี้นี้มีข้อมูลทาง digital คนเข้าถึงทาง social network ได้ง่าย ควรมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ โดยไม่ได้เอาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออกแต่เพียงเพิ่มเติมวิธีการอื่นไม่ตัดออก เช่น เดี๋ยวนี้นี้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ก็มีการเปิด website โดยอิสระ มีการสื่อสารหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นระบบ line / face book ซึ่งเมื่อบริษัทได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นทางการก็ควรมีการเผยแพร่ทำให้สมาชิกหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นทางออกเหมาะสมกับยุค digital โดยใช้ digital ให้เกิดประโยชน์ โดยเห็นว่าควรเพิ่มเติมมากกว่าโดยไม่ตัดข้อความเดิมออก

ถาม : ระยะเวลาให้ส่งคำบอกกล่าวอย่างน้อย 7 วัน เห็นว่าเหมาะสมหรือไม่

ตอบ : ไม่สั้นนะ เหมาะสมแล้ว เข้าใจว่าตรงนี้เรานำเอาแนวคิดต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมาย ผมว่าระยะเวลาเหมาะสมแล้ว

ถาม : การประกาศการประชุมโดยใช้หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่น ยังควรมีกฎหมายขออนุญาตหรือไม่ อย่างไร

ตอบ : ยังควรมีอยู่ สิ่งพิมพ์ทั้งหลายยังควรมีอยู่ อะไรไม่ดีเท่าเห็นด้วยตาเห็นหูได้ยิน อย่าเปลี่ยนแปลงหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นยังคงนิยมใช้กันอยู่ อย่าลืมหาบ้านที่อยู่ไกลท้องถิ่น เขาก็ยังควรได้รับข่าวสารราคาถูก อ่านกันได้

ถาม : ทุกวันนี้หนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นท่านยังอ่านหรือไม่

ตอบ : อ่านทั่วประเทศ ทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทุกอย่างที่เป็นสิ่งพิมพ์เป็นหลัก Internet เป็นเพียงแค่เสริมเท่านั้น

ถาม : มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่ออะไรบ้างที่ท่านเคยอ่าน

ตอบ : เองง่ายๆ ไม่ว่าจะไทยรัฐ เดลินิวส์ ต่างๆ เกี่ยวกับข่าวธุรกิจ เช่น เนชั่น ของท้องถิ่นเวลาไปต่างจังหวัด จังหวัดนั้นมีอะไรก็จะไปอ่าน

5.2.2 ประการที่สอง ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา

หลักกฎหมายกำหนดให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ต้องลงพิมพ์โฆษณาก่อนวันนัดประชุม ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน มีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าระยะเวลาดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากแม้ตามกฎหมายจะกำหนดให้ต้องส่งคำบอกกล่าว ก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ผู้ถือหุ้นจะได้รับก่อนวันประชุมในกำหนดระยะเวลาเท่าใดไม่ใช่สาระสำคัญตามกฎหมาย เช่นนี้ผู้ถือหุ้นอาจเหลือเวลาในคิดพิจารณา ตระเตรียมในส่วนรายละเอียดของการประชุมเพียง 3-4 วันก็เป็นได้ แต่เจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายในเรื่องนี้ ต้องการให้เกิดประโยชน์จากการส่งคำบอกกล่าววันนัดประชุมโดยกำหนดเวลาให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสศึกษา หาข้อมูล และพิจารณาประเด็นในการประชุม เตรียมตัวเพื่อเข้าประชุมอย่างรอบคอบ เป็นการรักษาสีติที่มีอยู่น้อยของผู้ถือหุ้น

ความเห็นของนักวิชาการ ภาสกร ชุณหะวัณ ในเรื่องดังกล่าวให้ความเห็นว่า¹⁰ “วิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 ...กำหนดให้ส่งก่อนวันประชุมเพียง 7 วัน อาจถึงมือผู้ถือหุ้นช้าเกินไปจนทำให้เข้าประชุมไม่ทันก็ได้” กล่าวคือเห็นว่ากำหนดระยะเวลาส่งก่อนวันประชุมเพียง 7 วัน ทำให้ผู้เข้าประชุมเตรียมข้อมูลในการเข้าประชุมได้ไม่ทัน หรืออาจทำให้ไม่อาจมาประชุมได้ถือเป็นระยะเวลาที่กระชั้นชิดไป โดยให้เหตุผลสอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง โสภณ รัตนกร ว่า “บริษัทอาจจะวางข้อบังคับ กำหนดให้ตีพิมพ์คำบอกกล่าวในหนังสือพิมพ์ที่แพร่หลาย และให้ส่งคำบอกกล่าวโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนด้วยทั้งสองวิธี และกำหนดให้ส่งล่วงหน้า 15 วัน เพื่อให้ผู้ถือหุ้นจะได้มีโอกาสทราบก่อนวันประชุมและมีเวลาเตรียมตัวเข้าประชุมพอสมควร ทั้งนี้เพราะตามมาตรา 1175 มิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงสามารถทำสัญญาตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้” โดยให้เหตุผลถึงความสำคัญที่ต้องขยายระยะเวลาการส่งคำบอกกล่าว เป็นส่งล่วงหน้า 15 วันจะทำให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสทราบก่อนวันประชุมและมีเวลาเตรียมตัวเข้าประชุมพอสมควรจะทำให้การประชุมมีประสิทธิภาพมากกว่า

ภาพรวมความเห็นของนักวิชาการ พบว่ามีข้อกังขาเกี่ยวกับความเหมาะสมของระยะเวลาเช่นกัน หากขยายให้นานกว่า 7 วัน จะเป็นผลดีทำให้ความเห็นที่ได้จากการประชุม ได้มีการตระเตรียมและมีการถกแถลงมากขึ้น

¹⁰ ภาสกร ชุณหะวัณ ,คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท อ้างแล้ว หน้า 545.

ความเห็นของนักวิชาการ โสภณ รัตนกร เห็นว่า¹¹ “ถ้อยคำในมาตรา 1075 ให้ความได้อย่างที่ศาลฎีกาวินิจฉัย แต่ถ้าหากมีการส่งคำบอกกล่าวก่อนนัดประชุมเพียง 7 วัน กว่าคำบอกกล่าวที่ส่งทางไปรษณีย์จะถึงผู้ถือหุ้นก็คงต้องใช้เวลาอีก 1-2 วัน เป็นอย่างน้อยซึ่งถ้าการส่งของไปรษณีย์ล่าช้าอีก ผู้ถือหุ้นอาจได้รับคำบอกกล่าวก่อนวันประชุมเพียง 3-4 วันก็ได้ และหากการประชุมเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเตรียมข้อมูลและเอกสารมาก ผู้ถือหุ้นอาจเตรียมตัวเข้าประชุมไม่ทันก็ได้ กำหนดเวลาบอกกล่าวนัดประชุมทางไปรษณีย์จึงน่าจะขยายให้ยาวกว่า 7 วัน” และได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเปรียบเทียบกับเรื่องดังกล่าวว่า “สำหรับการประชุมใหญ่สามัญประจำปีนั้น มาตรา 1197 วรรคสอง กำหนดให้บริษัทต้องส่งสำเนาบุคคลไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน ด้วย ซึ่งเป็นเวลาค่อนข้างสั้น มีผู้เสนอแนะว่าควรได้ส่งไปล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์” กล่าวโดยสรุปเห็นว่าควรขยายระยะเวลาออกไปไม่ใช่เพียงแค่ 7 วัน จะก่อให้เกิดประโยชน์กับการบริษัทมากยิ่งขึ้น

ความเห็นของนักวิชาการ ทิพย์ชนก รัตโนสธ เห็นว่า¹² “ในการส่งหนังสือเชิญประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมครั้งใด ควรกระระยะเวลาให้ถึงมือผู้ถือหุ้นก่อนวันประชุม นานพอที่ผู้ถือหุ้นสามารถพิจารณา เรื่องต่างๆ ตามวาระได้ แต่ไม่ควรถึงล่วงหน้านานเกินไปจนลืมนัดการประชุม กฎหมายบริษัทสหรัฐอเมริกา กำหนดให้คำบอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย 10 วันแต่ไม่เกิน 60 วัน สำหรับกฎหมายบริษัทของอังกฤษกำหนดไว้ว่า หากเป็นการเรียกประชุมใหญ่สามัญของบริษัทเอกชนให้บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย 14 วัน แต่ถ้าเป็นบริษัทมหาชน หากเป็นการประชุมสามัญประจำปีให้บอกกล่าวอย่างน้อย 21 วัน ถ้าเป็นการประชุมอื่นๆ ให้บอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย 14 วัน ตามกฎหมายบริษัทแคนาดากำหนดไว้ให้บอกกล่าวล่วงหน้าก่อนวันประชุมไม่เกินสองเดือน” และให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า¹³ “การที่มาตรา 1175 วรรคแรกกำหนดให้แจ้งก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วันนั้น

¹¹โสภณ รัตนกร ,คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนบริษัท (กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์นิติบรรณการ พ.ศ.2551 พิมพ์ครั้งที่ 11) หน้า 434-435.

¹²ทิพย์ชนก รัตโนสธ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2550) หน้า 412.

¹³ทิพย์ชนก รัตโนสธ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท อ่างแล้ว หน้า 413.

ระยะเวลาดังกล่าวอาจสั้นเกินไปที่จะให้ผู้ถือหุ้นมีโอกาสได้ตรวจสอบข้อมูลหรืออ่านเอกสาร เพื่อนำมาแสดงความคิดเห็น ในที่ประชุมอันจะเป็นประโยชน์แก่บริษัทได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นบริษัทอาจออกข้อบังคับให้ต้องแจ้งก่อนวันนัดประชุมนานกว่านั้นได้ เช่น ให้คำบอกกล่าวล่วงหน้า 21 วันก่อนวันประชุมเป็นต้น”

ตามกฎหมายได้กำหนดวิธีการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม นอกจากการกระทำตามวิธีการตามมาตรา 1175 แล้ว ยังอาจใช้วิธีการตามมาตรา 1244 โดยการส่งมอบให้ถึงตัวผู้ถือหุ้นก็ได้ ดังที่บัญญัติไว้ว่า “อันหนังสือบอกกล่าวซึ่งบริษัทจะพึงส่งถึงผู้ถือหุ้นนั้น ถ้าว่าได้ส่งมอบให้แล้วถึงตัวก็ดี หรือส่งไปโดยทางไปรษณีย์สลักหลังถึงสำนักอาศัยของผู้ถือหุ้นดังที่ปรากฏในทะเบียนของบริษัทแล้ว ก็ดี ท่านให้ถือว่าเป็นอันได้ส่งมอบแล้ว” แต่จะใช้วิธีนำไปวางไว้ ณ สำนักงานของบริษัทเพื่อให้ผู้ถือหุ้นเข้ามารับทราบหนังสือดังกล่าวด้วยตนเองมิได้ มิฉะนั้นย่อมถือว่าเป็นการปฏิบัติอันส่อเจตนาที่จะไม่ให้ผู้ถือหุ้นได้รับทราบถึงการเชิญประชุม เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 (คำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ พณ 0805.04/618 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2554)¹⁴

ในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ ตามพระราชบัญญัติบริษัทจำกัด 2006 มาตรา 303 กำหนดให้กรรมการต้องเรียกประชุมภายใน 21 วัน นับจากวันที่กรรมการต้องการประชุม และต้องการจัดวันประชุมหลังจากได้รับเอกสารการประชุม (the notice) ไม่มากกว่า 28 วัน เป็นการกำหนดให้กรรมการต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมสามัญก่อนวันนัดประชุมภายใน 21 วันก่อนการประชุม และต้องจัดให้มีการประชุมภายใน 28 วัน โดยกำหนดไว้ 2 เดือนไขที่กรรมการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ในCompanies Act (Act No. 86 of July 26, 2005) มาตรา 299(1) ในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นกรรมการจะต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าสองสัปดาห์ก่อนวันประชุมผู้ถือหุ้น หรือถ้ากำหนดเวลาให้สั้นกว่านี้ต้องระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท หรือใน

¹⁴ สหธร รัตนไพจิตร ,กฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัท อ้างแล้ว หน้า 396.

ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะมีกฎหมายกำหนดให้นำการประชุมออนไลน์มาใช้ได้ แต่กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมต้องใช้เวลา 15-20 วันในการบอกกล่าวล่วงหน้าการประชุม

ผลจากการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้าร่วมประชุม ร้อยละ 100 ที่เข้าประชุมทุกครั้งที่ได้รับหนังสือเชิญประชุม ร้อยละ 40 และร้อยละ 60 ที่ได้รับเป็นบางครั้ง (เป็นครั้งคราวไม่ได้รับทุกครั้ง)ถามถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมร้อยละ 90 เตรียมคำถามก่อนประชุม หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับวาระการประชุมก่อนเสมอ ร้อยละ 10 เตรียมการประชุมก่อนเป็นครั้งคราวเมื่อถามในรายละเอียดข้อมูลในการประชุมทำให้ทราบได้ว่าผู้เข้าร่วมประชุมมาก จะเตรียมตัวเฉพาะในเรื่องที่ตนเองเกี่ยวข้องหรือเรื่องที่ตนเองต้องนำเสนอต่อที่ประชุมเท่านั้น ส่วนความเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่ว่า การส่งหนังสือเชิญประชุม ใช้เวลาเพียง 7 วัน ในการเตรียมข้อมูลจะเพียงพอหรือไม่ พบว่ามีความเห็นเท่ากัน ร้อยละ 50 จากกลุ่มสำรวจโดยกลุ่มที่เห็นว่าระยะเวลาน้อยไป มีปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมข้อมูล ให้เหตุผลว่า

- เนื่องจากในการเตรียมข้อมูลสำคัญในการประชุม ควรใช้เวลาในการเตรียมการมากกว่านี้ เห็นว่าน่าจะไม่น้อยกว่า 15 วัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์
- หากวาระเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ ต้องชี้แจง หรือต้องตอบคำถาม การเตรียมเอกสารเพียง 7 วัน คงไม่เพียงพอกับการเตรียมข้อมูล เห็นว่าควรประมาณ 7 สัปดาห์ หรือ 14 วัน
- เพราะหนังสือเชิญประชุมมีวาระต่างๆ มากมายที่จะต้องแจ้งไปยังผู้ถือหุ้นทราบ ควรใช้เวลาอย่างน้อย 15 วัน

ส่วนเหตุผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ให้เหตุผลโดยสรุปดังนี้

- ระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวที่กำหนดไว้ 7 วันแต่ส่งถึงผู้ถือหุ้นในวันสุดท้ายจะทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับไม่ถึง 7 วัน ทำให้ผู้ถือหุ้นเตรียมตัวไม่ทัน เวลามันสั้นไป เวลาน้อยเกินไป และเสนอแนะให้เพิ่มวิธีการส่งเป็นจดหมาย electronic e-mail จะได้ประโยชน์มาก

- ยืนยันเห็นว่าเป็นระยะเวลาบอกกล่าว 1 อาทิตย์ในสมัยนี้ก็เหมาะสมแล้ว ในการส่งจดหมายเข้าหรือเร็วเป็นเทคนิค (tactic) ของการประชุม ในการบริหารกลยุทธ์ของการประชุมที่จะส่งเข้าส่งเร็ว ฉะนั้นเราควรให้เขาอ่านล่วงหน้าก่อนสัก 7 วัน เขาจะอ่านหรือไม่อ่านก็เรื่องของเขา ผมก็ว่าเหมาะสมแล้ว เป็นการบีบให้กรรมการต้องอ่านถ้าส่งไปก่อนก็ไม่อ่านอีก หรือแม้ 7 วัน ก็อาจมาอ่านก่อนเข้าประชุมด้วยซ้ำ (เห็นว่าเวลาเหมาะสมแล้ว)
- ส่วนใหญ่ตามระเบียบ จากที่เคยร่วมประชุมกับธนาคาร เขาส่งก่อน 7 วันจริงๆ ผมก็ว่าระยะเวลาเหมาะสมแล้ว
- ระยะเวลาบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน ถือว่าไม่น้อยแล้ว ไม่เห็นควรแก้ไขแต่อย่างใด

5.3 ปัญหาที่สาม ปัญหาในเรื่องสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 วรรคสอง คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน ซึ่งคำว่า “สภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน” หมายถึงวาระต่างๆ ที่จะนำเข้าประชุมต้องมีการระบุไว้ในหนังสือเชิญประชุมว่า ในการประชุมจะมีหัวข้อใดบ้างในการประชุม เช่นจะมีเรื่องใดแจ้งเพื่อทราบ รับรอง รายงานการประชุม เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา และมักระบุไว้ในหนังสือเชิญประชุมกำหนดว่ามีวาระอื่นๆ ไว้ท้ายการประชุมด้วยเสมอ

ประเด็นปัญหาเกิดขึ้นจากคำว่า “วาระอื่นๆ หรือเรื่องอื่นๆ” คำจำกัดความหรือความหมายตามกฎหมายนั้นหมายถึงเรื่องใด ความเห็นของนักวิชาการ โสภณ รัตนากร เห็นว่า¹⁵ “หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมมักนิยมระบุวาระการประชุมข้อสุดท้ายว่า “เรื่องอื่นๆ” ไว้ด้วย เพียงเท่านั้นคงไม่ทำให้ที่ประชุมสามารถยกเรื่องใดๆ ขึ้นประชุมได้ “เรื่องอื่นๆ” ในที่นี้คงหมายถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่สำคัญ ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นผู้ไม่เข้าประชุมโดยตรงเท่านั้น

จากความหมายที่ไม่ชัดเจนประกอบกับไม่ได้กำหนดนิยามศัพท์คำนี้ไว้ในประมวลกฎหมายใดๆ ทำให้ความหมายของคำว่า “วาระอื่นๆ” ควรเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องสำคัญอย่างเช่นการไล่ออก ปลดกรรมการออก ไม่ควรนำมาอยู่ในวาระอื่นๆ เป็นเรื่องที่ไม่ต้องการผลของการพิจารณา ควรเป็น

¹⁵โสภณ รัตนากร ,คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนบริษัท อ่างแล้ว หน้า 437.

เรื่องที่หารือจากที่ประชุม แต่ทั้งหมดที่กล่าวมากฎหมายไม่ได้กำหนดคำจำกัดของวาระอื่นๆ ไว้อย่างชัดเจนว่ามีความหมายเพียงใด แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดคำจำกัดความ แต่การประกอบกิจการบริษัท มีหลักที่สำคัญที่สุดคือ การกำกับในการบริหารกิจการอยู่นั้นคือ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียและพร้อมรับผิดชอบ หลักธรรมาภิบาลมุ่งหวังให้ทุกคนมีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจดำเนินการ และประเมินผลตลอดจนร่วมรับผิดชอบจากการตัดสินใจร่วมกัน

แม้หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี ถือเป็นหลักที่สำคัญ ถูกนำมาใช้ในภาครัฐแต่หากมองในมุมมองของเอกชนการนำมาใช้นั้นย่อม มีผลให้การบริหารกิจการของบริษัทเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในภาคเอกชนมีหลักใกล้เคียงกันโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับเทียบเรียกว่าหลัก “บรรษัทภิบาล” เพื่อใช้ในการกำกับดูแลกิจการที่ดีในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แต่การนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัท โดยเฉพาะในเรื่องของการประชุม ถือเป็น การบริหารจัดการโครงสร้างและกระบวนการภายในกิจการ เพื่อกำหนดทิศทางและสอดส่องดูแลผลการปฏิบัติงานของกิจการให้ดำเนินธุรกิจด้วยความโปร่งใส และเป็นธรรมบางเรื่องต้องนำหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ในการบริหารกิจการอาจมีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ซึ่งกรรมการบริษัทอาจใช้เครื่องมือในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการประชุม อาศัยโอกาสจากความไว้วางใจของผู้ถือหุ้นมาแสวงประโยชน์ส่วนตัว การนำเรื่องที่ไม่ได้กำหนดในวาระที่ต้องพิจารณา ยกขึ้นมาเพื่ออาศัยมติ ทำให้ผลของการบริหารเปลี่ยนไป ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทได้โดยง่าย เป็นการสะท้อนถึงการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของบริษัทและผู้ถือหุ้นให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการกิจการของบริษัท

ความเห็นของนักวิชาการ ไสภณ รัตนกร เห็นว่า¹⁶ “หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมมักนิยมระบุวาระการประชุมข้อสุดท้ายว่า “เรื่องอื่นๆ” ไว้ด้วย เพียงเท่านั้นคงไม่ทำให้ที่ประชุมสามารถยก

¹⁶ ไสภณ รัตนกร ,คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนบริษัท อ่างแล้ว หน้า 437.

เรื่องใดๆ ขึ้นประชุมได้ “เรื่องอื่นๆ” ในที่นี้คงหมายถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่สำคัญ ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นผู้ไม่เข้าประชุมโดยตรงเท่านั้นเป็นความเห็นที่น่าจะสอดคล้องกับหลักในการบริหารกิจการของบริษัทได้เป็นอย่างดี

กฎหมายของประเทศอังกฤษ ในหนังสือนัดประชุมใหญ่จะต้องแจ้งเรื่องราวที่จะประชุมกันไปด้วย และหากจะต้องมีการลงมติก็ต้องส่งร่างมติไปพร้อมกัน ทั้งกรรมการต้องแจ้งด้วยว่าตนจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากมตินั้นบ้าง หากจะมีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือการถอนถอนกรรมการ การถอดถอนและแต่งตั้งผู้สอบบัญชี และการต่ออายุให้กรรมการหลังครบเกษียณแล้ว การนัดประชุมต้องบอกกล่าวล่วงหน้าขึ้นอีกด้วย”

ผลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับข้อความในความเข้าใจเกี่ยวกับวาระการประชุมพบว่า ร้อยละ 60 เห็นว่าวาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ ส่วนร้อยละ 40 เห็นว่าวาระอื่นๆ ไม่สามารถนำเรื่องสำคัญมาพิจารณา โดยให้เหตุผลดังนี้ ฝ่ายที่เห็นว่านำเรื่องสำคัญมาร่วมพิจารณาได้เห็นว่า เพื่อให้ที่ประชุมรับรู้ปัญหา แต่มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าไม่ควรมีการลงมติ

ส่วนฝ่ายที่มีความเห็นว่าไม่ควรนำเรื่องสำคัญเข้าพิจารณาเห็นว่า

- ต้องมีการแจ้งในวาระการประชุมแก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง โดยเฉพาะหากเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ
- เพราะหากพิจารณาเรื่องใดควรกำหนดไว้ในวาระการประชุมให้ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมประชุมได้เตรียมข้อมูลได้ถูกต้องและครบถ้วนในการพิจารณา
- เพราะอาจจะกระทบต่อผู้ที่ไม่ได้มาเข้าร่วมประชุมในวันดังกล่าว ซึ่งไม่ทราบว่ามีเรื่องสำคัญในวาระอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร
- มีความเห็นชัดเจนว่าวาระอื่นๆ ควรเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ ควรเป็นเพียงการแจ้งข่าวสารธรรมดาเท่านั้น

ความเห็นต่อข้อความว่า ตามกฎหมายเมื่อไม่ได้กำหนดค่านิยามความหมายไว้อย่างชัดเจนว่าวาระอื่นๆ หมายความว่าอย่างไร เช่นนี้ควรกำหนดให้ชัดเจนลงไปตามกฎหมายหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 90 มีความเห็นว่า วาระอื่นๆ ควรกำหนดให้ชัดเจนในตัวกฎหมาย ส่วนร้อยละ

ละ 10 เห็นว่าวาระอื่นๆ ไม่ควรกำหนดให้ชัดเจนในตัวบทกฎหมาย โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผล
ที่ควรกำหนดให้ชัดเจนดังนี้

- เพื่อที่จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับ วาระอื่นๆ ที่ตนมาเข้าร่วมประชุม
- เพราะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า วาระอื่นๆ ควรมีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง โดยการวางรูปแบบให้ชัดเจนและแน่นอน
- เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดวาระการประชุม
- เพื่อความชัดเจนแน่นอน ป้องกันการสับสน

ส่วนฝ่ายที่เห็นว่า**ไม่ควรกำหนดชัดเจนลงในกฎหมาย** เพราะวาระอื่นๆ อาจเป็นเรื่อง
 กะทันหัน แต่ไม่สำคัญซึ่งสามารถแทรกใส่ในการประชุมได้ หากกำหนดชัดเจนอาจเป็นการบังคับให้ไม่
 สามารถเพิ่มหัวข้อย่อยเข้าไปได้

ทั้งยังแสดงความเห็นในการที่จะ **นำเรื่องสำคัญโดยไม่แจ้งไว้ก่อนเข้ามาประชุมในวาระอื่นๆ
 ทำไม่ได้** ร้อยละ 100 โดยให้เหตุผลว่า

- หากนำเรื่องสำคัญซึ่งต้องการมติในการพิจารณา ผู้ร่วมประชุมควรมีเวลาไตร่ตรองก่อนที่จะ
 มาร่วมประชุม เพื่อจะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ แต่เรื่องไม่ได้แจ้งไปแต่นำเข้าประชุมในวาระอื่นๆ
 อาจเป็นเพียงเรื่องเกี่ยวเนื่องอย่างแท้จริงกับวาระ ที่ต้องการแจ้งแก่ผู้ร่วมการประชุมเท่านั้น
- หากนำเรื่องสำคัญที่ต้องอาศัยมติ จะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมไม่สามารถเตรียมข้อมูล หรือ
 รายละเอียดต่างๆ ของปัญหาที่ต้องการพิจารณาได้ครบถ้วน
- เพราะผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมในวันดังกล่าว อาจกระทบต่อสิทธิในการพิจารณาเรื่องสำคัญ
 ไป
- หากเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องใช้มติในการพิจารณา ผู้เข้าร่วมประชุมควรมีเวลาในการเตรียม
 ข้อมูล และเตรียมตัวสำหรับเรื่องนั้นๆ จึงไม่ควรนำเรื่องสำคัญมาประชุมโดยไม่แจ้ง

ส่วนเหตุผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
 กฎหมายให้เหตุผลโดยสรุปดังนี้

- เรื่องวาระอื่นๆหากนำเรื่องที่ไม่ได้ระบุในวาระการพิจารณานำมาเข้าไว้ในวาระอื่นๆ จะ

เหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถือว่าผิดหลักธรรมาภิบาล หากกฎหมายไม่ได้กำหนด การบริหารการประชุม ต้องอาศัยตามหลักธรรมาภิบาล เพราะหลักธรรมาภิบาลคือการโปร่งใส ถ้าเอาอะไรมาใส่ก็จะผิด หลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างมาก เรื่องสำคัญควรให้รู้กันล่วงหน้า คนที่เป็นกรรมการ หรือผู้ที่ต้องเข้า ประชุมจะรู้ว่าจะมาพบกันเรื่องอะไร ถ้าเขาเห็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระเขาอาจจะไม่เข้า แต่ถ้าเป็นเรื่อง สำคัญ เขาจะต้องเข้าแน่นอน นี่คือหลักธรรมาภิบาลแล้ว

- ส่วนจะนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายให้ชัดเจนได้หรือไม่ว่าห้ามนำวาระสำคัญมาเข้าประชุม ในช่วงวาระอื่นๆ มีความเห็นไม่เห็นด้วยจะเหมือนกับรัฐธรรมนูญ ที่ทำให้หน้าขึ้นเรื่อยๆ บัญญัติไม่รู้ จบ ถ้าเราไม่สามารถสร้าง tradition ขึ้นมาได้ ก็จะหลงไปเรื่อยๆ ไม่สามารถบัญญัติได้หมด
- วาระอื่นๆ ในการประชุมในคราวระบุให้ชัดเจนหรือไม่ อะไรที่ควรนำมาเป็นหัวข้อในวาระอื่นๆ มีความเห็นว่าบางเรื่องเป็นเรื่องอ่อนไหว เลยไม่กล้าบัญญัติให้ชัดเจนลงไป หรือไม่อยากระบุวาระให้ ชัด มันมีวิธีการทางด้านเชิงรัฐศาสตร์ โดยเราอาจกำหนดวาระให้ชัดเจน แต่ไม่เขียนข้อความที่มี ลักษณะมันตรงถึงขนาดนั้น เช่น จะลงโทษใครตามหลักจะไม่เขียนในลักษณะอย่างนั้น อาจเขียนใน ลักษณะวาระการพิจารณาในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ภาษาที่อ่อนน้อมโดยไม่ระบุชัด พยายามจะไม่ระบุชัดเพราะว่าในการประชมนั้น ยังไม่ถือว่าเป็นกระบวนการในเชิงทางยุติธรรม เพราะกระบวนการในทางยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องทางศาลเลย แต่สิ่งที่คณะกรรมการ หรือที่ประชุมกำลัง ตัดสินอะไรนั้นมันตัดสินบนพื้นฐานของหน่วยนั้น แต่มันอาจจะผิดกฎหมายก็ได้ หรือไม่ชอบธรรมตาม กฎหมายก็ได้

ในทางบริหารบางที่ อาจไม่บอกอะไรก่อน บางที่บอกในลักษณะคลุมๆ เครือๆ ให้ไปรู้เอาเอง เหมือนข่าวลือ ในทางบริหาร บ้านเราเป็นลักษณะแบบนี้ แต่ถ้าทางตะวันตกค่อนข้างจะชัดเจน พูด ตรงไปตรงมาแล้วเสร็จสิ้นกันตรงนั้น ของเรามันเก็บไปโกรธกันอีก ทำให้กระบวนการของเรามัน อ่อนไหว ในการตัดสิน การประชุม มีการเล่นคำ โดยเฉพาะภาษาไทยภาษามันเยอะมันมีความ หลากหลาย ฉะนั้น จึงเป็นโอกาสเล่นสำนวนมากขึ้น

- โดยทั่วไปแล้ววาระอื่นๆ จะไม่เอาเรื่องเพื่อพิจารณา เรื่องเพื่อพิจารณาจะอยู่ในวาระเพื่อ พิจารณาเขาจัดไว้ชัดเจน หนึ่งรับรองรายงานการประชุม ประธานจะแจ้ง เรื่องเพื่อทราบ เรื่องเพื่อ พิจารณา เรื่องอื่นๆ ก็คือระหว่างพิจารณาเมื่อไรขึ้นมาจะขอเป็นวาระนัดหนึ่ง ไม่ต้องระบุให้ชัดว่า

วาระอื่นๆ ควรเป็นอะไร เขาจะไม่พูด “เว้นแต่เป็นเรื่องซุก” อันนี้เป็นเรื่องพฤติกรรมแบบไทยๆ อีก เช่นกันเป็นเรื่องซุก เช่น ในสมัยอดีตจะมีรายงานของแม่แต่ในคณะรัฐมนตรีจะมีวาระอื่นๆ หรือวาระจรเข้ามา เป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการทำงานแบบบางประเทศ ในต่างประเทศมันคงมีนะเราไม่มี โอกาสมันมี discipline ของมันอยู่แล้วนี่ ขึ้นอยู่สองอย่างว่าหนึ่ง organization มี discipline ของมันอย่างไร เข้าวาระนั้นในบริษัทต่างประเทศจะเข้าอย่างนั้นละ สองขึ้นอยู่กัน leadership ของประธาน ถ้าประธานอ่อน กรรมการแข็ง ประธานก็ต้องยอมตาม แต่ถ้าประธานแข็งต้องยอมตาม แสดง leadership ว่าเรื่องนี้ไม่ได้เรื่องนี่ต้องเข้าวาระนั้นนะ จัดไว้คร่าวหน้าเลย ส่วนใหญ่เรื่องอื่นๆ มักจะเป็นเรื่องเบาๆ หน่อย ที่ยังไม่ต้องการการพิจารณาอย่างละเอียดลออนัก หรือเรื่องที่เคยทราบมาว่ามันเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมาแล้วให้ฟังว่าโอเค เหตุการณ์เป็นอย่างไรจะได้เตรียมการได้

- ลักษณะของวาระอื่นๆ ไม่ควรจะอยู่ในเรื่องที่จะต้องใช้มติ วาระอื่นๆ ถ้าที่ประชุมเห็นว่าควรจจะรับเรื่องนี้พิจารณากว่าไป แต่ไม่ควรจะไปลงมติเพื่อแก้ไขข้อบังคับทำไม่ได้ เรื่องสำคัญมันก็ไม่สมควร ก่อนเขามาไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน วาระอื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในวาระ บางอย่างเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในวาระ บางอย่างอาจมีความจำเป็น บางเรื่องเป็นเรื่องเพิ่มเติมจากปกติ ถ้าไม่มีใครคัดค้านก็พิจารณาได้

- ความหมายของวาระอื่นๆ น่าจะหมายถึงวาระอื่นๆ อาจารย์จะเสนอเรื่องใดๆ ก็ได้ที่ไม่มีมีการพิจารณาเป็นมติ ต้องเป็นเรื่องที่ถ้าเป็นมติคือเป็นมติเพียงแคร์ับทราบเท่านั้น คือถ้าอาจารย์ใส่วาระอื่นๆ แล้วเป็นการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ การกำหนดหรือการทำอย่างนั้นจะทำให้การประชุมครั้งนั้น ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล แม้ไม่มีกฎหมายระบุแต่มันก็สะท้อนยี่ห้อออกมา อย่างนี้ดูได้เลยว่าใครเป็นประธานใครเป็นกรรมการ สะท้อนยี่ห้อออกมาแล้วว่าบอร์ดชุดนี้เป็นอย่างไร ในภาคเอกชนแม้ไม่มีกฎหมายบังคับแต่ภาพลักษณ์องค์กรเรื่องนี้มันยิ่งกว่า เป็นเรื่องใหญ่จะส่งผลถึงเรื่องประโยชน์ทับซ้อน ส่งผลกับการฉ้อโกงบริษัท อย่างลืมนะว่า บริษัทเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากบุคคล คุณบอกที่ประชุมคุณถูกต้องเพราะคุณมีอำนาจ คุณอนุมัติเพื่อตัวเอง แต่คุณอนุมัติเพื่อตัวเองคุณเบียดบังเงินของนิติบุคคลอยู่

- วาระอื่นๆ เป็นเรื่องทั่วๆ ไปที่ผู้ร่วมประชุมคิดขึ้นมาได้ว่าอันนี้ควรจะนำมาหารือในที่ประชุม

จะเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ก็ได้ ใครจะเสนออะไรขึ้นมา เพราะเรื่องที่เสนอเชิญประชุมเป็นเรื่องหลักๆ ที่ จะประชุมในขณะนั้นวาระอื่นๆ ซ้อนเร้นใหม่ ก็ซ้อนเร้น เช่น ตั้งใจจะไล่ใครออกถามว่าผิดไหม ก็ไม่ ผิดเพราะกฎหมายระบุไว้อย่างนั้น กฎหมายบอกไว้อย่างนั้น ถ้ากฎหมายจะห้ามก็ต้องระบุมาเลยว่า ห้าม (มีความเห็นให้นำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้)

- คำว่า วาระอื่น ๆ ในการประชุมผู้ถือหุ้นควรเป็นวาระที่ประธานหลังจากสนทนาธรรม เช่น ว่าควรจะมีเพิ่มหุ้นกันอีกหรือไม่ แต่วาระอื่นๆ ต้องเป็นวาระที่ไม่ใช่สาระสำคัญที่ผู้ถือหุ้น แต่ถ้าปลด ออก แต่งตั้งกรรมการใหม่ ต้องเป็นวาระเพื่อพิจารณา แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติ ที่เข้าไปประชุมผู้ถือหุ้นในธนาคารบางธนาคาร ผมเคยคัดค้าน วาระอื่นๆ เป็นวาระรอง เช่นวาระแจ้งเพื่อทราบ ที่เหลือที่ คิดออก แจ้งให้ทราบไม่ต้องพิจารณา จะเอาวาระนี้เข้าที่ประชุมครั้งหน้า อย่างนี้คือวาระอื่นๆ
- ความหมายของวาระอื่นๆ เท่าที่เห็นมากก็น่าจะสืบเนื่องมาจากแจ้งให้ที่ประชุมทราบล่วงหน้า ไม่ทันก็เลยมาโปะในวาระอื่นๆ ซึ่งถ้าเป็นเรื่องสำคัญก็ไม่ควรให้ที่ประชุมมาให้ความเห็นในครั้งนั้น คือ ถ้ามองในแง่ลบคือต้องการหลีกเลี่ยงให้ที่ประชุมได้มีเวลาอ่านหรือเตรียมตัวน้อยที่สุด ไม่ได้มีโอกาสไป คิดเป็นการบ้านเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม วาระอื่นๆ ก็ควรแค่ให้พิจารณาไม่ควรให้มีการลงมติ
- ในเรื่องวาระอื่นๆ นั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดความหมายไว้ เขียนชัดไม่ได้ จะมัดกฎหมาย ไม่ได้ไม่เหมาะ ต้องระบุในวาระการประชุมต้องระบุให้ชัด แต่กฎหมายควรเปิดกว้าง จะเสนอวาระ ใดๆในวาระอื่นๆ ก็ได้ไม่ผิด ตามความจำเป็น อะไรก็ได้ ถ้ากระทบกับสิทธิหน้าที่ของบุคคลอื่นหรือ แม้แต่บุคคลภายนอก ก็ต้องระบุในการประชุมว่าเรื่องอื่นๆ มีอะไรบ้าง

5.4 ปัญหาที่สี่ ปัญหาในเรื่องสถานที่ในการประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 บัญญัติให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมนั้นต้อง ระบุสถานที่...แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ใด กรรมการจะกำหนดที่ใดก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจ เป็นไปได้ว่าต้องการกีดกันผู้ถือหุ้นหรือผู้เข้าประชุมบางคน ไม่อยากให้มาร่วมประชุม หรือต้องการ กำหนดผลการประชุมตามที่ตนต้องการ หรือทำให้ผลของการประชุมเปลี่ยนแปลงไป มีผลให้ไม่อาจ เข้าร่วมประชุมได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ถือหุ้นจะแสดงความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนใน เรื่องนั้นๆ

หากนำเรื่องเดียวกันมาเปรียบเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 101 ได้บัญญัติ ให้ความสำคัญกับสถานที่ประชุมโดยระบุไว้ชัดเจนว่า “สถานที่ที่จะเป็นที่ประชุม ต้องอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดสถานที่ที่ใช้ประชุมอย่างชัดเจนจะทำที่ใดได้บ้าง และจำกัดสถานที่ประชุมในที่ใด ซึ่งมีผลทำให้กรรมการจะใช้ประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมาย ในการกีดกันผู้เข้าประชุมบางคน หรือเพื่อประโยชน์ของตนในการบริหารบริษัทไม่ได้

ดังนั้นจึงกำหนดประเด็นปัญหาว่าควรกำหนดสถานที่ประชุมให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

ความเห็นของนักวิชาการ ภาสกร ชุณหะวัณ เห็นว่า¹⁷ “บริษัทจำกัดใด ไม่ลงพิมพ์โฆษณา คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ไม่ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้น หรือไม่ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันในคำบอกกล่าวตามมาตรา 1175 ดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ.2499 มาตรา 17 ถือว่าเป็นความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท และมาตรา 25 บัญญัติว่าในกรณีที่บริษัทกระทำความผิด กรรมการของบริษัทนั้นหรือบุคคลใดซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทนั้น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 บาทด้วย” เห็นว่าถ้าไม่ลงพิมพ์โฆษณา คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ไม่ระบุสถานที่ มีความผิด แต่ถ้าระบุสถานที่ที่จะทำให้การประชุมก่อให้เกิดปัญหาได้ เช่นสถานที่นั้นอาจก่อให้เกิดความไม่ชอบธรรมหรือไม่โปร่งใสในการบริหารการประชุม ถือเป็นการบอกกล่าวที่ชอบด้วยกฎหมาย

ความเห็นที่กล่าวถึงเป็นเรื่องบังคับตามกฎหมายแต่อาจทำให้การประชุมขัดต่อหลักการกำกับดูแลกิจการที่ถือเป็นหลักที่สำคัญ ที่องค์กรพึงต้องปฏิบัติตาม ให้เกิดความโปร่งใสทำให้บริษัทสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น โดยนำหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายไม่ได้กำหนดแต่การบริหารงานของบริษัทก็ต้องยึดหลักนี้เป็นที่ตั้ง

¹⁷ ภาสกร ชุณหะวัณ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท อ้างแล้ว หน้า 545.

ความเห็นของนักวิชาการ โสภณ รัตนกร เห็นว่า¹⁸ “สถานที่ประชุมนั้นแม้กฎหมายมิได้กำหนดไว้ ซึ่งกรรมการย่อมกำหนดได้ว่าจะประชุมที่ไหน แต่โดยปกติก็ต้องประชุมยังสำนักงานของบริษัทหรือที่อื่นใดที่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้นโดยทั่วไปที่จะมาประชุม กรรมการจะนัดประชุมในสถานที่อื่นที่ไม่สะดวกเช่นในต่างจังหวัดไกลๆ หรือต่างประเทศน่าจะไม่ชอบ สำหรับเวลาที่ประชุมก็เช่นกัน ก็น่าจะต้องเป็นเวลาทำงานหรือเวลาที่สะดวก ไม่ใช่นัดประชุมในเวลาวิกาลหรือดึกดื่น จึงควรได้กำหนดไว้ในข้อบังคับว่าจะให้ประชุมกันที่ไหนเพื่อจะได้รู้กันล่วงหน้าโดยทั่วไป หรืออาจห้ามมิให้ไปจัดประชุมในที่ซึ่งไม่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้นก็ได้ ส่วนเวลาที่จะจัดประชุมอาจกำหนดว่าประชุมในเดือนใดหรือระยะใดของปีก็ได้แต่ไม่ควรกำหนดไว้แน่นอนตายตัวและต้องให้มีระยะเวลาพอที่จะเตรียมงบดุลและรายงานประจำปีหลังจากสิ้นปีการเงินของบริษัทด้วย”

ความเห็นของนักวิชาการ ทิพย์ชนก รัตนอสถ เห็นว่า¹⁹ “สถานที่ประชุมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดว่าต้องประชุม ณ ที่ใด จึงเป็นอำนาจของคณะกรรมการเป็นผู้กำหนด ยกเว้นข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดไว้แล้ว สำหรับบริษัทมหาชนได้กำหนดให้จัดประชุมในที่อื่นเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หากฝ่าฝืนกรรมการต้องถูกระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทตามมาตรา 195 เช่นกัน

MBCA กำหนดว่าการประชุมสามัญประจำปีอาจทำภายในหรือนอกมลรัฐ ณ สถานที่ที่ได้ระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท หากข้อบังคับไม่ได้กำหนดสถานที่ไว้ให้ประชุมที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท

ในขณะที่กฎหมายบริษัทของแคนาดากำหนดให้ต้องประชุมภายในประเทศยกเว้นข้อบังคับกำหนดให้ประชุมที่อื่นใด หรือไม่ได้กำหนดห้ามไว้”

วิเคราะห์ผลจากการตอบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสถานที่ประชุม ว่าควรจัดที่ใด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 80 เห็นว่าควรจัดที่สำนักงานใหญ่ มีเพียงร้อยละ 20 ควรจัดที่ส่วนจังหวัดที่ทำการ และไม่มีผู้เห็นด้วยว่าควรจัดที่ไกลเคียงที่ทำการ เหตุผลที่เห็นควรจัดที่สำนักงานใหญ่เนื่องจาก

¹⁸โสภณ รัตนกร ,คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนบริษัท อ่างแล้ว หน้า 436.

¹⁹ทิพย์ชนก รัตนอสถ ,คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท อ่างแล้ว หน้า 416.

- เพราะสถานที่น่าจะมีความสะดวก และมีความพร้อมในการจัดประชุม
- เพราะเป็นสถานที่ที่ผู้ถือหุ้นคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดีอยู่แล้ว แต่ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย
- เป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านทราบกันดีอยู่แล้ว เพื่อการบริหารเวลาในการเดินทาง จังหวัดทำการ
- เพราะ วาระการประชุม น่าจะเกี่ยวกับที่ทำการนั้นๆ บุคลากรและเอกสารจะสามารถเตรียมได้สะดวกกว่าการเดินทางไปที่อื่นๆ

อีกทั้งถามถึงความสะดวกที่จะประชุม ณ สถานที่ที่ไม่ได้ทำงาน หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผู้ใดเห็นด้วยในประเด็นนี้ โดยให้เหตุผลว่า

- เพราะต้องใช้เวลาในการเดินทาง รวมถึงมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- เพราะต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- เพราะไม่สะดวกในเรื่องของการเดินทาง ข้อมูล และเอกสารในการประชุม
- ติดงานและไม่สามารถมาประชุมได้
- ปัญหาทางด้านการเดินทางที่ไม่สะดวก

ผลที่ได้สอดคล้องกับข้อคำถามที่เกี่ยวกับความสะดวกในเรื่องระยะทางที่นำมาใช้ในการตัดสินใจประชุมพบว่าร้อยละ 100 ระยะทางมีผลต่อการที่จะตัดสินใจไม่ร่วมประชุม และถามถึงเหตุผลของข้อคำถามที่มีผลต่อการตัดสินใจไปร่วมประชุมพบว่า

- เพราะที่ประชุมอยู่ไกลทำให้เดินทางลำบากและใช้เวลานาน
- หากต้องใช้เวลาเดินทางที่นาน และระยะทางที่ไกล อาจตัดสินใจไม่เข้าร่วมประชุมได้
- หากเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญมาก ระยะทางที่ไกลย่อมทำให้ ผู้ถือหุ้นไม่เข้าร่วมประชุมได้

ส่วนเหตุผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ให้เหตุผลโดยสรุปดังนี้

- ในประเด็นเรื่องสถานที่ในการประชุม กฎหมายไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นสถานที่ใด ที่ใช้ในการ

ประชุม สถานที่ควรจะเป็เจ้าของเรื่องจะไปกีดกัน หรือใส่แฉิ่งๆ ก็ไม่ได้ ถ้าผมเป็นกรรมการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็ต้องประชุมที่สงขลา ถ้าผมอยู่กรุงเทพ แม้ไม่สะดวกกับผมก็ต้องไป แต่หากเป็นบุคคลที่มีส่วนได้เสีย ถ้าเขาจะลงโทษ มีเรื่องต้องการสอบสวน หรือลงโทษ เพื่อให้ผมไป ชี้แจงไม่ได้ อาจบอกผมกระชั้นชิด บอกให้ระยะเวลาสั้นติดงานอื่นทำให้ไปไม่ได้ ถือเป็นการกีดกัน มัน ไม่น่าจะเป็นกฎหมายน่าจะเป็นระเบียบในทางรัฐศาสตร์ จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าไม่เขียนอะไรที่มัน รัดมือตัวมันเอง รัฐศาสตร์กับนักบริหารจะใกล้กันจะเปิดช่องให้สามารถทำอะไรได้ตามที่เหมาะสม และเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจึงเกิดจรรยาบรรณใหม่ที่ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ต้องนำหลักนี้เข้ามา จับถ้าปุ่ดๆ เบี้ยวๆ ก็จะทำให้ตะแบงไปได้

- ในเรื่องสถานที่ในการประชุมกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ไหน ควรจะมีการ กำหนดสถานที่ แต่ที่ผมทำมาก็ไม่เคยมีการประชุมนอกพื้นที่ นอกสถานที่สำนักงานใหญ่ กฎหมาย ควรมีการ Lock ไว้ มันน่าจะดีกว่า
- ตามประสบการณ์ที่ผมประชุมเขาก็มักประชุมตามโรงแรม ณ สถานที่ภูมิลำเนาของสำนักงาน ใหญ่ตั้งอยู่ ผมว่าเหมาะสมที่สุด
- สถานที่ในการประชุม ควรเป็นสถานที่ที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ผมว่าเหมาะสม แต่ถ้าเป็น สถานที่อื่น เพื่อให้สมาชิกได้รับความสะดวกก็ควรระบุให้ชัดเจน เพราะมันเกี่ยวกับการครอบงำ ประชุมด้วย สถานที่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเป็นนอกสถานที่ต้องระบุล่วงหน้า ผมว่าโดยหลักการน่าจะ เป็นสถานที่ที่ตั้งขององค์กรสำนักงานใหญ่ แต่ก็ไม่เสมอไปอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ถ้าบริษัทมี บริษัทลูกหรือสาขาก็อาจมีการประชุมที่เหล่านั้นได้ มีการเยี่ยมชมในแต่ละสาขาก็เป็นได้
- สถานที่ ผมเห็นว่าควรเปิดกว้าง แต่ควรระบุไว้เป็นหลักคือสำนักงานใหญ่ เว้นแต่หากเป็น นอกสถานที่ต้องเป็นสถานที่ที่สะดวกในการเดินทาง ไม่เช่นนั้นจะทำให้การบริหารงานไม่โปร่งใส ไป ประชุมในที่ทุรกันดารทำให้สมาชิกไม่สามารถประชุมได้ หรือถ้ามีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ถ้ามี เหตุผลได้ แต่ต้องแจ้งล่วงหน้าไม่กะทันหันอยู่ในหลัก 7 วันอยู่แล้ว

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

การประชุมถือเป็นเครื่องมือที่หัวใจสำคัญในการบริหารกิจการของบริษัท ถือเป็นการบริหารทางอ้อมให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการควบคุมการทำงานของคณะกรรมการบริษัทอาจเป็นการให้คำปรึกษาหารือ การตัดสินใจร่วมกัน และยังถือเป็นการบทบาทที่สำคัญในการตรวจสอบหรือแก้ไขหากมีการดำเนินกิจการไปแล้ว ซึ่งหลักกฎหมายที่ใช้ในการประชุมบริษัทจำกัดปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 22 โดยเฉพาะมาตรา 1175 ผู้วิจัยพบว่าในหลายประเด็นมีการตีความกฎหมาย ที่อาจทำให้เกิดปัญหาได้

โดยเบื้องต้นหลักการใช้กฎหมายนั้น หากผู้ใช้กฎหมายต้องการรู้หรือเข้าใจความหมายที่แท้จริงตามตัวบทเพื่อนำมาปรับใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายนั้นอาจบัญญัติไว้โดยมีถ้อยคำไม่ชัดเจน เข้าใจได้ในหลายความหมาย เกิดความเคลือบคลุมสงสัย จนอาจแปลความหมายผิดไปจากเจตนารมณ์ การใช้กฎหมายจึงต้องอาศัยหลักการตีความกฎหมายควบคู่ไปด้วยเสมอโดยจากการศึกษามีการนำหลักการกำกับดูแลกิจการ กรณีที่อาจเกิดจากความเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจต้องกระทำโดยโปร่งใส ต้องมีการกำกับดูแลกิจการ โดยนำหลักที่สำคัญทั้งสองหลักมาปรับใช้กับการจัดระบบการบริหาร และควบคุมการดำเนินงานภายในของบริษัทให้บรรลุถึงเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สูงสุดคือผลกำไรของผู้ถือหุ้น

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการแก้ไข ยกเลิกเพิ่มเติมในหลายครั้ง โดยเฉพาะในฉบับที่ 18 พ.ศ.2551 มีเจตนารมณ์ในการแก้ไขโดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีขึ้นเพื่อ “โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๓ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางมาตราสร้างภาระโดยไม่จำเป็นแก่ประชาชนและก่อให้เกิดความยุ่งยาก ซ้ำซ้อน และความล่าช้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ นอกจากนี้ ยังเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อ

ขจัดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวและเพื่อให้การดำเนินกิจการค้าในรูปแบบของห้างหุ้นส่วนและบริษัท มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” แม้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ในหลายประเด็นรวมถึงแก้ไขใน มาตรา 1175 บัญญัติว่า “มาตรา 1175 คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการตั้งว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน และในกรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย” แต่แม้กฎหมายจะได้มีการแก้ไขแล้ว แต่ในความเห็นของผู้วิจัยยังเห็นว่า มีหลายประเด็นที่ยังเป็นปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจบริษัทกำหนดประเด็นศึกษาไว้ตามลำดับดังนี้

6.1.1 ปัญหาที่หนึ่ง ในเรื่องของการวิเคราะห์ถึงสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และการใช้วิธีการประชุมระยะไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยแยกประเด็นวิเคราะห์

ประเด็นที่หนึ่งในเรื่องปัญหาการวิเคราะห์สถานะของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติว่ามีผลเป็นกฎหมายหรือไม่แนวทางในการวิเคราะห์ดูจากคำพิพากษาฎีกาในหลายๆ ฉบับ หรือจากแนวรัฐธรรมนูญในฉบับต่างๆ มีการยอมรับว่าประกาศ หรือกฎหมายต่างๆ ที่ออกโดยคณะปฏิวัติหรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีสถานะเป็นกฎหมาย มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข ยกเลิกและออกกฎหมายเพื่อใช้บริหารประเทศชาติได้

ผลวิจัยที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 70 มีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ว่าเป็นกฎหมายในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายให้เหตุผลว่ายังมีกฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติ คณะรัฐประหาร หรือประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติแล้วแต่จะชื่อใดในขณะนั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่เป็นจำนวนมาก และมีสภาพบังคับอยู่

ประกาศเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องไปแก้ไขกฎหมายหลักเพื่อให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับข้อคำสั่งที่ออกมา แต่ต้องทำสารบัญญัติให้เห็นเท่านั้นเพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้ มีบางท่านให้ความเห็นว่าควรนำมาแก้ไขในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่ต้องการแก้ไขเพื่อให้มีข้อความสอดคล้องและสะดวกแก่การนำมาใช้

ประเด็นที่สอง ปัญหาในเรื่องการใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปัจจุบันคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้บัญญัติกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องวิธีการประชุมไว้ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 74/2557 เรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้อำนาจบริษัทสามารถปรึกษาหารือผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้ มีเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายดังนี้ “โดยที่เทคโนโลยีปัจจุบันทำให้ผู้ร่วมประชุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรึกษาหารือกันผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกแม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันทั้งยังเป็นการประหยัดต้นทุนและระยะเวลาในการจัดการประชุมและการเดินทางไปร่วมประชุมด้วยและปัจจุบันมีการใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจกันอย่างแพร่หลายแต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เปิดช่องให้ดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายสมควรมีกฎหมายกลางเพื่อกำหนดให้การประชุมบางอย่างที่กฎหมายต่างๆบัญญัติให้ต้องประชุมสามารถกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย” แต่กฎหมายได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไม่ให้นำมาใช้ในการประชุมบางอย่าง ดังนี้

1. การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาและรัฐสภา
2. การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
3. การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการราชการส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจองค์การมหาชนและหน่วยงานอื่นของรัฐ

4. การประชุมอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

อีกทั้งยังได้กำหนดมาตรฐานของการประชุมไว้ในประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในเรื่องมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.

2557 กำหนดวิธีการและมาตรฐานในการประชุมเอาไว้มีแนวทางกฎหมายสอดคล้องกับในต่างประเทศเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ใน Delaware General Corporation Law (DGCL) ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการประชุมประจำปี โดยนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ มาใช้กับกระบวนการกำกับดูแลกิจการของบริษัท ที่อนุญาตให้บริษัท ใช้วิธีการ virtual-only shareholder meeting และ hybrid shareholder meeting มาใช้ได้ โดยกรรมการสามารถเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการหรือคณะกรรมการได้โดยวิธีการประชุมทางโทรศัพท์ (Conference telephone) หรือโดยอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารอื่นๆ (Other communication equipment) ที่สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนสามารถได้ยินซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายบริษัทต้นแบบ (Model Business Corporation Act: MBCA.) ได้บัญญัติยอมรับการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยี โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการสามารถอนุญาตให้กรรมการแต่ละคนสามารถเข้าร่วมประชุมหรือจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารใดๆได้ โดยกรรมการไม่จำเป็นต้องประชุมในสถานที่เดียวกันทั้งในประเทศอื่น เช่น อินเดีย หรืออังกฤษ ก็มีการรับรองการประชุมโดยใช้ประชุมทางไกลในการประชุมได้เช่นกัน

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นด้วยกับวิธีใช้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสะดวก สบายในการเข้าร่วมประชุม และลดปัญหาเรื่ององค์ประชุมไม่ครบตามกฎหมาย

อีกทั้งมีคำถามต่อเนื่องเกี่ยวกับความสะดวกสบายในการประชุมโดยวิธีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยทั้งหมด และผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนที่ตอบแบบสอบถามยังเป็นผู้ติดตามและรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.1.2 ปัญหาที่สอง ปัญหาในเรื่องการพิมพ์โฆษณาและในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา โดยแยกประเด็นวิเคราะห์

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาในเรื่องการพิมพ์โฆษณา ตามกฎหมายกำหนดวิธีการลงพิมพ์โฆษณาต้องบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ โดยต้องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ จากการศึกษา นักวิชาการหลายท่านไม่เห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าประชาชนไม่นิยมอ่าน มุ่งหวังทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ซึ่งไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จะใช้วิธีกำหนดในข้อบังคับให้

กระทำโดยใช้วิธีการอื่น เช่นปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานใหญ่ ผลของข้อบังคับดังกล่าวใช้บังคับมิได้ เพราะขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษการส่งคำบอกกล่าวทำได้ทั้งทางe-mail หรือผ่านทาง website ของบริษัทนั้น ช่วยให้บริษัทประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการประกาศทางหนังสือพิมพ์ หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่าง เช่น กฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด เดิมที่บริษัทมหาชนก็มีขั้นตอนในการโฆษณา ต้องประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ แต่ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไข โดยในการโฆษณามีการนำสื่อ Electronic มาใช้ มีการแจ้งผ่าน Website ของบริษัท ตัวอย่างเช่น ในบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด มีการแจ้งผ่านWebsite ของบริษัทจัดการ :www.scbam หรือช่องทางอื่นที่เหมาะสม เช่น NAV Center : WWW.thailandmutualfund.com หรือหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น และระบุแนวทางการแก้ไขไว้ด้วยว่าหากมีเหตุทำให้บริษัทจัดการไม่สามารถประกาศผ่าน Website ของบริษัทจัดการได้ บริษัทจัดการอาจพิจารณาประกาศผ่านช่องทางอื่นแทน เช่น NAV center หรือหนังสือพิมพ์รายวัน หรือช่องทางอื่นใดที่เหมาะสม เป็นต้น

ส่วนในต่างประเทศ เช่น กฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดให้การเรียกประชุมสามัญจะต้องมีเพียงการส่งเฉพาะทางจดหมาย (in hard copy form)แต่อาจส่งในรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์(in electronic form) ก็ได้ เช่น ในมาตรา 308กำหนดถึงรายละเอียดวิธีการลงพิมพ์โฆษณาการประชุมสามัญ (Notice of a general meeting of a company must be given) ทำได้ 3 วิธี อาจส่งโดยทางจดหมาย(in hard copy form)ทางอิเล็กทรอนิกส์ (in electronic form) หรือโดยวิธีการประกาศผ่านทางเว็บไซต์ (website)โดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ได้ติดตาม และรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นประจำ และยังพบว่า ร้อยละ 90 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรให้ทุกบริษัทมี Website ของบริษัทด้วย เพื่อสะดวกและง่ายในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ถึงมือผู้ถือหุ้น

ผลจากการตอบแบบสอบถามในข้อคำถามที่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่หรือไม่ ร้อยละ 60 ไม่รู้จัก และร้อยละ 70 ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเลย

สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายให้เหตุผลว่าท่านเหล่านั้นไม่เคยรับข่าวสารที่ได้จากหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ เข้าใจว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องนี้ต้องการมีพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสาร นอกเหนือจากวิธีการส่งจดหมายลงทะเบียนและเห็นด้วยให้มีการส่งข้อมูลทาง Website และทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเสนอให้เพิ่มวิธีการเรียกประชุมเช่นนี้เข้าไปในตัวบทกฎหมาย

ประเด็นที่สอง ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการโฆษณากฎหมายกำหนดให้ต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ลงพิมพ์โฆษณาก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าระยะเวลาดังกล่าวน้อยเกินไปหรือไม่ เนื่องจากตามกฎหมายกำหนดว่าคำบอกกล่าวต้องส่งก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ผู้ถือหุ้นจะได้รับก่อนวันประชุมก็วันไม่ใช่สาระสำคัญ เช่นนี้ผู้ถือหุ้นอาจเหลือเวลาในคิดพิจารณา ตระเตรียมประชุมเพียง 3-4 วันก็เป็นได้ เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องนี้ต้องการให้เกิดประโยชน์จากการส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมกำหนดเวลาเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสศึกษา หาข้อมูล และพิจารณาถึงประเด็นที่จะเข้าประชุม เตรียมการเพื่อเข้าประชุมอย่างรอบคอบ เป็นการรักษาสีติที่มีอยู่น้อยของผู้ถือหุ้น เปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดในกฎหมายบริษัท มาตรา 304 ให้กรรมการต้องเรียกประชุมภายใน 21 วัน นับจากวันที่กรรมการต้องการประชุม และต้องจัดให้มีการประชุมหลังจากได้รับเอกสารการประชุม ไม่นานเกินกว่า 28 วัน ส่วนกฎหมายบริษัทของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 299 (1) การประชุมผู้ถือหุ้น กรรมการต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าสองสัปดาห์ ก่อนวันประชุมผู้ถือหุ้น หรือหากจะกำหนดให้น้อยกว่านี้ต้องระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา แม้มีการนำการประชุมออนไลน์มาใช้ในการประชุม แต่ได้กำหนดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าในการประชุม ต้องใช้เวลา 15-21 วันในการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่าทุกคนที่ถูกเรียกประชุมจะเข้าร่วมประชุมในทุกครั้ง ร้อยละ 90 จะมีการเตรียมตัวก่อนล่วงหน้าเสมอ เช่นเตรียมคำถามหรือทำความเข้าใจในวาระประชุม ก่อนเข้าร่วมการประชุม ส่วนน้อยร้อยละ 10 จะเตรียมเฉพาะเรื่องที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนคำถามเกี่ยวกับระยะเวลาในการเรียกประชุม ได้รับคำตอบไม่ชัดเจนจนไม่สามารถนำผลมา

วิเคราะห์ได้ (ร้อยละ 50 เห็นว่าระยะเวลา 7 วันเหมาะสมแล้ว อีกร้อยละ 50 เห็นว่าไม่เหมาะสมน้อยเกินไป)

สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายหลายท่านเห็นว่าถ้าส่งถึงมือผู้เข้าร่วมประชุมภายใน 7 วัน ถือเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมตัว แต่หลายท่านตั้งข้อสังเกตว่าควรส่งล่วงหน้าประมาณ 15 วัน หรือ 21 วัน ก่อนวันประชุม แต่ไม่ควรนานเกินกว่านี้ เพราะอาจทำให้ลืมเรื่องการประชุมได้

6.1.3 ปัญหาที่ 3 ปัญหาในเรื่องสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันซึ่ง “สภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน” หมายถึง วาระต่างๆ ที่จะนำเข้าประชุมต้องมีการระบุไว้ในหนังสือเชิญประชุมว่า ในการประชุมจะมีหัวข้อใดบ้างในการประชุม เช่นจะมีเรื่องใดแจ้งเพื่อทราบ รับรองรายงานการประชุม เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา และมักจะมีวาระอื่นๆ ระบุไว้ในหนังสือเชิญประชุมเสมอ แต่วาระอื่นๆ ไม่มีคำจำกัดความในความหมาย จึงเกิดความไม่ชัดเจน จะนำเรื่องใหญ่ที่ต้องอาศัยมติของที่ประชุมจะทำได้หรือไม่ เช่น ไล่กรรมการออกจากตำแหน่ง พิจารณานุมัติค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ฯลฯ จะนำเข้าวาระอื่นๆ ได้หรือไม่ ซึ่งกฎหมายไม่มีข้อห้ามหรือข้อจำกัดในความหมายนี้

หลักการประกอบกิจการของบริษัท มีหลักที่สำคัญกำกับในการบริหารกิจการอยู่นั้นคือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียและพร้อมรับผิดชอบ หลักธรรมาภิบาลมุ่งหวังให้ทุกคนมีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจดำเนินการ และประเมินผลตลอดจนร่วมรับผิดชอบจากการตัดสินใจร่วมกัน

แม้หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี ถือเป็นหลักที่สำคัญ มักถูกนำมาใช้ในภาครัฐ แต่หากมองในมุมของเอกชนการนำมาใช้นั้นย่อม มีผลให้การบริหารกิจการของบริษัทเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในภาคเอกชนมีหลักใกล้เคียงกันเรียกว่าหลัก “บรรษัทภิบาล” มาใช้ในการกำกับดูแลกิจการที่ดีในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แต่การนำหลักบรรษัทภิบาล

มาใช้ในบริษัท โดยเฉพาะในเรื่องของการประชุม ถือเป็นการบริหารจัดการโครงสร้างและกระบวนการภายในกิจการ เพื่อกำหนดทิศทางและสอดส่องดูแลผลการปฏิบัติงานของกิจการให้ดำเนินธุรกิจด้วยความโปร่งใส และเป็นธรรม

ในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศอังกฤษ ในหนังสือนัดประชุมใหญ่จะต้องแจ้งเรื่องราวที่จะประชุมด้วย และหากจะต้องมีการลงมติก็ต้องส่งร่างมติไปพร้อมกัน ทั้งกรรมการต้องแจ้งด้วยว่าตนจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากมตินั้นบ้าง หากจะมีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องสำคัญใน 3 เรื่อง คือการถอนถอนกรรมการ การถอดถอนและแต่งตั้งผู้สอบบัญชี และการต่ออายุให้กรรมการหลังครบเกษียณแล้ว การนัดประชุมต้องบอกกล่าวล่วงหน้านานขึ้นอีกด้วย

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่าความเห็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 เห็นว่าวาระอื่นๆ จะนำเรื่องสำคัญมาพิจารณาได้ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อีกทั้งข้อคำถามที่ว่าควรมีคำนิยามความหมายของวาระอื่นๆ ไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เห็นว่าควรกำหนดความหมายให้ชัดเจนในกฎหมาย แต่มีข้อสังเกตที่ต้องนำมาพิจารณาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ไม่เห็นด้วยที่จะนำเรื่องสำคัญโดยไม่แจ้งไว้ก่อนเข้ามาประชุมในวาระอื่นๆ โดยอาศัยมติของผู้เข้าประชุมเห็นว่าจะไม่เหมาะสมและไม่มีโอกาสเตรียมข้อมูลที่ยังผิดหลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลอีกด้วย

สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายให้ความเห็นว่า วาระอื่นๆ น่าจะหมายถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่สำคัญ ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นผู้ไม่เข้าประชุมโดยตรงเท่านั้น หลายท่านจึงควรกำหนดคำจำกัดความไว้ให้ชัดเจน แต่ก็มีหลายท่านเห็นว่าการจะบัญญัติในประมวลกฎหมายจะทำให้บัญญัติไปได้ทุกเรื่องอย่างไม่รู้จบ ต้องสร้าง tradition หรือมีบรรทัดฐานจะดีกว่า

6.1.4 ปัญหาที่สี่ ปัญหาในเรื่องสถานที่ในการประชุม

กฎหมายได้กำหนดให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมต้องระบุสถานที่ แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ไหน กรรมการจะกำหนดที่ใดก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้ว่าต้องการกีดกันผู้ถือหุ้นหรือผู้เข้าประชุมบางคน ไม่อยากให้มาร่วมประชุม หรือต้องการกำหนดผลการประชุมตามที่ตนต้องการ หรือ

ทำให้ผลของการประชุมเปลี่ยนแปลงไป มีผลให้ไม่อาจเข้าร่วมประชุมได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ถือหุ้นจะแสดงความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้นๆ

หากนำเรื่องเดียวกันมาเปรียบเทียบกับบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 มาตรา 101 ได้บัญญัติ ให้ความสำคัญกับสถานที่ประชุมโดยระบุไว้ชัดเจนว่า “สถานที่ที่จะเป็นที่ประชุม ต้องอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” ทำให้กรรมการจะใช้ประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมาย เพื่อกีดกันผู้เข้าประชุมบางคน หรือเพื่อประโยชน์ของตนในการบริหารบริษัทไม่ได้

ดังนั้นประเด็นปัญหานี้ควรกำหนดสถานที่ประชุมให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ในต่างประเทศ เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การประชุมจะทำในหรือนอกมลรัฐ ณ สถานที่ที่ได้ระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัท หากข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้ให้ประชุมที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท หรือในประเทศแคนาดาต้องประชุมในประเทศเท่านั้น ยกเว้นแต่มีข้อบังคับกำหนดเป็นอย่างอื่น

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 80 องค์กรจัดที่สำนักงานใหญ่ และมีข้อสังเกตถึงความสะดวกที่จะประชุม ณ สถานที่หรือจังหวัดที่ไม่ได้ทำงาน ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามใดเห็นด้วย เนื่องจากไม่มีความสะดวก อีกทั้งในข้อคำถามที่ว่าสถานที่ที่มีผลต่อการประชุมหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่ามีผลต่อการตัดสินใจที่จะประชุม

สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายให้ความเห็นว่าควรกำหนดสถานที่ในกฎหมายให้ชัดเจนว่าต้องเป็นที่ใดเช่นเดียวกับกฎหมายของบริษัทมหาชนจำกัด

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 ในเรื่องคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการในการเผยแพร่กฎหมายยังมีข้อบกพร่อง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.2.1 ในช่วงเวลาที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ดูแลบ้านเมืองมีประกาศคำสั่งหรือกฎหมายเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 18 ก วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2560 มีประกาศแก้ไขกฎหมายเช่น ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ.2560 มาตรา 3 มีการยกเลิกความในมาตราแห่งประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติและพระราชกำหนด จำนวนถึง 76 ฉบับ อีกทั้งยังมีบัญชีท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ.2560 ทั้ง 76 ฉบับ

เมื่อพิจารณากฎหมายที่ออกเฉพาะในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2560 เพียงวันเดียวมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นพระราชบัญญัติ และพระราชกฤษฎีกา จำนวนถึง 7 ฉบับ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ฝ่ายนิติบัญญัติ เมื่อมีการออกประกาศ คำสั่งหรือกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายควรมีการจัดพิมพ์แก้ไขกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ค้นคว้าหรือติดตามกฎหมาย

ดังที่กล่าวมาในปัจจุบันมีกฎหมายใหม่ๆ แก้ไขออกมาอย่างมากมาย เป็นความร่วมมือของกฤษฎีกาในการจัดพิมพ์แก้ไข หรือเป็นหน้าที่ของสำนักพิมพ์กฎหมายในการจัดทำ แต่ในกฎหมายเล็กๆ เช่นพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 633) พ.ศ.2560 เรื่องเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มเหรียญที่ระลึกสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้จะไม่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลที่มีการแก้ไขทำให้กฎหมายที่แก้ไขใหม่มีเฉพาะผู้รู้หรือผู้ใช้เท่านั้นที่จะติดตามได้โดยอาศัยข้ออ้างที่ดีคือได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อแล้วประชาชนรับรู้แล้ว

ผู้วิจัยเสนอว่าหน้าที่ในการประกาศใช้กฎหมายเป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในเผยแพร่จัดทำข้อมูลตามที่มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ ควรมีแผนกใดแผนกหนึ่งไม่ว่าอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใดก็ตามมีหน้าที่ดังนี้ในการอำนวยความสะดวกในการติดตามกฎหมายเช่น

- 1 การประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) วันนี้รับหลักการทางกฎหมาย
ไต่บัง

- 2 ผ่านกฎหมายใดบ้าง
- 3 ต้องการให้แจ้งเลยว่ากฎหมายใดบ้างที่พิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและ
- 4 จะให้ดีที่สุดคือควรมีรายละเอียดด้วย

6.2.2 ประเด็นปัญหาเรื่องการใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง นักวิชาการทางด้านกฎหมาย ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ เห็นด้วยกับการนำวิธีการเช่นนี้มาใช้ แต่ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขกฎหมาย ที่ต้องให้ทุกคนที่ร่วมประชุมต้องอยู่ในราชอาณาจักรในขณะที่มีการประชุมจึงจะสามารถประชุมโดยใช้วิธีการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

6.2.3 ปัญหาเรื่องการพิมพ์โฆษณา ผู้วิจัยเห็นควรยกเลิกวิธีการที่ต้องลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ แต่เห็นควรเพิ่มช่องทางใหม่ที่ทันสมัยโดยให้มีการส่งข้อมูลทาง Website และทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เข้าไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175

6.2.4 ปัญหาเรื่องระยะเวลาในการโฆษณา จากผลการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมประชุมควรได้มีการเตรียมตัวในการประชุม เวลาที่กำหนดตามกฎหมายต้องส่งก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน อาจถึงมือผู้ประชุมเพียง 3-4 วัน ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 เพิ่มระยะเวลาควรส่งล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน

6.2.5 ปัญหาเรื่องความหมายของคำว่า “วาระอื่นๆ หรือเรื่องอื่นๆ” ที่ต้องกำหนดในการประชุม จากการศึกษาพบว่าเรื่องดังกล่าวควรเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่ใช่เรื่องที่ต้องอาศัยมติของที่ประชุมในการพิจารณา ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดเป็น 2 ทาง ดังนี้

ทางแรก หากบัญญัติว่าวาระอื่นๆ คืออะไร เห็นว่าไม่เป็นการเหมาะสมจะทำการเพิ่มบทบัญญัติกฎหมายให้ยืดยาวโดยไม่จำเป็น แต่เห็นควรกำหนดให้ชัดว่า “ต้องไม่ใช่เรื่องที่อาศัยมติในการพิจารณา”

ทางที่สอง การอธิบายความหมายของคำว่า “วาระอื่นๆ หรือเรื่องอื่นๆ” ควรต้องฟังอำนาจศาลในการตีความต้องอาศัยนักกฎหมายที่สังคมยอมรับ อธิบายถึงความหมายที่แท้จริงและต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในบรรษัทภิบาลเป็นหลักในการนำมาใช้บริหารบริษัทจำกัด

6.2.6 ปัญหาเรื่องสถานที่ประชุม ผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้ชัดเจนเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน “กำหนดให้สถานที่ที่จะเป็นที่ประชุม ต้องอยู่ในท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น”

สรุป

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

คำชี้แจงเรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด.

จาก http://www.dbd.go.th/ewt_news.php?nid=961&filename=law

เข้าถึงวันที่ 20 เมษายน 2559.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). คู่มือประกอบการจัดประชาเสวนาหาทางออก (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2559). สังคมกับกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลาคม, พิมพ์ครั้งที่ 5).

ทิพย์ชนก รัตโนสถ. (2556). คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท

กรุงเทพมหานคร:โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 6.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2548). แง่ในการตีความกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด

โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ธารทิพย์ ปิยะธีรสวัสดิ์. (2552). ความรับผิดชอบในทางกฎหมายของกรรมการเงาต่อบริษัทจำกัด :ศึกษา

กรณีการขัดกันระหว่างผลประโยชน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปณิตา จิงหะรานนท์. (2556). ปัญหาเกี่ยวกับการประชุมของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี

พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ประเสริฐ ประภาสะโนบล. (2519). คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วน

และบริษัท. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พินิจ ทิพย์มณี. (2558). หลักกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท. บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พ.ศ.2558

พิมพ์ครั้งที่ 8.

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2559). ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โพยม จันทรัคคะ. (2527). คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมิต สัจฉกร. (2547). เทคนิคการจัดประชุม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2539). ปัญหาทางกฎหมายบางประการเกี่ยวกับการปฏิวัติ วิทยานิพนธ์
 นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สหธร รัตน์ไพจิตร. (2558). กฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัท. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์
 วิญญูชนจำกัด พิมพ์ครั้งที่ 2.
- สมบัติ พงศ์พิงศลัก. "หลักผลประโยชน์ขัดกันหรือผลประโยชน์ทับซ้อน" วารสารศาลยุติธรรม
 ปรัชศาสตร์. หน้า 1,6.
- สันติ กิระนันท์. (2559). "สิทธิของผู้ถือหุ้นกับการประชุมผู้ถือหุ้น". วารสารการเงินธนาคาร
 ๓๔,๔.๖ (กพ.).
- สิทธิกร ศักดิ์แสง. สถานะทางกฎหมายของประกาศคณะปฏิวัติเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์หรือไม่ จาก
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=730699810357853&id=473834066044430
- โสภณ รัตนาร. (2556). หุ้นส่วน-บริษัท. กรุงเทพมหานคร,นิติบรรณการ พิมพ์ครั้งที่ 13.
- หยุด แสงอุทัย. (2537). การศึกษาวิชากฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพริ้ว
 พิมพ์ครั้งที่ 4.
<http://www.dailynews.co.th/article/255113> เข้าถึงวันที่ 20 เมษายน 2559
<https://thaicorporatelaws.wordpress.com/2015/03/0220> เข้าถึงวันที่ 20 เมษายน 2559
<http://faq.thaicrs.com/2006/11/csr-cg.html?m=> เข้าถึงวันที่ 06 กุมภาพันธ์ 2559

2. .ภาษาอังกฤษ

Board Meeting through video conferencing under Companies Act อ้างจาก
<http://www.caclubindia.com/articles/board-meeting-through-video-conferencing-under-companies-act-19219.asp>

Harry G. Henn and John R. Alexander. (1983). Laws of Corporations. Chicago: West Publishing.

<https://www.gotoknow.org/posts/535005> เข้าถึงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559

http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=338223#A956

Online Shareholder Participation in Annual Meetings อ้าง

จาก <https://corpgov.law.harvard.edu/2012/07/19/online-shareholder-participation-in-annual-meetings/>

Sir Sebag Shaw and Judge Dennis Smith. (1974). The Law of Meetings. (4th ed.). London: Macdonald & Evans Ltd.

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ : รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ที่อยู่ : ที่สามารถติดต่อได้สะดวก คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์: (Home) 02-9641638, โทรศัพท์: (Office) 02-9547300 ต่อ 874

Mobile: 081-4962631 E-Mail : Tipmanee_dpu@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (นบ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต (นม.) สาขากฎหมายเอกชน

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ประสบการณ์การทำงาน

1. ปัจจุบันตำแหน่งอาจารย์ประจำ และผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต (ภาคบัณฑิต) ปี พ.ศ.2559 ถึงปัจจุบัน
2. ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปี พ.ศ.2557 ถึง พ.ศ.2559
3. ดำรงตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปี พ.ศ.2554 ถึง พ.ศ.2557
4. ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2544
5. ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักกิจการนักศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ.2546
6. ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาทางนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ.2554

7. ได้ผ่านการรับรองคุณภาพการสอนตั้งแต่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2547 ถึง ปัจจุบัน จาก คณะกรรมการวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
8. ผู้บรรยายประจำของศูนย์พัฒนาบุคลิกภาพและการสื่อสาร PCDC มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
9. เป็นผู้บรรยายวิชากฎหมายหุ้นส่วนบริษัท / กฎหมายตัวแทนนายหน้า / กฎหมายลักษณะหนี้ / กฎหมายประกันภัย / กฎหมายนักการบัญชี / กฎหมายธุรกิจ / ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย / กฎหมายในชีวิตประจำวัน / กฎหมายค้าประกัน จำนอง และ จำนำ ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
10. เป็นผู้บรรยายวิชากฎหมายและจริยธรรมการท่องเที่ยว (HT 516) กฎหมายสำหรับผู้ประกอบการ (BA 555) บัณฑิตสัมมนากฎหมายเอกชนและธุรกิจ (LW 535) ในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
11. เป็นผู้ร่วมสอนวิชาการจัดการธุรกิจและกฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและความงาม (AA 607) ในภาคเรียนที่ 1 ในหลักสูตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
12. ได้รับเลือกให้เป็นศิษย์เก่าดีเด่น สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2551 ให้ ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2552
13. ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณในงานประชุมสัมมนาวิชาการด้านการประกันภัย ประจำปี พ.ศ.2557 (Thailand Insurance Symposium 2014) จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รางวัลผลงานวิทยานิพนธ์ชมเชย ในระดับปริญญาโท ด้านกฎหมาย ในผลงานเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกคืนค่าเสียหายเบื้องต้นที่จ่ายจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากธรณี” ในวันพฤหัสบดีที่ 20 พฤศจิกายน 2557 ณ ห้อง Salon B ชั้น 2 โรงแรมสวิสโซเทล เลอ คองคอร์ด
14. เป็นกรรมการสอบไล่วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ ทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน

15. เป็นอาจารย์ผู้เยี่ยมชมการสอนกัลยาณมิตร โครงการอาจารย์เพื่อศิษย์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รุ่นที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2557

ผลงานทางวิชาการที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการ

งานวิจัย

1. ได้ร่วมวิจัยกลุ่มเรื่องความเหลื่อมล้ำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน
สังคมเมืองและสังคมชนบท ภายใต้โครงการวิจัย “สังคมชนบทสู่สังคมเมือง:พลวัตสู่ทศวรรษหน้า”
สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 36 ปี วัน
สถาปนามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต แล้วเสร็จปี พ.ศ.2546
2. วิจัยเรื่องกฎหมายทำแท้งในกรณีที่มีมารดามีปัญหาทางจิต ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป
โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต แล้วเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2548
3. วิจัยเรื่องการทบทวนความเหมาะสมเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการบริโภค
สุรา โดยได้ทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แล้วเสร็จเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2550
4. ได้ร่วมวิจัยกลุ่มเรื่องรายงานความก้าวหน้าโครงการติดตาม ประเมินผลและพัฒนารูปแบบและ
แนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล เป็นงานวิจัยได้รับทุนจากสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวง
ยุติธรรม แล้วเสร็จปี พ.ศ.2549
5. วิจัยเรื่องทบทวนปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิด เป็น
งานวิจัยที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต แล้วเสร็จ พ.ศ.2552
6. วิจัยเรื่องวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักศึกษาปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ปริธี
พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทาลัย
ธุรกิจบัณฑิต แล้วเสร็จปี พ.ศ.2553
7. วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย ประเภท
โครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต แล้วเสร็จปี พ.ศ.2554

8. วิจัยเรื่อง วิเคราะห์และประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จ ปี พ.ศ.2556

9. วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมและวิธีการเรียกประชุม มาตรา 1175 ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2560

งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายบริษัทจำกัด (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด) พิมพ์ครั้งที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553 พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม กันยายน พ.ศ.2546 พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน พ.ศ.2547
2. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายห้างหุ้นส่วน (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด) พิมพ์ครั้งที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2555 แก้ไขเพิ่มเติม
3. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายตัวแทนและนายหน้า (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด เมษายน พ.ศ. 2547 พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่ กันยายน พ.ศ.2554)
4. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 7 มกราคมพ.ศ.2558)
5. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2558)
6. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายประกันภัย (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม พฤษภาคม พ.ศ.2558)
7. ได้ร่วมจัดทำหนังสือกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กับรรศ. ดร.วีระ โลจายะ และอาจารย์มณีสรา จุลสมัย ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รหัส 3200-1011 สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (กรุงเทพมหานคร:บริษัทพัฒนาวิชาการ (2535) จำกัด พ.ศ.2550)

8. บทความเรื่อง “บำเหน็จหรือบำนาญ อย่างไรดีกว่ากัน” พิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2544 และนำมาเผยแพร่ในวารสารสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ฉลองครบรอบ 55 ปี
9. บทความฉลองครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เรื่อง “แค่ทำให้เสียใจ เรียกว่าเสียหายได้หรือไม่” พิมพ์ในวารสารสิทธิปริทัศน์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 54 มกราคม-เมษายน พ.ศ.2547
10. บทความเรื่อง “กฎหมายทำแท้งในกรณีที่มีมารดามีปัญหาทางจิต” พิมพ์ในวารสารสิทธิปริทัศน์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 57 มกราคม-เมษายน พ.ศ.2548 และรายงานผลการวิจัยในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2548
11. บทความเรื่อง “การทบทวนความเหมาะสมเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการบริโภคสุรา” พิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2550
12. บทความเรื่อง “ความยินยอมของผู้เสียหายไม่เป็นละเมิด ควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2551
13. บทความเรื่อง “ความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย กฎหมายควรบัญญัติครอบคลุมถึงการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ด้วยหรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2552
14. บทความเรื่อง “เด็กกระทำละเมิดต้องรับผิดชอบบุคคลโดยทั่วไปหรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ.2552
15. บทความเรื่อง “วิพากษ์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ.2553

16. เผยแพร่บทความเรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักศึกษา ปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ในเอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ภารกิจของอาจารย์ในการดูแลและพัฒนาการศึกษา” วันพุธที่ 21 เมษายน พ.ศ.2553 ณ.ห้องประชุมทวิ บุญเกตุ (6-1) ชั้น 6 อาคารสำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

17. พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “ทบทวนปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิด” พิมพ์ในหนังสือประกอบการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานสาขาวิชานิติศาสตร์ ครั้งที่ 2 โดยคณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วันพุธที่ 28 เมษายน 2553

18. พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย” พิมพ์ในหนังสือประกอบการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานสาขาวิชานิติศาสตร์ ครั้งที่ 3 โดยคณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วันพุธที่ 27 เมษายน 2554 และพิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554

19. พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์และประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พิมพ์ในวารสารสหศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2557)

20. บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจিয়েงโรงแรม” พิมพ์ในวารสารวิชาการคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558)

21. เขียนตำราให้กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ชุดวิชาการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดย่อมและการจัดการที่พักทางเลือก (32487) ในหน่วยที่ 3 กฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโรงแรมขนาดย่อมและที่พักทางเลือก พ.ศ.2557

22. บทความเรื่อง “มัคคุเทศก์น้อย ช้อยกเว้นที่รอกฎหมายควบคุม” พิมพ์ในวารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ ตีพิมพ์เผยแพร่ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560

23. บทความเผยแพร่ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมและวิธีเรียกประชุมตามมาตรา 1175” พิมพ์ในวารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (กำลังอยู่ระหว่างพิจารณาเพื่อตีพิมพ์)

งานสอนภายนอกมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และงานบริการสังคม

1. เป็นคณะอนุกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรมในการประกอบวิชาชีพ เวชกรรม ตามประกาศแพทยสภาที่ 71/2551
2. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายสัญญาและละเมิดชั้นสูง (LAW 708) หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (LL.M) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยตาปี
3. เคยเป็นคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์นิติศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
4. เคยเป็นอาจารย์พิเศษ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานในหลักสูตร กอสรุ่นที่ 23
5. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายและจรรยาบรรณเกี่ยวกับธุรกิจการเงิน และหลักทรัพย์ (1 703 330) คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
6. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายพาณิชย์ 4 และ กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท (2009211) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
7. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาแนวโน้มวิชาชีพการพยาบาล ให้แก่นักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปี 4 ที่ ม.กทม.0400/1180 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณยมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ลว.25 พฤษภาคม 2555 และตามหนังสือที่ ม.กทม.0400/1376 ลว.16 พฤษภาคม 2556
8. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัท (LAW 331) สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ ศธ.0538/2669 ลว.28 พฤศจิกายน 2555
9. เป็นผู้อบรมกฎหมายธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการ หัวข้อ ประกอบการอย่างไรไม่ผิดกฎหมาย ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2556 เวลา 9.00-16.00 น. โรงแรมเอเชีย แอร์พอร์ต (เชียรรังสิต)

10. เป็นอาจารย์สอนเสริม ชูติวิชา กฎหมายพาณิชย์ 2 (กฎหมายตัวแทน นายหน้า ประกันภัย) ให้แก่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ ศธ.0522.04(03)/ว.1483 ลว. 10 กรกฎาคม 2556

11. เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ หลักสูตร “เสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่” รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ร่วมกับกองพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา 1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม หัวข้อ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ในวันที่ 19 เมษายน 2557 และ 20 เมษายน 2557 เวลา 9.00-16.00 น.

12. เป็นอาจารย์พิเศษ ให้แก่คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ในวิชาแนวโน้มวิชาชีพพยาบาล (พย.4741) ในหัวข้อ “เส้นทางสู่ความสำเร็จในการทำงาน” ให้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 เวลา 13.00-16.00 น. ตามหนังสือ ที่ ม.กทม.0400/2172 ลว.5 สค.2557

13. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายลักษณะหนี้ ให้แก่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

งานอบรมบุคลากร

1. เป็นผู้บรรยายประจำของศูนย์พัฒนาบุคลากรและการสื่อสาร PCDC มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

2. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาบุคลากรหลักของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด” จำนวน 2 รุ่น ให้แก่ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด รุ่นละ 20 ท่าน ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 และวันที่ 17 มีนาคม 2551

3. เป็นผู้บรรยายในหัวข้อวิชา “การพัฒนาบุคลากร” ให้แก่ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในสังกัดส่วนกลาง จำนวน 60 คน ในวันที่ 27 พฤษภาคม 2551 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 2 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

4. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “บุคลิกภาพสำหรับพนักงานขับรถมืออาชีพ” สำหรับพนักงานขับรถ ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังกระทรวงการคลัง จำนวน 14 ท่าน ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2551 ณ.สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

5. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “พัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทในการรับประทานอาหาร” ให้กับสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 ท่าน ในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2551 ณ.โรงแรมแอสปี้อินท์ กรุงเทพฯ
6. เป็นผู้บรรยายในโครงการปัจฉิมนิเทศ ประจำปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 อาคารปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ในหัวข้อ อริยาบถและมารยาทสังคม
7. เป็นผู้บรรยายหลักสูตรนักรับราชการแพทย์และสาธารณสุข รุ่นที่ 2 สำนักงานแพทย์ วิชา “การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร” ณ.โรงแรมปรินซ์ พาเลชมหานาค วันที่ 26 พฤษภาคม 2552 เวลา 9.00-16.00 น.
8. เป็นผู้บรรยายหัวข้อ “การพัฒนาบุคลิกภาพ และการพัฒนาคุณภาพงานบริการ” ให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน ณ.หอประชุมอาคารสำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพฯ ในวันที่ 1 เมษายน 2552 เวลา 9.00-16.00 น.
9. เป็นผู้บรรยายอบรมบุคลิกภาพ แก่ข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวนประมาณ 300 คน จัดโดยสำนักยุทธศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ณ. ห้องประชุมกรุงเทพมหานคร วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เวลา 13.00-16.00 น.
10. เป็นผู้บรรยายให้แก่สมาชิก Slim Up Center หลักสูตร Personality And Positive Thinking ณ ห้อง London Room ชั้น 1 โรงแรม Conrad เวลา 13.30-17.00 น. วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2552
11. เป็นผู้บรรยายแก่คณาจารย์ คณะคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุทธิตาศาสตร์-นเรศวร
12. เป็นวิทยากรฝึกอบรมหลักสูตรบริหารการแพทย์และสาธารณสุข รุ่นที่ 5 แก่บุคลากรทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ในสังกัดสำนักงานแพทย์ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร หัวข้อ “การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร” ในวันที่ 19 เมษายน 2556 เวลา 9.00-16.00 น. ณ. โรงแรมนูโว ซิตี้ แอนด์ นิวเวิลด์ ซิตี้

13. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร รุ่นที่ 2 (บพว.2) เรื่องการพัฒนาบุคลากร วันที่ 25 กรกฎาคม 2556 เวลา 9.00-16.00 น. ณ ห้องบรรยาย 1-2 ชั้น M อาคารเพชรรัตน์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
14. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรบริหารการแพทย์และสาธารณสุข รุ่นที่ 6 ให้แก่บุคลากร ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ในสังกัดสำนักงานการแพทย์และมหาวิทยาลัยนวมินทราชิราช เรื่อง การพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร วันที่ 7 มีนาคม 2557 เวลา 9.00-16.00 น. ณ.โรงแรมปรีนซ์ พาเลส มหานาค กรุงเทพมหานคร
15. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรเพื่อสนับสนุนการบริหารงาน โรงพยาบาล รุ่นที่ 1 ให้แก่ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ระดับชำนาญงาน และระดับชำนาญการ สังกัดสำนักงานการแพทย์ เรื่องการพัฒนาบุคลากรของผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล วันที่ 30 เมษายน 2557 ณ.ห้องประชุมพิทยรักษ์ ชั้น 4 สังกัดกาแพทย์
16. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรการบริหารการพยาบาล (ด้านการแพทย์) รุ่นที่ 9 (บพ.9) ให้แก่บุคลากรทางการพยาบาล สังกัดสำนักงานการแพทย์ เรื่องการพัฒนาบุคลากร ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 เวลา 9.00-16.00 น. ณ โรงแรมปรีนซ์พาเลส มหานาค กรุงเทพมหานคร
17. เป็นผู้บรรยายทางวิชาการ ให้กับภาคสูติศาสตร์-นรีศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราชิราช ในงานบรรยายทางวิชาการ ครั้งที่ 11 เรื่อง “การพัฒนา บุคลากร” ให้แก่แพทย์ประจำบ้าน แพทย์ประจำบ้านต่อยอด และแพทย์ภาคสูติศาสตร์-นรีศาสตร์ ในวันพุธที่ 16 กรกฎาคม 2557 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องประชุมสุหัท ชั้น 5 ตึกสูติกรรม
18. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรบริหารการแพทย์และสาธารณสุข รุ่นที่ 7 (บพส.7) ให้แก่ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ในสังกัดสำนักงานการแพทย์และมหาวิทยาลัยนวมินทราชิราช เรื่องการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 เวลา 9.00-16.00 น. ณ โรงแรมปรีนซ์พาเลส มหานาค กรุงเทพมหานคร

19. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรบริหารการพยาบาล ด้านการแพทย์ รุ่นที่ 10 (บพ.10) ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ สังกัดสำนักงานการแพทย์ เรื่อง “การพัฒนาบุคลากร” ในวันที่ 24 เมษายน 2558 โรงแรมทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร

20. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรเพื่อสนับสนุนการบริหารงานโรงพยาบาล รุ่นที่ 2 ให้แก่ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ระดับชำนาญงาน และระดับชำนาญการ สังกัดสำนักงานการแพทย์ เรื่อง “การพัฒนาบุคลากรของผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล” ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2558 ณ ห้องประชุมพิทยรักษ์ ชั้น 4 สำนักงานการแพทย์ ตามหนังสือที่ กท 0602/491 ลว. 18 พฤษภาคม 2558

21. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรบริหารการพยาบาล ด้านการแพทย์ รุ่นที่ 11 (บพ.11) ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ สังกัดสำนักงานการแพทย์ เรื่อง “การพัฒนาบุคลากร” ในวันที่ 12 เมษายน 2559 ณ โรงแรม เดอะทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร ตามหนังสือที่ กท 0602/122 ลว. 11 กุมภาพันธ์ 2559

22. เป็นวิทยากรอบรมหลักสูตรบริหารการพยาบาล ด้านการแพทย์ รุ่นที่ 12 (บพ.12) ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ สังกัดสำนักงานการแพทย์ และสังกัด คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาลเพื่อการศูนย์ มหาวิทยาลัยอวมินทร์ราชธิราช เรื่อง “การพัฒนาบุคลากร” ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2560 โรงแรม เดอะทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร

งานบริการสังคม

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมวิพากษ์หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ให้กับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ ศร0559/ว 2501 ลว.6 สิงหาคม 2553

1. เป็นคณะกรรมการประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามคำสั่งสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ 012/2555

2. เป็นผู้พิจารณาประเมินบทความวิจัยให้กับวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ของศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ ที่ ศร.0517.127/158 ลว. 28 พฤษภาคม 2555

3. เป็นผู้วิจารณ์งานของนักศึกษาโครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตาม ที่ ศธ.0516.46/ว423 ลว.5 มิถุนายน 2555
4. เป็นผู้ดำเนินการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 โดยสำนักแรงงานสัมพันธ์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ ศวจ.0501(1)/05090 ลว. 28 มิถุนายน 2555
5. เป็นที่ปรึกษาการเขียนผลงานทางวิชาการ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ 2137/2555 ลว. 30 กันยายน 2555
6. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณสมบัติและประเมินผลงานระดับชำนาญการพิเศษ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ 3186/2555 ลว.19 กันยายน 2555
7. เป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ ศธ 0561.13/ว 078 ลว.30 สิงหาคม 2555
8. เป็นวิทยากรบรรยายในหัวข้อเรื่อง “เส้นทางสู่ตำแหน่งทางวิชาการ” ให้แก่บุคลากรสายวิชาการ ในวันที่ 17-18 กรกฎาคม 2556 ห้องพุดตาน อาคารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามหนังสือที่ ศธ 0561.13/081 ลว.12 กรกฎาคม 2556
9. เป็นรองประธานอนุกรรมการมูลนิธิมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ตามคำสั่งมูลนิธิมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ ม.มธบ 001/2556 ลว. 1สิงหาคม 2556
10. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ให้กับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ตามหนังสือที่ นต.4600/036 ลว. 8 ตุลาคม 2556
11. เป็นผู้ประเมินรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ให้กับสำนักประสานงานวิจัยและพัฒนา “สัตว์น้ำกับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร” ที่ สกว.สร.150/2556 ลว.16 ตุลาคม 2556
12. เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่ประเมินผลงานทางวิชาการและจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ ให้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ ศธ 0582.05/119 ลว.7 พฤศจิกายน 2556

13. เป็นอนุกรรมการประเมินผลการสอนและเอกสารประกอบการสอน ตามประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ลว.13 ธันวาคม 2556
14. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ให้กับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามหนังสือ ที่ ศธ 0538.05/397 ลว.4 มิถุนายน 2557
15. เป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อ่านและประเมินผลงานวิจัย ตามคำสั่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ 059/2556 ลว. 27 สิงหาคม 2556
16. เป็นวิทยากรรายการโทรทัศน์เพื่อการบริการทางวิชาการแก่สังคม ให้กับสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตามหนังสือที่ ศธ 0522.03(01)/2353 ลว.15 กรกฎาคม 2557
17. เป็นกองบรรณาธิการ ตามประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมรายชื่อกองบรรณาธิการและสำนักงานกองบรรณาธิการ วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามประกาศที่ ศธ 0561.13/141 ลว.27 ตุลาคม 2557
18. เป็นกรรมการสอบปกป้องดุษฎีนิพนธ์ ให้กับนักศึกษาโครงการปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง รุ่นที่ 1 ตามหนังสือที่ ศธ0518.05/ปร.ด. ลว 12 กุมภาพันธ์ 2557 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
19. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจบทความวารสารวิชาการนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตามหนังสือ ที่ ศธ 0547.15/2588 ลว.27 เมษายน 2558
20. เป็นอนุกรรมการเพื่อประเมินการสอนระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ให้กับมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ที่ พบ.01.37/2557 เรื่องการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อประเมินผลการสอนระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณ วันที่ 6 มีนาคม 2558 และ ที่ พบ.01/18/2558

21. เป็นอนุกรรมการประเมินการสอน และเอกสารประกอบการสอน ให้กับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตามคำสั่งคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ ที่ 029/2558
ณ วันที่ 2 กันยายน 2558 และคำสั่งคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ ที่ 002/2559
ณ วันที่ 8 มกราคม 2559

22. เป็นอนุกรรมการประเมินผลการสอนและเอกสารประกอบการสอน ให้กับ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามคำสั่งคณะนิติศาสตร์ ที่
149/2558,151/2558,254/2558 ณ วันที่ 28 กันยายน 2558

23. เป็นคณะกรรมการวิพากษ์หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ในโครงการจัดตั้ง
วิทยาลัยสารสาสน์เซนต์ปีเตอร์ ในวันอังคารที่ 29 มีนาคม 2559 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมอาคาร
เรียน 3 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศบางบอน

24. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิชาการ วารสารวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามคำสั่งแต่งตั้งที่ ศธ 0561.3/พิเศษ ลว.15
กันยายน 2559